

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

มูลค่าและการจัดการด้านนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย
ตำบลปลายโพงพาง จังหวัดสมุทรสงคราม

Recreational Value and Management of Ban Song Thai Ecotourism Village,
Plai Pong Pang Sub-district, Samut Songkhram Province

โดย

นางสาวมณฑกาพ ลีมา

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร)
พ.ศ. 2548

ISBN 974-9837-76-2

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร)
ปริญญา

การจัดการทรัพยากร

โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง มูลค่าและการจัดการด้านนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย
ตำบลปลายโพงพง จังหวัดสมุทรสงคราม

Recreational Value and Management of Ban Song Thai Ecotourism Village,
Plai Pong Pang Sub-district, Samut Songkhram Province

นามผู้วิจัย นางสาวมณฑาทิพย์ ลิ้มมา

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์โสภสกร เพชรานนท์, Ph.D.)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรเชษฐ์ เชษฐมาต, M.S.)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวรรณา ประณีตวาทกุล, Ph.D.)

ประธานสาขาวิชา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วุฒิ หวังวัชรกุล, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์วินัย อางคงหาญ, M.A.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 3 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2548

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ประสบความสำเร็จได้ด้วยความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์โสภณสกลา เพชรานนท์ ประธานกรรมการที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต กรรมการวิชาเอก ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวรรณ ประณีตวตกุล กรรมการวิชาการ และ อาจารย์ ดร.ปรีชา สิทธิกรณ์ไกร ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและตรวจสอบแก้ไขความถูกต้อง พร้อมทั้งได้ให้ความรู้ ความคิดเห็นเพิ่มเติมในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์จนสำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณ เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณ พ่อ แม่ และน้ำ ผู้ทำให้ข้าพเจ้ามีกำลังกาย กำลังใจ ในการศึกษาและ ทำวิทยานิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณ คุณ โอปาร พิทักษ์ ผู้อำนวยการกองวิจัยและพัฒนาางส่งเสริม การเกษตร คุณอรสา คิสตาพร ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมการผลิตผัก ไม้ดอกไม้ประดับและสมุนไพร และ พี่ ๆ กลุ่มส่งเสริมการผลิตไม้ดอกไม้ประดับทุกท่าน ที่ให้โอกาสและสนับสนุนในการศึกษา ขอกราบ ขอบพระคุณ คุณธวัช บุญพืด สมาชิกสภาจังหวัดสมุทรสงคราม เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ปลายโพงพาง เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบล ปลายโพงพาง และคุณลุง คุณป้าเจ้าของบ้านพักทุกท่าน ที่ช่วยอำนวยความสะดวกและเอื้อเพื่อข้อมูล ในการศึกษา

ขอขอบคุณพี่ ๆ น้อง ๆ การจัดการทรัพยากรรุ่น 18 ตลอดจนน้อง ๆ กลุ่มส่งเสริมการผลิต ไม้ดอกไม้ประดับ ที่ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจมาโดยตลอด และขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถาม ทุกท่าน

ประโยชน์อันเนื่องมาจากงานวิจัยนี้ขอมอบแต่ พ่อ แม่ และครูทุกท่านในชีวิตที่ได้เมตตา อบรมสั่งสอนให้ความรู้จวบจนปัจจุบัน

มณฑกาพ ลีมา

พฤษภาคม 2548

มณฑกาศ ลิมา 2548: มูลค่าและการจัดการค่านันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพงา จังหวัดสมุทรสงคราม ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร) สาขาการจัดการทรัพยากร โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา ประธานกรรมการที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ โสมสกา เพชรานนท์, Ph.D. 124 หน้า ISBN 974-9837-76-2

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้านท่องเที่ยว และเพื่อประเมินมูลค่าประโยชน์ด้านนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพงา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านท่องเที่ยว 303 คน ในช่วงเดือนมกราคมถึงมีนาคม พ.ศ. 2547 วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการมาท่องเที่ยว และประเมินมูลค่าด้านนันทนาการ โดยใช้วิธีต้นทุนในการเดินทางระดับบุคคล (ITCM) รวมทั้งเพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านท่องเที่ยวส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 21-30 ปี เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,001 บาท วัตถุประสงค์สำคัญในการมาท่องเที่ยวคือ เพื่อพักผ่อนเปลี่ยนบรรยากาศ รองลงมาเพื่อดูหนัง ฟังเพลงที่มีผลต่ออัตราการมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ณ ระดับความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95 มีเพียงปัจจัยเดียวคือ ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ผลของการประเมินมูลค่าด้านนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยในปี พ.ศ. 2547 มีมูลค่าเท่ากับ 9,039,765 บาท สำหรับการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวฯ พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคหลายด้านได้แก่ ปัญหาจากสภาพธรรมชาติของพื้นที่และการขึ้นลงของน้ำในลำคลองเป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยว ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว ความขัดแย้งของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาด้านบุคลากร และปัญหาด้านการบริหารจัดการ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ยังไม่ได้รับการแก้ไขเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา คือ นำข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านท่องเที่ยวมาช่วยในการวางแผนจัดการการท่องเที่ยว เช่น กลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านท่องเที่ยวมีผู้หญิงมาเที่ยวมากกว่าผู้ชาย ดังนั้นในการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเรื่องห้องน้ำ และที่พักควรคำนึงถึงความสะอาดและความปลอดภัยมากขึ้น ควรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐทั้งในด้านการประชาสัมพันธ์และการสนับสนุนงบประมาณ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาบุคลากร รวมถึงการส่งเสริมให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว เช่น มีรายได้จากการผลิตและจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ผู้ประกอบการและประชาชนในท้องถิ่นควรร่วมมือกันในการฟื้นฟู ดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยนำรายได้จากการท่องเที่ยวส่วนหนึ่งมาใช้ในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม เช่น การดูแลรักษาแม่น้ำลำคลอง ดูแลรักษาแหล่งที่อยู่อาศัยของหิ่งห้อย และดูแลสภาพแวดล้อมธรรมชาติให้คงอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ สวยงาม ประทับใจนักท่องเที่ยวตลอดไป

สมณฑกาศ ลิมา

ลายมือชื่อนิสิต

โสมสกา เพชรานนท์

ลายมือชื่อประธานกรรมการ

19 / พ.ศ. / 48

Montakarn Lecma 2005: Recreational Value and Management of Ban Song Thai Ecotourism Village. Plai Pong Pang Sub-district, Samut Songkhram Province. Master of Science (Resource Management), Major Field: Resource Management, Interdisciplinary Graduate Program. Thesis Advisor: Assistant Professor Somskaow Bejranonda, Ph.D 124 pages.
ISBN: 974-9837-76-2

The objective of this research was to study economic and social factors of visitors and evaluate the recreational value of Ban Song Thai Ecotourism Village, Plai Pong Pang Sub-district, Samut Songkhram Province. The data was collected from 303 visitors by questionnaire during January - March 2004, then the relationship was analyzed between economic and social factors affecting the travelling and the recreational value evaluated by Individual Travel Cost Method (ITCM). This research also studied the recreational management of Ban Song Thai Ecotourism Village by interviewing relevant authorities.

The research found that the majority of visitors were female, from Bangkok and the ages were between 21-30. Most were students and educated to Bachelor degree level. Their average income was less than 5,001 baht/month. The main purposes of travelling were recreation followed by firefly watching. The only factor significantly affecting the frequency of visit at 95% level was the travel cost. The evaluation result of Ban Song Thai Ecotourism Village in 2004 was 9,039,765 baht. It was found that there were problems of recreational management such as natural area (low tide, high tide), pollution, the incorporation of stake holders, lack of budget, lack of human resource and lack of management. All of these problems have not been solved because of many factors.

The suggestions in tourism management planning are mainly from the results of economic and social study. For example, the results show that the number of female visitors was more than male, so it is necessary to improve toilet and accommodation to be more clean and safe. Moreover, the government should support more budget for promotion, the development of recreation areas and the development of the human resource. The community also has to learn how to make more profit from the tourism such as by selling souvenirs. Also the most important entrepreneurs and people in the village should have strong cooperation to conserve the water resource, firefly living area and natural environment, especially by sharing the cost of operation.

Montakarn Lecma

Student's signature

Somskaow Bejranonda

Thesis Advisor's signature

19 / 11.01 / 48

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(6)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขตของการศึกษา	5
นิยามศัพท์	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสารและแนวคิดทฤษฎี	8
แนวคิดและทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	21
แนวคิดเกี่ยวกับนันทนาการ	33
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	39
พื้นที่ศึกษา	43
บทที่ 3 วิธีการศึกษา	50
การเก็บรวบรวมข้อมูล	50
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	52
การวิเคราะห์ข้อมูล	53
ข้อสมมติ	59

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
	1
บทที่ 4 ผลการศึกษา	60
ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยว	60
การประเมินมูลค่าด้านนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้าน	
ทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง โดยวิธีต้นทุนในการเดินทางระดับบุคคล	77
การประเมินรายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวที่มา	
ท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง	
ในปี พ. ศ. 2547	83
ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน	
ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง	86
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	103
สรุปผลการศึกษา	103
วิจารณ์ผลและข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา	107
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	114
ภาคผนวก	118

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	สถิตินักท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2546	51
2	ตัวอย่างสำเร็จรูปสำหรับเลือกจำนวนตัวอย่างในกรณีทราบจำนวนประชากร	52
3	จำนวนตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย สำหรับเก็บข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม-มีนาคม พ. ศ.2547	52
4	ความหมายของระดับคะแนนความพอใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย	55
5	กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547 แยกตามจังหวัดที่อยู่อาศัย	61
6	กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547 แยกตามเพศ	62
7	กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547 แยกตามช่วงอายุ	62
8	กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547 แยกตามระดับการศึกษา	63
9	กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547 แยกตามอาชีพ	64

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
10	กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547 แยกตามรายได้	64
11	กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547 แยกตามความตั้งใจในการมาท่องเที่ยว	65
12	กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547 แยกตามความถี่ในการมาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี	66
13	กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547 แยกตามผู้แนะนำหรือแหล่งข้อมูลที่ได้รับ	66
14	กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547 แยกตามวัตถุประสงค์การมาท่องเที่ยว	68
15	กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547 แยกตามสิ่งจูงใจหรือกิจกรรมที่ดึงดูดใจให้มาท่องเที่ยว	69
16	กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547 แยกตามประเภทของวันที่มาท่องเที่ยว ลักษณะการมาท่องเที่ยว กลุ่มที่มาท่องเที่ยว พาหนะที่ใช้ในการเดินทางมาท่องเที่ยว และประเภทกิจกรรมหากไม่มาท่องเที่ยว	71
17	กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547 แยกตามค่าใช้จ่ายในการเดินทาง	73

สารบัญญัตราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
18	กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547 แยกตามสิ่งที่ประทับใจเมื่อมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย	74
19	กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547 แยกตามรูปแบบกิจกรรมนันทนาการ	75
20	กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547 แยกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้าน ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย	76
21	กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547 เสนอแนะให้ปรับปรุงการจัดการการท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย	77
22	ประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการการท่องเที่ยวแต่ละประเภท ของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยในปี พ. ศ. 2547	84
23	สถิตินักท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2546	89

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ส่วนเกินของผู้บริโภค	12
2	แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขต ตำบลปลายโพรงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม	45
3	อาณาเขตตำบลปลายโพรงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม	46
4	เส้นทางการเดินทางสู่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพรงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม	48
5	กิจกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพรงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม	49
6	เส้นอุปสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพรงพาง	80

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ทำให้ธุรกิจท่องเที่ยวมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วในระยะ 20 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ. ศ. 2525-2529) จนถึงปัจจุบัน (พ. ศ. 2547) ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมด้านบริการ สินค้าที่สำคัญที่สุด คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สิ่งสำคัญรองลงมา คือ สิ่งอำนวยความสะดวกและความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ เมื่อมีการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ใดก็ตามย่อมก่อให้เกิดการลงทุนในสองลักษณะ คือ การลงทุนเพื่อเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากความงามตามธรรมชาติ และการลงทุนในการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่นั้น เพื่อให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว นั้นได้อย่างสะดวกสบาย เพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เพิ่มมากขึ้น จึงเป็นเหตุให้สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว นั้นเกิดความเสื่อมโทรมได้อย่างรวดเร็ว นอกเหนือจากการเสื่อมโทรมตามธรรมชาติ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544)

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่ง ที่ได้รับความสนใจและใช้เป็นเครื่องมือในการรักษาสภาพทางธรรมชาติที่ดีของแหล่งท่องเที่ยว และเป็นกลไกไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะเป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบ โดยไม่ก่อให้เกิดการรบกวนหรือทำลายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่มีวัตถุประสงค์อย่างมุ่งมั่นเพื่อชื่นชม ศึกษา เรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น อีกทั้งช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่นด้วย

หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามเป็นการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน

(Community - based Tourism) ที่สนองต่อนโยบายการท่องเที่ยว เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมชุมชนของรัฐบาลและส่งเสริมปีการท่องเที่ยวไทย องค์การบริหารส่วนตำบลปลายโพงพางเริ่มดำเนินการโครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง เมื่อปี พ. ศ. 2542 โดยความร่วมมือของประชาชน ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน จัดกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนในรูปแบบการนำชมของดีของชุมชน ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ การล่องเรือชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนที่อาศัยอยู่ริมน้ำและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เรียนรู้เกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตการเกษตร การทำน้ำตาลมะพร้าว การชมความงามความมหัศจรรย์ของฝูงหิ่งห้อยในเวลากลางคืน และการพักผ่อนกับครอบครัวในชุมชนแบบโฮมสเตย์ที่บ้านทรงไทยที่มีอายุนับร้อยปี ข้อดีของการท่องเที่ยวในชุมชน ได้แก่ การสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาท่องเที่ยว เป็นต้น เป็นการกระตุ้นให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจและอนุรักษ์ถิ่นที่อยู่อาศัยของตนไว้ต่อไป และกระตุ้นให้ชุมชนมีการบริหารจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่ชุมชนมีอยู่ให้เกิดความยั่งยืนต่อไปในอนาคต การจัดการท่องเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยนี้ นับว่าประสบความสำเร็จและได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากและเพิ่มขึ้นทุกปี จากเดิมปี พ. ศ. 2542 มีนักท่องเที่ยวสัปดาห์ละประมาณ 20 คน และในปี พ. ศ. 2546 เพิ่มขึ้นเป็นสัปดาห์ละประมาณ 80 คน หรือปีละประมาณ 5,000 คน (ธวัช, 2546)

ตั้งแต่ปี พ. ศ. 2544 เป็นต้นมา การจัดการท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ดำเนินการโดยชมรมอนุรักษ์หมู่บ้านท่องเที่ยวบ้านทรงไทยปลายโพงพาง มีสมาชิกให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ประมาณ 17 ราย บริการเรือให้เช่าประมาณ 10 ราย มีอัตราค่าใช้จ่ายในบริการต่าง ๆ ดังนี้ ค่าบริการท่องเที่ยว อาหารพร้อมที่พักโฮมสเตย์ในราคา 700 บาทต่อคน ค่าเรือชมวิถีชีวิตบ้านริมคลองรอบตำบลในราคา 400 บาทต่อลำ ค่าเรือชมหิ่งห้อยในเวลากลางคืนในราคา 300 บาทต่อลำ ค่าเรือชมวิถีชีวิตริมน้ำ เช่น อุทยาน ร. 2 ตลาดน้ำท่าคา พร้อมไกด์ท้องถิ่นในราคา 1,000 บาทต่อลำ รายได้จากการท่องเที่ยวส่วนหนึ่งจะจัดสรรให้แก่เจ้าของบ้านพัก เจ้าของเรือและชมรมฯ เพื่อใช้ในการพัฒนา ดูแลรักษา ฟื้นฟูสถานที่ท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (ธวัช, 2546) ซึ่งอัตราค่าบริการท่องเที่ยวนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นราคาค่าบริการที่ผู้ประกอบการกำหนดขึ้น มิได้เกิดจากอิทธิพลการทำงานของกลไกในระบบตลาด จึงทำให้รายได้ที่ได้จากการเรียกเก็บค่าบริการนี้ไม่สามารถนำมาใช้เป็นตัวแทนที่ดีของมูลค่าหรือประโยชน์จากการเกิดเป็นแหล่งนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยแห่งนี้ได้

หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยที่มีการจัดบริการท่องเที่ยวจัดเป็นสินค้าสาธารณะประเภทหนึ่ง ทรัพยากรที่นำมาประกอบการท่องเที่ยวเพื่อจัดเป็นแหล่งนันทนาการมีทั้งทรัพยากรที่มองเห็นได้ เช่น บ้านทรงไทย หิ่งห้อย สภาพแวดล้อมธรรมชาติ และทรัพยากรที่มองไม่เห็น ได้แก่ วิถีชีวิตวัฒนธรรม อธยาศัยไมตรี เป็นต้น ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้มีการลงทุนที่มองไม่เห็น ไม่สามารถคิดมูลค่าเป็นตัวเงินที่แท้จริงได้ การจัดการให้บริการนันทนาการเพื่อผลทางสวัสดิการทางสังคม เนื่องจากคุณค่าทางด้านนันทนาการมีผลต่อจิตใจมนุษย์เป็นเรื่องของนามธรรม ซึ่งยากแก่การประเมินค่า จึงทำให้มูลค่าประโยชน์ที่แท้จริงของแหล่งนันทนาการที่เกิดขึ้นเป็นมูลค่าที่ไม่เปิดเผยในระบบตลาด และมีมูลค่าที่ไม่ปรากฏเป็นตัวเงินที่ชัดเจน

ปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ คือ ปัญหาขยะในลำคลอง ซึ่งเกิดจากการทิ้งขยะลงในลำคลองของประชาชนที่อาศัยอยู่ริมคลอง ผู้ประกอบการร้านอาหารที่ตั้งอยู่ริมคลอง นักท่องเที่ยว และขยะจากที่อื่นไหลมาตามลำคลอง ขยะเหล่านี้ทำให้ทัศนียภาพและความสวยงามตามธรรมชาติของสถานที่ท่องเที่ยวลดลง ส่งผลให้ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวลดลง นอกจากนี้ยังส่งผลไปถึงธรรมชาติและระบบนิเวศ เมื่อมีปริมาณขยะมากขึ้นทำให้น้ำเน่าเสียส่งผลถึงแหล่งที่อยู่อาศัยและการเจริญเติบโตของหิ่งห้อย อาจทำให้จำนวนหิ่งห้อยลดน้อยลง และกระทบถึงการท่องเที่ยวที่มีหิ่งห้อยเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจได้ นอกจากนี้ยังมีความขัดแย้งระหว่างการท่องเที่ยวกับประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้แหล่งที่มีหิ่งห้อย เนื่องจากเกิดความรู้สึกไม่พอใจเมื่อมีนักท่องเที่ยวชมหิ่งห้อยในเวลากลางคืนส่งเสียงดังรบกวน และเสียงดังจากเรือนำชมหิ่งห้อย จึงตัดต้นลำพูซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของหิ่งห้อยนั้นทิ้ง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวที่มีหิ่งห้อยเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้เช่นกัน และปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ความขัดแย้งของชุมชนเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาการท่องเที่ยว หากองค์การบริหารส่วนตำบลนำงบประมาณมาพัฒนาการท่องเที่ยวมากเกินไป ทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดความไม่พอใจเนื่องจากเกรงว่าจะเป็นการหาประโยชน์ส่วนตัว และประชาชนในชุมชนที่ไม่ได้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวและไม่ได้สังเกตเห็นว่า การท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยจะก่อให้เกิดรายได้ที่เป็นตัวเงินได้อย่างไร

จากปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าว เพื่อให้เกิดแนวทางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน จึงควรมีการศึกษาถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมาท่องเที่ยวที่หมู่บ้านแห่งนี้ รวมทั้งศึกษาลักษณะการจัดการการท่องเที่ยวของชมรมอนุรักษ์หมู่บ้านท่องเที่ยวบ้านทรงไทยปลายทาง

และประเมินมูลค่าด้านนันทนาการของพื้นที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ประโยชน์ในการวางแผน บริหารจัดการ การท่องเที่ยวของหมู่บ้าน และแสดงให้เห็นว่าสังคมให้ความสำคัญกับหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในการเป็นแหล่งนันทนาการมากน้อยเพียงใด สำหรับเป็นข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจจัดสรร สนับสนุนงบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ของผู้เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ในการพัฒนา พื้นฟู และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยให้เกิดความยั่งยืนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาถึงลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อประเมินมูลค่าประโยชน์ด้านนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาครั้งนี้มีประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับคือ

1. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนจัดการและพัฒนากการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยและการท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรสงครามต่อไปในอนาคต
2. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและประเมินมูลค่าของแหล่งนันทนาการอื่น ๆ

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยข้อมูล ดังนี้

1. พื้นที่นันทนาการที่ใช้ในการทำการศึกษา คือ หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตั้งอยู่ที่ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ครอบคลุมพื้นที่ 14.7 ตารางกิโลเมตร
2. การศึกษาครั้งนี้พิจารณามูลค่าจากการใช้ประโยชน์ทางตรงของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย เฉพาะด้านนันทนาการภายในระยะเวลา 1 ปี โดยมูลค่าที่คำนวณได้เป็นมูลค่าด้านนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยในปี พ. ศ. 2547 ซึ่งได้จากการคำนวณค่าใช้จ่ายในการเดินทางระดับบุคคล (Individual Travel Cost Method: ITCM) จากการสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ในเดือนมกราคม ถึงเดือนมีนาคม พ. ศ. 2547

นิยามศัพท์

การศึกษาครั้งนี้มีนิยามศัพท์ ดังต่อไปนี้

การประเมินมูลค่า หมายถึง การประเมินความพอใจเพื่อคำนวณหามูลค่าที่เกิดขึ้นโดยใช้การสำรวจและทดสอบ

นันทนาการ หมายถึง กิจกรรมใด ๆ ที่ได้กระทำขึ้นในเวลาว่างและโดยความสมัครใจ และก่อให้เกิดผลดีแก่ร่างกายหรือจิตใจของผู้กระทำนั้น ทั้งยังไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นด้วย กิจกรรมนันทนาการสำหรับการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ การล่องเรือชมธรรมชาติ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น การล่องเรือชมหิ่งห้อย การพายเรือ การเล่นน้ำ เป็นต้น

พื้นที่นันทนาการ หมายถึง พื้นที่ที่สามารถตอบสนองความต้องการพักผ่อนหย่อนใจของมนุษย์ได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ในที่นี้ก็คือ หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

มูลค่าทางนันทนาการ หมายถึง มูลค่าประโยชน์ของแหล่งนันทนาการตามความเต็มใจที่จะจ่ายของบุคคลเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจแบบสงบเงียบ และการพักผ่อนแบบออกกำลังกายซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ การพายเรือ การเล่นน้ำ

ผู้มาท่องเที่ยว หมายถึง นักท่องเที่ยวผู้เดินทางมาท่องเที่ยวและนันทนาการที่เป็นประชาชนในท้องถิ่นและผู้เดินทางข้ามจังหวัด ทั้งประเภทที่เดินทางไป-กลับภายในวันเดียว และค้างแรม ณ หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบ โดยไม่ก่อให้เกิดการรบกวนหรือทำความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่มีวัตถุประสงค์อย่างมุ่งมั่นเพื่อชื่นชม ศึกษา เรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น อีกทั้งช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นด้วย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544)

การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง มาตรการ วิธีการหรือกระบวนการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาและจัดทำแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติตามแผนและการติดตามตรวจสอบ ประเมินผลรวมทั้งการแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอันที่จะดำเนินการพัฒนา จัดหา จัดสรร และการแก้ไขปัญหาจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สำหรับการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา หมายถึง การศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อพื้นที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย พร้อมทั้งคำนึงถึงกิจกรรมหรือประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อหาข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2541)

โฮมสเตย์ หมายถึง บ้านพักประเภทหนึ่งที่นักท่องเที่ยวพักร่วมกับเจ้าของบ้าน และมีวัตถุประสงค์ที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมวิถีชีวิตชาวบ้านท้องถิ่นนั้น ซึ่งพร้อมที่จะถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน โดยเจ้าของบ้านจะจัดที่พักพร้อมอาหารให้กับนักท่องเที่ยวโดยได้รับค่าตอบแทนตามความเหมาะสม (สุกานดา, 2546)

อุปสงค์การท่องเที่ยว หมายถึง ความต้องการมาใช้บริการการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย

อุปทานการท่องเที่ยว หมายถึง ทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยที่จัดได้บริการนักท่องเที่ยว

การจัดการด้านนันทนาการ หมายถึง การจัดการพื้นที่นันทนาการในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วยกิจกรรมนันทนาการ การท่องเที่ยว ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว อุบัติภัยและการช่วยเหลือ การควบคุมให้เป็นไปตามกฎระเบียบ การสัมปทานการให้บริการด้านต่าง ๆ การเก็บเงินค่าธรรมเนียม การดูแลนักท่องเที่ยวและผลกระทบจากการท่องเที่ยว การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคพื้นฐาน การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน สำหรับการศึกษาคั้งนี้จะศึกษาความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพรงพาง พร้อมทั้งคำนึงถึงกิจกรรมหรือประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพรงพาง เพื่อหาข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพรงพาง

บทที่ 2

การตรวจเอกสารและแนวคิดทฤษฎี

ในการศึกษารั้ครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งประเด็นและกรอบความคิด ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง
2. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
3. แนวคิดเกี่ยวกับนันทนาการ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. พื้นที่ศึกษา

แนวคิดและทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ประโยชน์กับสังคมหลายรูปแบบ และนับวันจะถูกทำลายหรือเสื่อมโทรมลงเรื่อย ๆ ด้วยเหตุผลที่คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติยากที่จะมองเห็น เพราะไม่มีการซื้อขายกันในตลาด จึงไม่ทราบว่าเป็นเท่าใดเหมือนกับสินค้าโดยทั่วไป เมื่อไม่ทราบมูลค่าสภาพธรรมชาติที่แท้จริงก็ทำให้คนส่วนใหญ่เข้าใจว่าไม่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ แต่ความจริงแล้วสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติมีคุณค่าและมีวิธีวัดได้ และในอนาคตก็มีมูลค่ามหาศาล (จูไร, 2543)

เนื่องจากสิ่งแวดล้อมให้ประโยชน์กับสังคมในหลายรูปแบบ ดังนั้นในการประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อมต้องมีการระบุถึงประเภทของมูลค่าที่ต้องการประเมิน มูลค่าโดยรวมทางเศรษฐศาสตร์ (Total Economic Value) ของสิ่งแวดล้อมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. มูลค่าจากการใช้ประโยชน์ (Use Value) คือ มูลค่าของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่สามารถมีการใช้ประโยชน์โดยตรงและโดยอ้อมได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต สามารถพิจารณาแยกออกเป็นกรณีต่าง ๆ ได้ คือ

1.1 มูลค่าจากการใช้ประโยชน์โดยตรง (Direct Use Value) คือ การนำเอาทรัพยากรมาใช้ประโยชน์โดยตรงทางเศรษฐกิจ เช่น การใช้ทรัพยากรน้ำและดินโดยตรงในทางการเกษตร การจับสัตว์น้ำไปบริโภคหรือขาย การเดินทางไปท่องเที่ยวและพักผ่อน เป็นต้น

1.2 มูลค่าจากการใช้ประโยชน์โดยอ้อม (Indirect Use Value) เป็นการใช้ประโยชน์ผลพลอยได้จากทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น การใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้ในการสร้างสมดุลระบบนิเวศ ป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดินในพื้นที่สูง เป็นต้น

1.3 มูลค่าที่เกิดจากการเลือกที่จะสงวนไว้ใช้ในอนาคต (Option Value) หมายถึง มูลค่าที่บุคคลในสังคมให้แก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และแม้ว่าจะยังไม่เคยใช้บริการที่เกิดกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นเลย แต่มีความยินดีที่จะจ่ายเพื่อการอนุรักษ์ไว้ โดยคาดว่าจะมีโอกาสใช้ในอนาคต การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอนาคตทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การอนุรักษ์แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นต้น

2. มูลค่าจากการไม่ได้ใช้ประโยชน์ (Non-Use Value) คือ มูลค่าที่ไม่ได้เกิดจากการใช้ประโยชน์โดยตรงอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนจากปริมาณทางกายภาพของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม แต่เป็นการใช้ประโยชน์จากมูลค่าทางด้านจิตใจของแต่ละบุคคล และการมีคุณภาพชีวิตของสังคมส่วนรวมจากการมีอยู่ของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่ดี แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 มูลค่าของการคงอยู่ (Existence Value) หมายถึง มูลค่าที่สะท้อนความต้องการของบุคคลที่ปรารถนาให้ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมที่กำลังพิจารณาค้างคงอยู่ (Existing) ต่อไปในอนาคตตลอดไป แม้ว่าผู้บริโภคคนนั้นจะไม่ได้มีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์หรือไม่มีโอกาสได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมนั้นเลยก็ตาม แต่ผู้บริโภคก็รู้สึกพอใจที่จะให้ทรัพยากร ธรรมชาตินั้นคงอยู่ต่อไป

2.2 มูลค่าเพื่อลูกหลาน (Bequest Value) หมายถึง มูลค่าของสิ่งแวดล้อมที่บุคคลในรุ่นปัจจุบันต้องอนุรักษ์ไว้ให้ลูกหลานได้เห็นหรือได้ใช้ประโยชน์

ในการศึกษารั้งนี้ จะประเมินมูลค่าด้านต้นทุนการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย โดยใช้เทคนิคการประเมินมูลค่าจากค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ซึ่งเป็นวิธีการที่ใช้วัดมูลค่าจากการใช้ประโยชน์โดยตรง และนิยมนำมาใช้ในการประเมินมูลค่าเชิงต้นทุนการของสถานที่ท่องเที่ยว มูลค่าที่ได้แสดงให้เห็นว่าพื้นที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพานี้ ได้รับการให้ความสำคัญมากน้อยเป็นมูลค่าเท่าไรจากผู้ที่เกี่ยวข้องหรือประชาชนที่มาท่องเที่ยว ณ สถานที่แห่งนี้ สำหรับเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวของตำบลปลายโพงพาน อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ต่อไปในอนาคต

การประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยวิธีทางเศรษฐศาสตร์

การประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นการพยายามวัดมูลค่าของคุณประโยชน์ (Values) ในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่พึงมีต่อมนุษย์ในด้านใดด้านหนึ่ง ทั้งในปัจจุบันและอนาคตก็ได้ แต่เนื่องจากความสลับซับซ้อนและความแตกต่างกันแล้วแต่ชนิดของทรัพยากรธรรมชาติหรือผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องในแต่ละพื้นที่ หรือแล้วแต่ประชาชนที่จะให้คุณค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งแตกต่างกันไปในรูปของความเต็มใจที่จะจ่าย (Willingness to Pay) ที่สำคัญคือ ข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการประเมินค่าจะไม่เหมือนกัน บางครั้งสามารถใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมโดยตรง แต่บางครั้งจะต้องใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยอ้อม หรือกระทั่งในบางครั้งก็ไม่มีข้อมูลใดที่จะนำมาประยุกต์ได้เลย นอกจากการสอบถามประชาชนในสังคมโดยตรงถึงความเต็มใจที่จะจ่าย ซึ่งอาจจะทำให้การประเมินค่าทำได้ลำบากและมีความเชื่อ้อยลงก็ได้ เนื่องจากประชาชนบางส่วนอาจจะไม่ระบุความเต็มใจที่จะจ่ายอย่างแท้จริงออกมาในการประเมินค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ธินวา, 2540)

สาเหตุที่ต้องมีการประเมินค่าสิ่งแวดล้อมโดยวิธีทางเศรษฐศาสตร์ก็เพราะ ประการแรก สินค้าและบริการที่เป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติไม่มีราคาเพราะไม่มีการซื้อขายผ่านตลาด ประการที่สอง สินค้าและบริการเหล่านี้มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว (Uniqueness) เมื่อถูกทำลายจนหมดไปแล้ว จะไม่สามารถฟื้นกลับคืนได้ (Irreversibility) และประการที่สาม เป็นสินค้าที่ไม่อาจผลิตเพิ่มได้ ไม่ว่าจะมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพียงใด

ทั้งนี้ คุณประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อมนุษย์มีค่าน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของมนุษย์และระบบที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นสำคัญ เช่น ความจำเป็นในการใช้ทรัพยากรของแต่ละช่วงเวลา ค่านิยมและความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ซึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องเหล่านี้จะเปลี่ยนแปลงไปได้เสมอตามกาลเวลา ดังนั้นมูลค่าที่ประเมินได้แม้จะใช้หลักการเดียวกันก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้เช่นกัน จึงควรตระหนักว่าการประเมินมูลค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นประโยชน์ขั้นต่ำสุดของทรัพยากรหนึ่ง ๆ หรือเป็นการประเมินเพียงบางส่วนเท่านั้น (ธันวา, 2540)

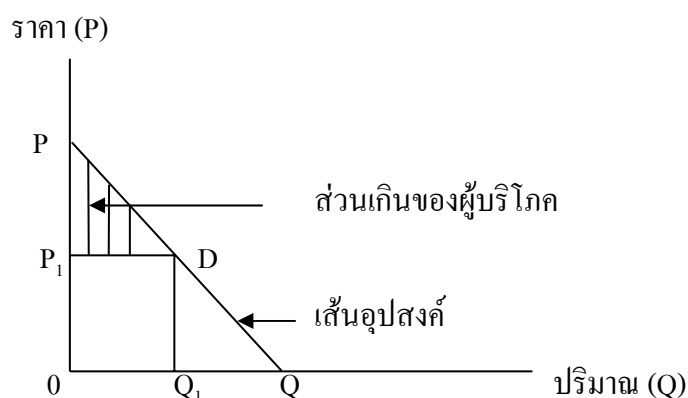
การประเมินมูลค่าที่ถูกต้องเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้สังคมมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้ (สมพร, 2543)

1. ทำให้ทราบว่าพื้นที่อนุรักษ์นั้นอำนวยประโยชน์ต่อสังคมอย่างไร
2. ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นนั้นมีมากน้อยแค่ไหน
3. ควรอนุรักษ์พื้นที่ธรรมชาติบริเวณใดไว้
4. ควรจัดสรรงบประมาณเท่าไรเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ธรรมชาติไว้
5. ทางเลือกใดเป็นทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดเมื่อคำนึงถึงต้นทุนและผลประโยชน์ของสังคมจากการใช้พื้นที่ธรรมชาติเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ

แนวคิดความเต็มใจที่จะจ่าย (Willingness to Pay Approach)

แนวคิดเกี่ยวกับการเต็มใจที่จะจ่ายนี้เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นเพื่อต้องการหาส่วนเกินของผู้บริโภค ซึ่งส่วนเกินของผู้บริโภคนี้ คือ ความแตกต่างระหว่างความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้ากับราคาที่ผู้บริโภคต้องจ่ายจริง คือ พื้นที่อุปสงค์ภายใต้เส้นอุปสงค์มาร์แชล (Marshallian Demand Curve) ส่วนที่อยู่เหนือเส้นราคา ซึ่งเส้นดังกล่าวแสดงถึงปริมาณความต้องการสินค้าจำนวนสูงสุด หรือราคาเปลี่ยนแปลงไปขณะที่รายได้ที่เป็นตัวเงินคงที่ ซึ่งถือได้ว่าส่วนเกินนี้เป็นสวัสดิการที่ตกแก่สังคมโดยรวม ในการหาส่วนเกินผู้บริโภคสามารถแบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ จากความเต็มใจที่ผู้บริโภคจะจ่ายจากการได้ประโยชน์ (Willingness to Pay) และจากการที่ผู้บริโภคจะยอมรับการชดเชยจากการที่ต้องเสียประโยชน์ไป (Willingness to Accept Compensation) ในทางทฤษฎีแล้วประโยชน์สุทธิที่หาได้จากสองวิธีไม่ควรจะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แต่ในทางปฏิบัติมักพบ

มูลค่าที่ประเมินได้จากสองวิธีมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากผลของรายได้ เพราะว่าเมื่อผู้บริโภคจ่ายเงินจะมีผลเสมือนทำให้รายได้ของเขาลดลง ส่วนในกรณีที่ผู้บริโภคได้รับการชดเชยก็จะมีผลเสมือนรายได้เพิ่มขึ้น จึงพอสรุปได้ว่าในกรณีของสินค้าปกติ ผลทางรายได้ที่จะทำให้ส่วนเกินของผู้บริโภคที่ได้รับจากความเต็มใจที่จะจ่ายมีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับความเต็มใจที่ผู้บริโภคจะได้รับการชดเชย ความแตกต่างดังกล่าวจะมีค่าน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความยืดหยุ่นอุปสงค์ต่อรายได้ กล่าวคือ ถ้าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้มีค่าสูง ก็จะมีผลทำให้ความแตกต่างนี้สูงตามไปด้วย (Bishop, 1976 อ้างถึงใน จรรย์, 2546)

ภาพที่ 1 ส่วนเกินของผู้บริโภค

ที่มา: อติศรี (2542)

จากภาพที่ 1 แสดงส่วนเกินผู้บริโภค สมมติให้ผู้บริโภคมีเส้นอุปสงค์ PQ ซึ่งทุก ๆ จุดบนเส้นอุปสงค์แสดงความเต็มใจและความสามารถในการซื้อของผู้บริโภค สมมติว่าผู้บริโภคต้องการบริโภคสินค้า OQ_1 ดังนั้น OQ_1DP คือมูลค่าความเต็มใจและความสามารถในการซื้อของผู้บริโภคที่แสดงเป็นตัวเงิน แต่จากเส้นอุปสงค์ในลักษณะนี้ ที่ปริมาณสินค้า OQ_1 และระดับราคาสินค้า OP_1 จะพบว่าจำนวนเงินที่ผู้บริโภคจะต้องจ่ายจริงคือ OQ_1DP_1 บาท ฉะนั้น พื้นที่สามเหลี่ยม P_1DP คือส่วนเกินที่ผู้บริโภคได้รับจากการบริโภคสินค้าชนิดนี้ ทั้งนี้ส่วนเกินผู้บริโภคก็คือ ความพอใจทั้งหมดที่มีมากกว่าค่าใช้จ่ายและอยู่ในรูปเงินตรา ซึ่งอาจพิจารณาได้ว่าส่วนเกินผู้บริโภคนี้คือกำไรหรือประโยชน์ที่ผู้บริโภคได้รับจากการบริโภคสินค้าปริมาณ OQ_1 ณ ระดับราคา OP_1 หรือ คือสวัสดิการที่จะตกแก่สังคมโดยรวม

เนื่องจากการใช้บริการในแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติส่วนใหญ่ไม่ต้องเสียค่าบริการ จึงทำให้ราคาสินค้าประเภทนี้เท่ากับศูนย์ ส่วนเกินผู้บริโภคนั้นจะมีค่าเท่ากับพื้นที่ทั้งหมดภายใต้เส้นอุปสงค์ ซึ่งก็คือ พื้นที่สามเหลี่ยม OPQ เมื่อบริโภคในปริมาณ OQ หน่วย ณ ระดับราคา 0 บาท ดังนั้นส่วนเกินของผู้บริโภคในกรณีนี้ คือ มูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายซึ่งเป็นมูลค่าที่สะท้อนให้เห็นถึงความพึงพอใจทั้งหมดของผู้บริโภคที่มีต่อการบริโภคสินค้าหรือบริการหนึ่ง ๆ หรือเป็นมูลค่าที่เป็นตัวเงินทั้งหมดที่ผู้บริโภคนั้นยินดีที่จะจ่ายเพื่อให้ได้รับสินค้าหรือบริการนั้น ๆ ซึ่งก็คือ ความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้บริโภคนั่นเอง

การประเมินมูลค่าแหล่งนันทนาการโดยวิธีต้นทุนในการเดินทาง

การประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยวิธีต้นทุนในการเดินทาง เป็นวิธีการที่ใช้วัดมูลค่าจากการใช้ประโยชน์โดยตรง และมักนำมาใช้กับการประเมินมูลค่าเชิงนันทนาการของสถานที่ท่องเที่ยว เนื่องจากมูลค่าประโยชน์ทางด้านนันทนาการของแหล่งธรรมชาติเป็นมูลค่าที่ไม่ปรากฏชัดเจนในรูปตัวเงิน กลไกราคาไม่สามารถเข้าไปจัดสรรการใช้ประโยชน์ได้ ดังนั้นในการประเมินมูลค่าประโยชน์ทางด้านนันทนาการของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงต้องอาศัยเทคนิคการประเมินมูลค่า ข้อสมมติที่สำคัญของการประเมินมูลค่าด้วยต้นทุนในการเดินทางคือ ผู้มาท่องเที่ยวจะต้องเป็นผู้มีเหตุผลจากการเปรียบเทียบระหว่างต้นทุนในการมาท่องเที่ยวกับผลประโยชน์ในรูปความพอใจที่คาดว่าจะได้รับการท่องเที่ยว เช่น ความสุขกายสบายใจจากการพักผ่อน การได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นต้น หากคิดว่าจะได้รับความพอใจมากกว่าต้นทุนในการเดินทางแล้วก็จะตัดสินใจเดินทางไปท่องเที่ยว โดยมูลค่าด้านการท่องเที่ยวของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นจะพิจารณาจากความเต็มใจที่จะจ่ายในรูปต้นทุนในการเดินทาง (ชันวา, 2540)

สำหรับต้นทุนในการเดินทางซึ่งเป็นความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้เดินทางมาท่องเที่ยวนี้สะท้อนให้เห็นถึงความพึงพอใจทั้งหมดของผู้บริโภคที่มีต่อการใช้บริการสินค้าหรือบริการหนึ่ง ๆ หรือเป็นมูลค่าเงินทั้งหมดที่ผู้บริโภคนั้นยินดีจ่ายเพื่อให้ได้รับสินค้าหรือบริการนั้น ซึ่งในการวิเคราะห์เพื่อหามูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายของนักท่องเที่ยวด้วยวิธี TCM จะใช้ต้นทุนในการเดินทางเป็นราคาตัวแทน ซึ่งต้นทุนในการเดินทาง ได้แก่ ค่าน้ำมัน ค่าเดินทาง ค่าพาหนะ ค่าผ่านประตู ค่าอาหาร ที่พัก และอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมถึงมูลค่าของเวลา จากนั้นจึงหาความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนการเดินทางและจำนวนครั้งในการมาท่องเที่ยว และนำมาสร้างเส้นอุปสงค์ของการเดินทางมาท่องเที่ยว จาก

ความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถนำไปสู่การหาประโยชน์สุทธิจากการประยุกต์แนวคิดเรื่องส่วนเกินของการบริโภคได้

อุปสงค์สำหรับแหล่งนันทนาการ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณมากน้อย (จำนวนวัน, จำนวนครั้ง) ที่ผู้ใช้บริการเข้าไปท่องเที่ยวและนันทนาการกับราคา โดยให้จำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเดินทางจากที่พักอาศัยของผู้มานันทนาการถึงแหล่งนันทนาการแต่ละครั้งเป็นหน่วยวัดราคา และแหล่งนันทนาการนั้นเป็นที่ต้องการของคนในสังคมเพียงใดนั้น สามารถวัดได้จากจำนวนครั้งของการมานันทนาการในพื้นที่นันทนาการนั้น ๆ ในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ค่าใช้จ่าย เช่น 1 ปี ค่าใช้จ่ายในการเดินทางแต่ละครั้งเป็นหน่วยในการวัดราคา โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่นคงที่ เช่น ระดับรายได้ การศึกษา รสนิยม เป็นต้น แต่เนื่องจากการท่องเที่ยวและการนันทนาการมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากสินค้าชนิดอื่น ๆ การที่จะได้รับสินค้าและบริการทางด้านนันทนาการ ผู้บริโภคต้องเดินทางไปใช้บริการด้วยตนเอง และเป็นธรรมดาที่ผู้ที่มีที่พักอาศัยอยู่ใกล้กับพื้นที่แหล่งนันทนาการมีแนวโน้มที่จะเดินทางไปใช้บริการมากกว่าผู้ที่อยู่ไกล เพราะเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางต่ำกว่า จากความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าว ความชันของเส้นอุปสงค์สำหรับแหล่งนันทนาการมีค่าเป็นลบ หมายความว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามมีลักษณะผกผัน คือ ถ้าค่าใช้จ่ายในการเดินทางมีค่ามากขึ้น จำนวนครั้งของการมานันทนาการก็จะน้อยลง ดังนั้น จากความสัมพันธ์ในลักษณะนี้นำไปสู่การหาเส้นอุปสงค์สำหรับประโยชน์ที่เป็นตัวเงินของแหล่งนันทนาการ (กมล, 2532)

โตมสกา (2543) กล่าวว่าวิธีการใช้ต้นทุนในการเดินทางเพื่อใช้วัดมูลค่าสิ่งแวดล้อมเป็นตัวอย่งของการใช้แนวคิดเรื่องฟังก์ชันการผลิตในครัวเรือน (Household Production Function Model) เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงของผู้บริโภคในการบริโภคสินค้าที่สามารถใช้ทดแทนหรือประกอบกันได้ ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นกลไกทางอ้อมในการประมาณหาความพึงพอใจของผู้บริโภคในการบริโภคสินค้าที่ไม่ได้อยู่ในระบบตลาดได้ โดยใช้ต้นทุนในการเดินทางเพื่อไปยังแหล่งนันทนาการเป็นราคาตัวแทนในการสรุปหาผลประโยชน์ที่สถานที่นั้นให้บริการไว้ให้ ในการศึกษาจะเป็นการหาความสัมพันธ์ของจำนวนครั้งของการไปแหล่งนันทนาการของบุคคลและค่าใช้จ่ายที่ใช้ไปในสถานที่นั้น แล้วนำมาสร้างเส้นอุปสงค์ของการเดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งนันทนาการ โดยอุปสงค์สำหรับแหล่งนันทนาการค่อนข้างมีจำนวนจำกัด เนื่องจากการเดินทางมาท่องเที่ยวหรือมาใช้บริการมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้น ดังนั้นวิธีการใช้ต้นทุนการในเดินทางจึงตั้งสมมติฐานว่า ถ้านักท่องเที่ยวอยู่ไกลออกไปจากแหล่งนันทนาการจำนวนครั้งของการมาใช้บริการจากแหล่งนันทนาการยิ่ง

น้อยลง ซึ่งหมายความว่าผู้ที่มีระยะทางจากที่อยู่อาศัยถึงแหล่งนันทนาการน้อยกว่าจะมาใช้บริการในสถานที่นั้นมากกว่าด้วย จากความสัมพันธ์นี้ทำให้สามารถสร้างเส้นอุปสงค์ของการเดินทางมาท่องเที่ยวสำหรับแหล่งนันทนาการได้ และในการคำนวณหาส่วนเกินของผู้บริโภค (Consumer's Surplus: CS) จะพบว่าค่าดังกล่าวของผู้ใช้บริการที่อยู่ไกลออกไปจากแหล่งนันทนาการค่อนข้างน้อยหรือมีค่าใกล้ศูนย์ และในทางตรงกันข้ามผู้ที่อยู่ใกล้และมาใช้บริการจากแหล่งนันทนาการค่อนข้างมากจะมีส่วนเกินผู้บริโภคค่อนข้างมาก ซึ่งการคำนวณค่าส่วนเกินผู้บริโภค สามารถนำมาสรุปหาค่าผลประโยชน์จากการใช้แหล่งนันทนาการเพื่อให้บริการด้านสิ่งแวดล้อมได้

วิธีต้นทุนในการเดินทาง (Travel Cost Method: TCM)

วิธีต้นทุนในการเดินทางจะแยกออกมาจากฟังก์ชันการผลิตของครัวเรือน ซึ่งมีฟังก์ชันการบริโภคสินค้าทั่วไปอยู่แล้ว แต่สำหรับสินค้าที่เป็นสิ่งแวดล้อมอย่างเช่น แหล่งนันทนาการหรือแหล่งท่องเที่ยว ฟังก์ชันอุปสงค์จะประเมินจากวิธีต้นทุนในการเดินทาง โดยวิธีการประเมินมูลค่าด้านนันทนาการของแหล่งท่องเที่ยวจะประเมินจากเส้นอุปสงค์ของการท่องเที่ยว ซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนครั้งของการมาท่องเที่ยวกับค่าใช้จ่ายในการเดินทางและตัวแปรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (Kolstad, 2000)

การใช้วิธีต้นทุนในการเดินทางเพื่อหาเส้นอุปสงค์สำหรับแหล่งท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับมิติที่สำคัญ 3 มิติ คือ คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว จำนวนครั้งและจำนวนวันที่มาท่องเที่ยวต่อปี และแหล่งนันทนาการทดแทน โดยในการใช้วิธีต้นทุนในการเดินทางจะใช้แบบจำลองอย่างง่าย ๆ ในการหาอรรถประโยชน์สูงสุดของผู้บริโภคในการมาท่องเที่ยว ซึ่งอธิบายได้ว่า อรรถประโยชน์สูงสุดของผู้บริโภคหรือนักท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับตัวแปรที่สำคัญ 3 ตัวแปร คือ (1) ระดับคุณภาพของสิ่งแวดล้อมหรือแหล่งท่องเที่ยว (q) ซึ่งมีหลายระดับที่อาจเกี่ยวข้องกับคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว คุณภาพอากาศหรือสิ่งต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวในทางที่ไม่ดี (2) จำนวนครั้งการมาท่องเที่ยว (v) และ (3) ราคาของสินค้าตลาด (x) แสดงฟังก์ชันวัตถุประสงค์ (สมการที่ 1) และมีสมการเงื่อนไข (สมการที่ 2) โดยกำหนดให้ราคาของสินค้าตลาดเป็นราคาที่เป็นเอกภาพ และกำหนดให้ p_0 เป็นค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางทั้งหมด เช่น ค่าพาหนะ (รถไฟ รถยนต์ เครื่องบิน) ค่าอาหาร และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เป็นต้น และสมมติว่า L เป็นชั่วโมงการทำงาน ค่าจ้างที่ได้รับเท่ากับ w

โดยปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางทั้งหมดนั้น ไม่ได้เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการมาท่องเที่ยวอย่างเดียวนั้น นักท่องเที่ยวต้องใช้เวลาในการเดินทางและท่องเที่ยวด้วย ซึ่งเวลาดังกล่าวนั้นเป็นเวลาที่นักท่องเที่ยวยอมเสียสละเงินรายได้ในส่วนนี้เพื่อที่จะมาพักผ่อนในแหล่งท่องเที่ยวที่นั่น ๆ เพื่อตอบปัญหานี้จึงมีสมการเงื่อนไข (สมการที่ 3) โดยกำหนดให้ T เป็นชั่วโมงการทำงานที่นักท่องเที่ยวยอมเสียสละรายได้จากการทำงานเพื่อมาพักผ่อนในแหล่งท่องเที่ยว กำหนดให้ t_x เป็นเวลาที่ใช้ในการเดินทางจากที่พักอาศัยถึงแหล่งท่องเที่ยวที่นั่น ๆ และ t_v เป็นเวลาที่ใช้ไปเพื่อการพักผ่อนในแหล่งท่องเที่ยวที่นั่น ๆ โดยที่นักท่องเที่ยวมีข้อจำกัดของงบประมาณและเวลา (Kolstad, 2000)

$$\text{ฟังก์ชันวัตถุประสงค์} \quad \text{Max } U(x, v, q) \quad (1)$$

x, v

$$\text{สมการเงื่อนไข} \quad wL = x + p_0(v) \quad (2)$$

$$\text{สมการเงื่อนไข} \quad T = L + (t_x + t_v)v \quad (3)$$

โดยที่	Max U	คือ อรรถประโยชน์สูงสุด
	q	คือ ระดับของคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือแหล่งท่องเที่ยว
	v	คือ จำนวนครั้งการมาท่องเที่ยว
	x	คือ ราคาสินค้าตลาด
	w	คือ รายได้ที่ได้รับการทำงาน
	L	คือ ชั่วโมงการทำงาน
	p_0	คือ ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางทั้งหมด
	T	คือ ชั่วโมงการทำงานที่นักท่องเที่ยวยอมเสียสละรายได้จากการทำงานเพื่อมาพักผ่อนในแหล่งท่องเที่ยว
	t_x	คือ เวลาที่ใช้ในการเดินทางจากที่พักอาศัยถึงแหล่งท่องเที่ยวที่นั่น ๆ
	t_v	คือ เวลาที่ใช้ไปในการพักผ่อนในแหล่งท่องเที่ยวที่นั่น ๆ

นำสมการที่ 3 แทนลงในสมการที่ 2 จะได้ดังสมการที่ 4

$$\text{ดังนั้น} \quad wT = x + [p_0 + w(t_x + t_v)]v \quad (4)$$

$$\equiv x + p_v(v)$$

$$\text{เมื่อ } p_v = p_o + w(t_t + t_v) \quad (5)$$

โดยที่ p_v คือ ค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการเดินทางมาท่องเที่ยว
(รวมค่าเสียโอกาสของเวลา)

สมการที่ 5 แสดงให้เห็นว่าอรรถประโยชน์สูงสุดของนักท่องเที่ยว นอกจากคิดคำนวณจากค่าใช้จ่ายในการเดินทางทั้งหมดแล้ว ยังรวมถึงมูลค่าของเวลาที่นักท่องเที่ยวยอมเสียสละเพื่อการมาท่องเที่ยวกับมูลค่าของเวลาที่คำนวณจากอัตราค่าจ้างของงาน แสดงให้เห็นว่ามูลค่าของเวลามีความสำคัญในการนำมาพิจารณาในการประเมินมูลค่าแหล่งท่องเที่ยวด้วย ดังนั้น ฟังก์ชันอุปสงค์สำหรับการมาท่องเที่ยวแสดงดังฟังก์ชันความสัมพันธ์ สมการที่ 6

$$v = f(p_v, q, y) \quad (6)$$

โดยที่ y คือ รายได้

จากสมการที่ 6 อธิบายได้ว่า จำนวนครั้งของการมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการเดินทางมาท่องเที่ยว คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวและรายได้ ซึ่งรายได้เกิดจากการคำนวณรายได้ที่ได้รับจากการทำงานคูณกับชั่วโมงการทำงานที่นักท่องเที่ยวยอมเสียสละรายได้ไป โดยตัวแปรคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวเป็นตัวแปรที่สำคัญที่นำมาเป็นตัวชี้วัดความเต็มใจที่จะจ่ายของนักท่องเที่ยว

ในการศึกษาครั้งนี้ตัวแปรตามคือ จำนวนครั้งของการมาท่องเที่ยว และใช้ตัวแปรค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การศึกษา อาชีพและรายได้เป็นตัวแปรอิสระ โดยตัวแปรคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวไม่ได้นำมาศึกษาในครั้งนี้ด้วย เนื่องจากหลักเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญและต้องมีการศึกษาอย่างละเอียดถี่ถ้วน ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรในการศึกษา ดังนั้นการศึกษานี้จึงใช้ตัวแปรค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การศึกษา อาชีพและรายได้เท่านั้น

สำหรับการศึกษาคั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาต้นทุนในการเดินทางระดับบุคคล (Individual Travel Cost Method: ITCM) ซึ่งวิธีการศึกษาต้นทุนในการเดินทางระดับบุคคลนี้ใช้อัตราการเดินทางหรือจำนวนครั้งของการเดินทางไปยังแหล่งนันทนาการของแต่ละบุคคลเป็นตัวแปรตาม ดังนั้นเส้นอุปสงค์ของการเดินทางที่ได้จะแสดงถึงอัตราการเดินทางไปยังแหล่งนันทนาการของแต่ละบุคคลที่ตอบสนองค่าใช้จ่ายในการเดินทางในระดับต่าง ๆ ของแต่ละบุคคล ซึ่ง ITCM เป็นการวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลรายบุคคล (Individual Data) และตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นตัวแปรในระดับบุคคลจึงสามารถอธิบายพฤติกรรมที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลได้ในระดับหนึ่ง (โสมสกา, 2543)

วิธีการศึกษาต้นทุนการเดินทางระดับบุคคล (Individual Travel Cost Method: ITCM)

การวิเคราะห์ต้นทุนในการเดินทางด้วยวิธีการศึกษาต้นทุนในการเดินทางระดับบุคคล จะใช้วิธีสอบถามจากผู้เดินทางมาแหล่งนันทนาการที่ทำการศึกษา แบบสอบถามที่จัดทำขึ้นควรมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม (เช่น รายได้ อาชีพ การศึกษา) ค่าใช้จ่ายในการมาแหล่งนันทนาการที่ศึกษา จำนวนครั้งของการมาใช้บริการ แหล่งนันทนาการในช่วงเวลาที่กำหนด กิจกรรมนันทนาการที่ใช้บริการและข้อมูลอื่น ๆ เช่น เป้าหมายของการมาแหล่งนันทนาการเช่นเดียวกับวิธีการศึกษาต้นทุนในการเดินทางระดับเขต แต่มีสิ่งที่แตกต่างกันคือ วิธีการศึกษาต้นทุนในการเดินทางระดับบุคคลไม่ได้แบ่งเขตที่อยู่อาศัยของประชาชนผู้มาท่องเที่ยวในแหล่งนันทนาการที่ศึกษา ข้อมูลการเดินทางจึงเป็นข้อมูลของแต่ละบุคคล (สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย, 2543)

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2543) กล่าวถึงวิธีการศึกษาต้นทุนการเดินทางระดับบุคคลชนิด One-Site Model ใช้เพื่อประมาณการเส้นอุปสงค์ของการเดินทางมายังแหล่งนันทนาการแห่งเดียว เมื่อพบว่าแหล่งนันทนาการที่กำลังศึกษาอาจมีเพียงแหล่งเดียวที่ไม่มีแหล่งอื่นทดแทนได้ สมการทั่วไปที่ใช้ในการประมาณฟังก์ชันอุปสงค์ของแหล่งนันทนาการแบบ One-Site Model คือ

$$V_i = V(P_i, Y_i, Q_i) \quad (7)$$

โดยที่ V_i คือ	จำนวนครั้งที่เดินทางมาท่องเที่ยวของบุคคล i ในระยะเวลา 1 ปี (ครั้งต่อปี)
P_i คือ	ต้นทุนในการท่องเที่ยวของบุคคล i (บาทต่อครั้งต่อคน)
Y_i คือ	รายได้ของบุคคล i (บาทต่อเดือน)
Q_i คือ	คุณภาพของสิ่งแวดล้อมของแหล่งนันทนาการที่ศึกษา
i คือ	ตัวอย่างนักท่องเที่ยว ($i = 1, 2, 3, \dots, m$)

ปกติ V กับ Q จะมีความสัมพันธ์กันในทางบวก คือ ถ้าแหล่งนันทนาการนั้นมีสภาพดี สวยงาม สะอาด ปลอดภัย จำนวนครั้งหรือจำนวนคนที่เดินทางมาท่องเที่ยวก็จะเพิ่มสูงขึ้น ตรงกันข้ามหากแหล่งนันทนาการนั้นมีสภาพเสื่อมโทรม จำนวนครั้งหรือจำนวนคนมาท่องเที่ยวก็จะลดลง

เมื่อได้ฟังก์ชันอุปสงค์ของการเดินทางแล้ว นำมาใช้ในการประมาณการเส้นอุปสงค์สำหรับการเดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งนันทนาการของแต่ละบุคคล และคำนวณหาความพอใจส่วนเกินของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในแหล่งนันทนาการจากพื้นที่ใต้เส้นอุปสงค์ ซึ่งแสดงถึงความเต็มใจที่จะจ่ายของนักท่องเที่ยวและเป็นตัวแทนของมูลค่าของแหล่งนันทนาการนั้น ๆ นั่นเอง

ปัญหาและข้อจำกัดในการใช้วิธีการศึกษาต้นทุนในการเดินทางระดับบุคคล

แม้ว่า TCM จะเป็นเทคนิคที่นิยมนำมาใช้ในการวัดมูลค่าสิ่งแวดล้อม แต่เทคนิคนี้ยังมีข้อจำกัดและจุดอ่อนอยู่หลายประการ สำหรับปัญหาในการใช้วิธีการศึกษาต้นทุนค่าใช้จ่ายในการเดินทางระดับบุคคล มีดังนี้ (โสมสกา, 2543)

1. การเลือกใช้รูปแบบสมการ ในการเลือกรูปแบบสมการสำหรับ TGF หรือสมการอุปสงค์ค่อนข้างเป็นประเด็นสำคัญ เพราะในทางทฤษฎีไม่ได้ระบุรูปแบบสมการที่เหมาะสม การเลือกใช้รูปแบบสมการที่ต่างกันจะทำให้คำตอบที่ได้จากการคำนวณค่าส่วนเกินผู้บริโภคต่างกันด้วย

2. มูลค่าของเวลา “เวลา” เป็นปัจจัยที่สำคัญมากในการทำกิจกรรมนันทนาการ โดยทั่วไปเวลาประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนที่หนึ่งคือ เวลาในการเดินทางไปยังแหล่งนันทนาการ ส่วนที่สองคือ เวลาในการทำกิจกรรม ณ แหล่งนันทนาการ เมื่อพิจารณาว่าเวลาเป็นปัจจัยชนิดหนึ่งที่หายากจึงทำให้มีมูลค่าหรือราคาแอบแฝงของเวลา ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในทางเศรษฐศาสตร์ว่าจะให้มูลค่า

อย่างไรกับเวลาที่ใช้ไปทั้ง 2 ส่วน โดยปกติแล้วบุคคลแต่ละคนให้มูลค่ากับเวลาต่างกัน ขึ้นอยู่กับอาชีพและวันเวลาในการทำงานด้วย

3. วัตถุประสงค์ของการเดินทางมายังแหล่งนันทนาการ การวิเคราะห์โดยใช้ TCM ต้องพยายามแยกความแตกต่างระหว่างนักท่องเที่ยวที่มีจุดมุ่งหมายไปยังแหล่งนันทนาการที่ทำการศึกษาโดยตรง (Purposive Visitors) และนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้มีเป้าหมายไปยังแหล่งนันทนาการโดยตรง แต่ได้รับความพอใจมากที่สุดเมื่อเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ และแวะไปยังแหล่งนันทนาการที่เป็นพื้นที่ศึกษาด้วยสาเหตุบางประการ (Meanderers) เช่น การศึกษามูลค่านันทนาการของเขาใหญ่ มีนักท่องเที่ยวบางคนที่จะแวะไปเขาใหญ่เพราะเป็นทางผ่านที่จะไปทำภารกิจที่ปากช่องเป็นวัตถุประสงค์หลัก ในกรณีนี้การคิดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปเขาใหญ่จะคิดต้นทุนรวมทั้งหมดไม่ได้ เพราะจะทำให้การประมาณหาอุปสงค์เกิดความคลาดเคลื่อนค่อนข้างมาก

การแก้ไขปัญหาการใช้วิธีการศึกษาดัชนีในการเดินทางระดับบุคคล

โสมสกา (2543) กล่าวว่าไว้ว่าแม้ว่าเทคนิค TCM จะมีข้อจำกัดและจุดอ่อนอยู่หลายประการ แต่ยังคงมีวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอยู่บ้าง สำหรับการแก้ไขปัญหาการใช้วิธีการศึกษาดัชนีในการเดินทางระดับบุคคล มีดังนี้

1. การเลือกรูปแบบสมการ เนื่องจากในทางทฤษฎีไม่ได้มีการกำหนดรูปแบบสมการที่แน่ชัดสำหรับเทคนิค ITCM ดังนั้นวิธีหนึ่งที่ใช้เลือกรูปแบบสมการคือ การพิจารณาสมการที่ให้ค่าสัมประสิทธิ์แห่งการตัดสินใจ (R^2) มาก แต่อย่างไรก็ตาม มีข้อเสนอแนะว่าค่าสัมประสิทธิ์แห่งการตัดสินใจระหว่างรูปแบบสมการต่าง ๆ ไม่สามารถเปรียบเทียบกันได้ เนื่องจากตัวแปรในรูปแบบต่างกัน เช่น ลอการิธึม และไม่ใช้ลอการิธึม เป็นต้น ดังนั้นควรแปลงค่าตัวแปรตาม (Dependent Variable) ให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถเปรียบเทียบกันได้ โดยเอาค่ามัชฌิมเรขาคณิตหารตัวแปรตามแต่ละตัว และนำค่าดังกล่าวมาหาความสัมพันธ์ถดถอยกับตัวแปรอิสระ (Independent Variable) และทำการเปรียบเทียบค่าผลรวมกำลังสองของค่าความคลาดเคลื่อน (Residual Sum of Squares) ที่ต่ำสุดเพื่อเลือกสมการที่เหมาะสม และอีกวิธีหนึ่งที่นิยมทำกันคือใช้ตัวแปรตามในรูปแบบลอการิธึม เพราะเป็นวิธีการแก้ปัญหา Heteroscedasticity และสามารถเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์แห่งการกำหนดเพื่อเลือกสมการที่เหมาะสมได้

2. มูลค่าของเวลา การคิดมูลค่าของเวลาในการศึกษาหลายเรื่องที่ผ่านมา ได้ใช้ค่าเสียโอกาสของเวลาเป็นตัวแทน โดยคิดค่าเสียโอกาสเท่ากับ $1/3$ ของอัตราค่าจ้างที่นักท่องเที่ยวได้รับ และในกรณีที่เวลาของการมาทำกิจกรรมยังแหล่งนันทนาการคือ เวลาที่ต้องเสียไปสำหรับการทำกิจกรรมอื่นๆ ค่าเสียโอกาสของเวลามักคำนวณจากมูลค่าของกิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่ได้ทำ

3. วัตถุประสงค์ของการเดินทางมายังแหล่งนันทนาการ ในกรณีที่นักท่องเที่ยวไม่ได้มีเป้าหมายในการเดินทางมายังแหล่งนันทนาการที่เป็นพื้นที่ศึกษาโดยตรง การคิดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการเดินทางสามารถทำได้ 2 แบบ คือ

3.1 ใช้แบบสอบถาม โดยให้นักท่องเที่ยวให้เต็มความสนุก ความเพลิดเพลินหรือการเข้าร่วมกิจกรรมจากการไปยังแหล่งนันทนาการที่เป็นพื้นที่ศึกษา โดยเปรียบเทียบกับความเพลิดเพลินหรือการเข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมดที่เกิดขึ้นตลอดการเดินทาง โดยเต็มคะแนนที่ให้อยู่ระหว่าง 0-1 หรือ 0-100 และนำเต็มคะแนนดังกล่าวไปถ่วงน้ำหนักต้นทุนการเดินทางทั้งหมด เพื่อหาสัดส่วนหรือต้นทุนการเดินทางที่นักท่องเที่ยวแวะไปยังแหล่งนันทนาการที่เป็นพื้นที่ศึกษา

3.2 คัดเลือกนักท่องเที่ยวประเภทแวะมาทำกิจกรรมโดยไม่ได้มีจุดมุ่งหมายโดยตรงออกจากการวิเคราะห์ในเบื้องต้น และหาส่วนเกินของผู้บริโภคของนักท่องเที่ยวทั้งหมดรวมกัน โดยมีข้อสมมติว่าเมื่อคิดค่าเฉลี่ยแล้ว นักท่องเที่ยวกลุ่มที่แวะมาทำกิจกรรมให้มูลค่านันทนาการไม่น้อยกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาแบบมีจุดมุ่งหมาย

แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมนันทนาการอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งจะกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากงานประจำ โดยองค์การสหประชาชาติในคราวประชุมว่าด้วยการเดินทางและการท่องเที่ยว ณ กรุงโรม เมื่อปี พ.ศ. 2506 ได้ให้คำนิยามของการท่องเที่ยวไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมที่มีเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการ คือ (1) ต้องมีการเดินทาง (2) ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมเยือน และ (3) ต้องมีจุดมุ่งหมายของการเดินทาง สำหรับจุดมุ่งหมายของการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวต้องมีไว้เพื่อการประกอบอาชีพและไปอยู่ประจำ แต่ต้องเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่าง

ใดอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่าง เช่น เพื่อพักผ่อนในวันหยุด เพื่อการศึกษา เพื่อการกีฬาและบันเทิง เพื่อเยี่ยมเยือนญาติมิตร เพื่อเข้าร่วมประชุมหรือสัมมนา เป็นต้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2541)

ความสำคัญของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีบทบาทสูงยิ่งในการนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมดังต่อไปนี้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2541)

1. ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจของประเทศ

การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ ดังนี้

- 1) เป็นแหล่งที่มาของรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศ
- 2) ช่วยลดปัญหาการขาดดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ
- 3) ช่วยสร้างอาชีพและการจ้างงาน
- 4) ก่อให้เกิดการกระจายรายได้
- 5) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของท้องถิ่น
- 6) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระตุ้นการผลิต

2. ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อสังคมของประเทศ

การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อสังคมของประเทศ ดังนี้

- 1) ช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่น
- 2) ช่วยสร้างความเจริญทางสังคมให้แก่ท้องถิ่น
- 3) ช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
- 4) ก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา
- 5) ช่วยลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นของชุมชนท้องถิ่น

6) ช่วยกระตุ้นให้มีการคิดค้นนำทรัพยากรส่วนเกินที่ไร้ค่ามาประดิษฐ์เป็นสินค้าที่ระลึกจำหน่าย

7) ช่วยสร้างสันติภาพและความสามัคคี

แนวคิดและหลักการในการจัดการการท่องเที่ยว

การจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการและแนวคิดที่เหมาะสม ต้องคำนึงถึงสภาพที่แท้จริงรวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ของสังคมและสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทาง มาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดีต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่ได้กำหนดไว้ มิฉะนั้นแล้วการจัดการการท่องเที่ยวจะดำเนินไปอย่างไร้ทิศทางและประสบความสำเร็จล้มเหลว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2541)

การพิจารณาจัดการการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายนั้น จำเป็นต้องพิจารณาระบบย่อยและองค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยว บทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น รวมถึงการพิจารณาสภาพแวดล้อมของระบบการท่องเที่ยวด้วย

ระบบการท่องเที่ยวที่สำคัญจำแนกได้เป็น 3 ระบบ ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resource) ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่หมายถึงสภาพทางกายภาพของทรัพยากร อาจเป็นทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ตลอดจนวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่น

2. การบริการการท่องเที่ยว (Tourism Services) ได้แก่ การให้บริการเพื่อการท่องเที่ยวที่อยู่ในพื้นที่หรือกิจกรรมที่มีผลเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของพื้นที่นั้น ๆ

3. การตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Marketing) เป็นส่วนของความต้องการในการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและประชาชนในพื้นที่ ซึ่งรวมถึงกิจกรรม รูปแบบหรือกระบวนการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่

กล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวในแต่ละระบบย่อยมีองค์ประกอบมากมายที่มีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกันและมีความสัมพันธ์ต่อกัน นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมนอกระบบ เช่น ลักษณะทางกายภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยว ภูมิอากาศ ชุมชน กิจกรรมทางสังคม และกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ในพื้นที่ ระบบนิเวศ ป่าไม้ แหล่งน้ำ และอากาศ ตลอดจนการบริหารและจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อมนอกระบบเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวได้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

ความเป็นมาและแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่มุ่งให้เกิดการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรต่าง ๆ โดยเฉพาะระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว และยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือหรือมาตรการหนึ่งในการส่งเสริมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่พัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ตามปณิญาสากล่าวว่าการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (ศูนย์วิจัยป่าไม้, 2538)

จุดกำเนิดของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น เกิดขึ้นจากแนวคิดที่สำคัญสองแนวคิดผนวกกัน คือ แนวคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืนและแนวคิดด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประกอบด้วยสาระสำคัญ 4 ประการ ต่อไปนี้ (จันทนาภรณ์, 2544)

1. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เกี่ยวข้องกับพื้นที่ธรรมชาติและอารยธรรม รวมไปถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดีและวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้นด้วย โดยจะมุ่งเน้นที่คุณค่าธรรมชาติหรือลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว เป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ไม่ใช่เน้นที่การเสริมแต่งหรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

2. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพการณ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนไม่ทำลายและทำให้สิ่งแวดล้อมหรือธรรมชาติเสื่อมโทรม

3. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส เรียนรู้หรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ โดยตรง และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อม

ธรรมชาติ ซึ่งนอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้วยังจะเป็นการเสริมสร้างจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวกด้วย

4. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติและ การอนุรักษ์ธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันจะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Ecotourism” ซึ่งเป็นคำผสมกันระหว่าง คำว่า Ecology หรือนิเวศวิทยา กับคำว่า Tourism หรือการท่องเที่ยว นอกจากนี้ในวงการการท่องเที่ยว ยังมีการใช้คำภาษาอังกฤษอื่น ๆ ที่สำคัญได้แก่ Nature Tourism, Biotourism, Green Tourism เป็นต้น เพื่อบ่งบอกให้เห็นว่าเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติหรือ วัฒนธรรมท้องถิ่น ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แตกต่างกันไปตามพื้นที่ภูมิประเทศและ ทิศทางการปฏิบัติของผู้ให้ความหมาย

สำหรับประเทศไทย เดิมมีการเรียกงานต่าง ๆ กัน เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ นิเวศสัญจร เป็นต้น ต่อมาราชบัณฑิตสถานได้กำหนดความหมายของ คำว่า Ecotourism คือ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่ง ธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของ ท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน” (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544)

อย่างไรก็ดี ความหมายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ก็ได้รับการกำหนดขึ้นจากบุคคล หรือกลุ่ม บุคคลต่าง ๆ ไขว้มากมาย และได้มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องให้สมบูรณ์มากขึ้นสรุปได้ว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติ มีการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทำให้ชีวิตและความเป็นอยู่ของประชากรดีขึ้น”

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีการให้คำจำกัดความอย่างหลากหลาย แต่ทั้งหมดนี้ล้วนประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2541)

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติเป็นหลักที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Ecotourism) ในพื้นที่ของแหล่งนั้น จึงเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีพื้นที่ฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature-based Tourism)

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม การจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ โดยให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมเกือตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยประโยชน์ต่อท้องถิ่นที่ได้หมายความรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว และในที่สุดแล้วท้องถิ่นสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี่เริ่มต้นจากระดับรากหญ้าจนถึงการปกครองท้องถิ่นและอากรวมการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง

หลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2541) ได้กล่าวถึงหลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สรุปได้ดังนี้

1. เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทางสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นน้ำเสีย ขยะ ตลอดจนการคมนาคม
2. ก่อให้เกิดประโยชน์ในระยะยาวแก่ทรัพยากร ชุมชนท้องถิ่นและอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และส่วนหนึ่งของรายได้ควรย้อนไปสู่การอนุรักษ์
3. การจัดประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว โดยเน้นการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม สภาพสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น และสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวมีความรับผิดชอบทั้งด้าน คุณธรรมจริยธรรมและพฤติกรรมของตนเองต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมใน ชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว
4. การสร้างหรือการจัดการ ควรคำนึงถึงข้อจำกัดของสภาพแหล่งท่องเที่ยวตามลักษณะ ที่เป็นอยู่ หากมีการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงควรให้เป็นไปเพื่อทัศนียภาพของท้องถิ่นให้ดีขึ้น ตลอดจนการลงทุนทางด้านการท่องเที่ยว ก็เป็นไปเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจและกิจกรรมต่าง ๆ ใน ท้องถิ่น ไม่พึ่งพาการลงทุนของต่างชาติ ซึ่งเป็นการลดการไหลออกของรายได้ไปยังต่างประเทศ
5. การวางแผน การตัดสินใจและดำเนินงาน ตลอดจนการควบคุมงาน ควรเน้นให้คนใน ท้องถิ่นมีส่วนร่วมมากที่สุด มิใช่เป็นเพียงเป้าหมายของการท่องเที่ยวและให้บุคคลภายนอกคิด และตัดสินใจเพียงฝ่ายเดียว เพราะจะไม่เป็นไปตามความต้องการของคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง
6. ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์การท่องเที่ยวให้มี คุณภาพยั่งยืนหรือไม่เพียงใด การทำธุรกิจโดยมุ่งเน้นกำไรสูงสุดในระยะสั้นเป็นการทรมานตัวเอง อย่างไรก็ตาม บริษัทนำเที่ยวก็สามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวได้ยาวนาน เท่านั้น ถ้ามีการจัดทำธุรกิจที่ถูกต้องเหมาะสม นับตั้งแต่การใช้วัสดุที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมและ สามารถนำมาใช้ใหม่ได้ การมีมัคคุเทศก์ที่มีความรู้ในระบบนิเวศและวัฒนธรรมของแหล่ง ท่องเที่ยวอย่างแท้จริง การให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นที่ เป็นจุดหมายก่อนจะไปถึง ทั้งในรูปของภาพยนตร์สารคดี เทปบันทึกเสียง และเอกสารเผยแพร่
7. มีการจัดการและควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมและไม่เกิน ความสามารถของชุมชนท้องถิ่นและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวจะรองรับได้ อีกทั้งมี

นักท่องเที่ยวสม่ำเสมอตลอดทั้งปีไม่ใช่มีเฉพาะฤดูกาล เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับผู้ที่ทำงานในอุตสาหกรรมนี้

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น มีความสอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Principle of Ecotourism) ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539) ที่สำคัญ 8 ประการ คือ ต้องมีพื้นฐานอยู่บนธรรมชาติ วัฒนธรรมและชุมชน มีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน โดยคำนึงถึงเรื่องสังคมและวัฒนธรรม เน้นให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น คนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์ รวมทั้งคนท้องถิ่นมีส่วนร่วม แหล่งท่องเที่ยวต้องเป็นของแท้ดั้งเดิม และประการสุดท้ายนักท่องเที่ยวมีความพอใจ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นับได้ว่าเป็นความหลากหลายและมีความคาบเกี่ยวในกิจกรรมบางประเภท แต่ทุกกิจกรรมอาศัยธรรมชาติและทรัพยากรพื้นฐานในการรองรับกิจกรรม โดยมีเรื่องของการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับธรรมชาติเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น เดินป่า (Hiking/Trekking/Walking) กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ (Nature Educating) กิจกรรมถ่ายภาพธรรมชาติ บันทึกเทปวิดีโอ เทปเสียงธรรมชาติ (Nature Photography/Video Taping and Sound of Nature Audio Taping) การส่องสัตว์/ดูนก (Animal/Bird Watching) เที่ยวถ้ำ/น้ำตก (Cave/Waterfall Exploring) ล่องเรือศึกษาธรรมชาติ (Boat Sightseeing) กิจกรรมพายเรือแคนู คายัค เรือใบ กระดานโต้ลม (Canoeing/ Kayak/ Sail Boating/Wind Surfing) ดำน้ำดูปะการังน้ำตื้น/น้ำลึก (Snorkeling/ Scuba Diving) เป็นต้น

สำหรับกิจกรรมที่อาศัยธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ในการประกอบกิจกรรมแต่ไม่ได้เน้นถึงประสบการณ์หรือการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติมากนัก จัดเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้นการได้ใกล้ชิดชื่นชมธรรมชาติ (Appreciative Recreational Actives) และกิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้นการผจญภัยตื่นเต้นท้าทายกับธรรมชาติ (Adventurous Recreational Actives) เช่น การชมทิวทัศน์ธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบ (Relaxing) ขี่จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ (Mountain Biking) ปีน/ไต่เขา (Rock /Mountain Climbing) ตั้งแคมป์ (Tent Camping) กิจกรรมเครื่องร่อนขนาดเล็ก (Hang Glider) ล่องแพยาง/ไม้ไฟ (Rafting) กิจกรรมพักผ่อนรับประทานอาหาร (Picnicking) และ

กิจกรรมวินเซิร์ฟ (Wind Surfing) เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้สามารถสนับสนุนให้มีส่วนร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ (ดรรรชนี และ สุรเชษฐ์, 2545)

ประเภทของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2540) ได้จำแนกลักษณะของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็น 4 ประเภท คือ

1. Hard-core Nature Tourist เป็นนักท่องเที่ยวที่เน้นความสำคัญในการศึกษาค้นคว้าขณะที่เที่ยวชมธรรมชาติ
2. Dedicated Nature Tourist เป็นนักท่องเที่ยวที่เน้นเจาะจงไปเที่ยวสถานที่ธรรมชาติ โดยเฉพาะเพื่อที่จะได้รู้ ได้เข้าใจในธรรมชาติหรือประเพณีท้องถิ่น
3. Mainstream Nature Tourist เป็นนักท่องเที่ยวที่ชอบไปสถานที่ธรรมชาติแปลก ๆ ที่ไม่เคยไปมาก่อน
4. Casual Nature Tourist เป็นนักท่องเที่ยวที่บังเอิญไปชมธรรมชาติ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของรายการท่องเที่ยวที่ตนเลือกไป

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ดรรรชนี และ สุรเชษฐ์ (2545) ได้กล่าวไว้ว่า โดยทั่วไปแล้วการวางแผนจัดการด้านการท่องเที่ยวซึ่งรวมไปถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้วยนั้นจะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น ถ้าหากมองเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นอุตสาหกรรมบริการประเภทหนึ่ง แหล่งธรรมชาติจึงจัดได้ว่าเป็นวัตถุดิบเพื่อรองรับการท่องเที่ยว และเป็นวัตถุดิบประเภทใช้แล้วไม่หมดไปหรือสูญหายไป ถ้าหากมีการควบคุมป้องกันด้วยการวางแผนอย่างเป็นระบบ สิ่ง

สำคัญคือ ทำอย่างไรจึงจะทำให้ธรรมชาติเหล่านี้ยังประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวได้ยั่งยืน โดยไม่เสื่อมโทรมลงไป และไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศจนเกินขีดความสามารถของระบบที่จะรับได้

2. นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยปกติแล้วนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะเป็นผู้สนใจและเคร่งครัดในการรับผิดชอบดูแลธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวแต่ก็ยังมีนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หน้าใหม่ที่ขาดประสบการณ์หรือความรู้ในการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องเหมาะสมในแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่สำคัญของเจ้าของพื้นที่และผู้ประกอบการ ที่จะต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวในการปฏิบัติตนและกฎระเบียบต่าง ๆ ก่อนที่การท่องเที่ยวจะเริ่มขึ้น

3. การตลาด การท่องเที่ยวจะยั่งยืนประสบผลสำเร็จทางเศรษฐกิจได้ต้องอาศัยการตลาดเป็นเครื่องมือในการติดต่อประชาสัมพันธ์ เป็นสื่อกลางระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น การตลาดยังเป็นเครื่องมือในการเลือกสรรคุณภาพและประเภทของนักท่องเที่ยว โดยการให้ข้อมูลและสิ่งที่ควรคาดหวังจากการท่องเที่ยว (Expectation) อย่างถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจว่าลักษณะการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เหมาะสมกับความต้องการของตน และสามารถยอมรับกฎหรือกติกาของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้หรือไม่

4. การบริการ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้องการการบริการที่เน้นในเรื่องการให้ข้อมูลและบริการเพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การบริการด้านสื่อความหมายธรรมชาติ ทั้งยังเน้นการให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริการดังกล่าว เช่น การจัดที่พัก เป็นมัคคุเทศก์ และเป็นนักสื่อความหมายธรรมชาติ ซึ่งหน้าที่ของการบริการมักจะตกอยู่กับผู้ประกอบการและประชาชนในท้องถิ่น ส่วนเจ้าของพื้นที่ธรรมชาตินั้นมีส่วนสำคัญในการให้บริการด้านข่าวสารของพื้นที่แก่นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องพิจารณาถึงสาระสำคัญ ดังนี้

1. การจัดการทรัพยากร จำเป็นต้องมีการจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ
2. ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ โดยคำนึงว่าการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่ต้องมีความสามารถในการสร้างกำไรเพื่อความอยู่รอดและผลประโยชน์ของชุมชน
3. การตอบสนองความต้องการหรือพันธะทางสังคม หมายถึง การให้ความเคารพต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนต่าง ๆ รวมตลอดจนความหลากหลายและมรดกเชิงวัฒนธรรม
4. คุณภาพ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมต่าง ๆ ไม่ว่าสถานที่นั้นจะมีความยิ่งใหญ่เพียงใดหรือมีชื่อเสียงมากน้อยเพียงไร การธำรงรักษาไว้ซึ่งคุณภาพของสถานที่เหล่านั้น คือ ภารกิจสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยว
5. การคำนึงถึงกระบวนการและขอบเขตทางนิเวศวิทยา เพื่อให้การพัฒนาสามารถดำรงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งทางกายภาพและชีวภาพที่เปราะบางเอาไว้
6. การรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ (Biological Diversity) ของพืชพรรณและสัตว์ต่าง ๆ เพราะสิ่งเหล่านี้คือ ทรัพยากรที่สำคัญของการท่องเที่ยว
7. การธำรงไว้ซึ่งระบบสนับสนุนชีวิต (Life Supporting Systems) ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหมดในโลกมีชีวิตรอดอยู่ต่อไปได้

กล่าวโดยสรุป คือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพ ที่สามารถรักษาความสมบูรณ์ทางวัฒนธรรม ความหลากหลายทางชีวภาพและระบบสนับสนุนชีวิตไว้ได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนท้องถิ่นเป็นฐาน

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนท้องถิ่นเป็นฐาน

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนท้องถิ่นเป็นฐาน (Community Ecotourism หรือ Community-base Ecotourism) มีที่มาจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Tourism หรือ

Community-base Tourism) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นและชุมชนดั้งเดิม ตัวอย่างเช่น ชาวบ้านอาจจะให้ที่พักอาศัยแก่นักท่องเที่ยวแล้วมีการจัดการแบ่งปันผลกำไรให้แก่นัก หรือการที่ให้ชาวบ้านทำงานเป็นหุ้นส่วนร่วมกับผู้ประกอบการท่องเที่ยว แต่การท่องเที่ยวโดยชุมชนควรจะให้มีการแบ่งปันผลประโยชน์หรือกำไรที่เป็นธรรมแก่ชุมชนในท้องถิ่น และให้การตัดสินใจในการจัดการท่องเที่ยวที่จะเข้ามาในพื้นที่ ซึ่งหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนสำคัญดังนี้ (ดร.รชนี และ สุรเชษฐ์, 2545)

1. ชุมชนท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนและจัดการทั่วๆ
2. ควรมีการแบ่งปันผลประโยชน์กลับคืนสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของโครงการของชุมชน เช่น สถานีนอนามัย โรงเรียน เป็นต้น
3. ต้องคำนึงว่าการทำงานส่วนบุคคลสามารถส่งผลกับโครงสร้างทางสังคมโดยรวม
4. สิ่งแวดล้อมจะยั่งยืนได้ ก็ต่อเมื่อชุมชนในท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วม
5. ให้ความเคารพต่อขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม และโครงสร้างทางสังคมของท้องถิ่น
6. จะต้องมึกลไกที่จะช่วยให้ชุมชนสามารถควบคุมผลกระทบจากนักท่องเที่ยวตะวันตก
7. กำหนดกลุ่มให้มีขนาดเล็กที่สุด ทั้งนี้เพื่อมิให้เกิดผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมหรือวัฒนธรรม
8. ควรชี้แจงเรื่องพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ควรกระทำก่อนที่มีการเดินทางเข้าสู่พื้นที่
9. ไม่ควรให้มีการแสดงการละเล่นของคนในท้องถิ่นเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว
10. ชุมชนควรมีสิทธิในการที่จะปฏิเสธการท่องเที่ยวหากไม่ต้องการ

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนท้องถิ่นเป็นฐาน หมายถึง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ชุมชนเป็นเจ้าของและมีการจัดการด้วยตนเอง ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติ รายได้ที่ได้รับจากการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว และการใช้รายได้เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น

โดยสรุปคือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานเกี่ยวข้องกับองค์การอนุรักษ์ธุรกิจ และการพัฒนาชุมชน โดยธุรกิจด้านนี้จะมีผู้เกี่ยวข้องและผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม และมีความสำคัญในหลายระดับในการมีส่วนร่วมและผลประโยชน์ที่จะได้รับ ซึ่งผู้ที่มีส่วนร่วมโดยตรงจะมีการจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการและพนักงาน ส่วนของการผลิตสินค้าและบริการ ส่วนผู้ที่มีส่วนร่วมทางอ้อมก็จะเป็นผู้เลือกคณะกรรมการในการจัดการการ

ท่องเที่ยว และผู้ไม่ได้ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติโดยตรงแต่อยู่ในธุรกิจนี้ด้วย ผลประโยชน์โดยตรงจะตกอยู่กับลูกจ้าง ผู้ผลิตสินค้าหัตถกรรม มัคคุเทศก์ สมาชิกในคณะกรรมการ เป็นต้น ในขณะที่ผลประโยชน์ทางอ้อมจะขยายกว้างทั่วทั้งชุมชน เช่น โครงการพัฒนาชุมชนโดยใช้เงินทุนจากรายได้ที่ได้รับจากนักท่องเที่ยว (ดรรรชนี และ สุรเชษฐ์, 2545)

แนวคิดเกี่ยวกับนันทนาการ

ความหมายของนันทนาการ

นันทนาการ (Recreation) เดิมใช้คำว่าสันนนาการ หมายถึง การพักผ่อนหย่อนใจทั่วไป ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากความพึงพอใจและความเต็มใจของผู้กระทำ โดยกระทำกิจกรรมนี้ในเวลารว่างจากการปฏิบัติงานประจำ และส่งผลให้เกิดการคลายความตึงเครียด (Relaxation) ลดความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า (Fatigue) ความอ่อนเพลียและสร้างความสดชื่นแจ่มใสสบายแก่ผู้กระทำ การพักผ่อนหย่อนใจจึงนับได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นและที่ความต้องการของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันนี้มีทั้งการแก่งแย่งแข่งขัน การดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด การแสวงหาความมีฐานะทางการเงินและความมั่นคงของชีวิต ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ กลายเป็นสภาพแวดล้อมแออัดและเสื่อมโทรม ทำให้การดำรงชีวิตของมนุษย์เกิดความตึงเครียด ความจำเจทางสมอง จิตใจและสุขภาพ การพักผ่อนหย่อนใจไม่เพียงแต่จะมีประโยชน์ต่อมนุษย์ด้านสรีระและการปรับปรุงคุณภาพชีวิตเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อการพัฒนาประชากรและสังคมอีกด้วย (สุวดี, 2529)

นอกจากนี้ ดรรรชนี และ สุรเชษฐ์ (2545) ได้ให้ความหมายของนันทนาการไว้ว่านันทนาการเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลดีต่อร่างกาย จิตใจ หรืออารมณ์ต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยตรง เป็นกิจกรรมที่ทำด้วยความสมัครใจในเวลารว่าง เป็นที่ยอมรับของสังคม ไม่ใช่อบายมุขหรือผิดศีลธรรม อีกทั้งกิจกรรมที่กระทำนั้นต้องไม่ยึดเป็นงานอาชีพ และสรุปลักษณะสำคัญของนันทนาการได้ดังนี้

1. เป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อร่างกาย จิตใจหรืออารมณ์
2. การเข้าร่วมกิจกรรมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ ไม่มีใครบังคับ
3. กิจกรรมนั้นจะต้องเป็นการกระทำในเวลารว่าง
4. ต้องไม่เป็นกิจกรรมที่ยึดถือเป็นอาชีพ

5. กิจกรรมนั้นต้องทำให้เกิดความพอใจโดยตรงต่อผู้เข้าร่วม
6. กิจกรรมนั้นต้องเป็นที่พึงประสงค์ในสังคม ไม่ใช่อบายมุข

ดังนั้นกิจกรรมบางประเภทบางชนิดจึงไม่จัดเป็นกิจกรรมนันทนาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่ให้ความสนุกสนานเพียงอย่างเดียว กิจกรรมที่ฆ่าเวลาหรือกิจกรรมที่ให้คุณค่าแก่ชีวิตน้อยมาก เช่น การใช้เวลาเพื่อการเที่ยวเตร่ การเล่นเกมพนัน นั่งหรือนอนเพื่อฆ่าเวลา พฤติกรรมพาลเกร และการกระทำอื่น ๆ ที่เป็นพิษต่อตนเองและสังคม จะเห็นว่ากิจกรรมเหล่านี้ไม่ใช่กิจกรรมที่เป็นการสร้างสรรค์ มีแต่ผลเสียหรือเป็นอันตรายแก่ผู้เข้าร่วม และเป็นการลดโอกาสของตนเองในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ หรือเพิ่มพูนประสิทธิภาพทั้งร่างกายและจิตใจที่จะมีชีวิตร่วมอยู่กับคนอื่น ๆ และสังคมได้อย่างปกติสุข

สรุปได้ว่า นันทนาการ หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลเลือกกระทำด้วยความสมัครใจในเวลาว่างที่เป็นอิสระจากการประกอบอาชีพหรือกิจวัตรประจำวัน และกิจกรรมนั้นต้องก่อให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน หรือพึงพอใจแก่ผู้กระทำ

ประเภทของนันทนาการ

นันทนาการแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. นันทนาการชุมชน(Community Recreation) หมายถึง กิจกรรมที่กระทำภายในเขตชุมชนที่บุคคลอาศัยอยู่ เช่น การไปงานสังสรรค์ ชมภาพยนตร์ ฟังดนตรีหรือเดินเล่น เป็นต้น

2. นันทนาการกลางแจ้ง(Outdoor Recreation) หมายถึง กิจกรรมที่กระทำโดยไม่จำเป็นต้องใช้อาคารหรือสิ่งก่อสร้าง แต่จะอาศัยทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างหรือสภาพแวดล้อมธรรมชาติเป็นพื้นฐานในการดำเนินกิจกรรม การกระทำกิจกรรมกลางแจ้งมักจะต้องมีการวางแผนเตรียมตัวและมีการเดินทาง มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาความพึงพอใจที่มีต่อธรรมชาติ เปิดโอกาสให้มีการเปลี่ยนแปลงและพักผ่อน พัฒนาความแข็งแรงของร่างกายและพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนและสังคม เช่น การตั้งแคมป์พักผ่อน บันทึกร่างกายหรือเสียง ปิกนิก ตกปลา ดำน้ำ เดินป่าหรือปีนเขา เป็นต้น

การประกอบกิจกรรมนันทนาการทั้งในรูปแบบของกิจกรรมนันทนาการชุมชนและ กิจกรรมนันทนาการกลางแจ้งจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรเป็นพื้นฐานในการดำเนินกิจกรรม ทรัพยากร ต่าง ๆ ที่รองรับกิจกรรมเหล่านั้น เรียกว่า ทรัพยากรนันทนาการ (Recreation Resources) ซึ่ง หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่เป็นผลผลิตของมนุษย์และเกิดขึ้นตามธรรมชาติที่มีคุณค่าสามารถนำไปใช้ ให้เกิดประโยชน์แก่นมนุษย์หรือสังคม เพื่อสร้างความพึงพอใจและความสุขในของนันทนาการ ได้แก่ สนามเด็กเล่น สวนสาธารณะ สวนสนุก สวนสัตว์ ที่โล่งแจ้ง อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน เขต รักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า เกาะแก่ง ชายหาด แหล่งน้ำ สถานที่พักผ่อนที่พัฒนาและ บริการโดยเอกชน วัด โบราณสถานหรือพิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น (ดร.รชนี และ สุรเชษฐ์, 2545)

Clawson et al. (1960 อ้างถึงใน ดร.รชนี, 2546) ได้จำแนกทรัพยากรนันทนาการโดยแบ่งขึ้น จากที่ตั้ง ระดับการพัฒนา ประเภทของกิจกรรมในพื้นที่ ช่วงเวลาที่เข้าไปใช้พื้นที่ ขนาดพื้นที่และ หน่วยงานรับผิดชอบเป็น 3 ประเภท

1. พื้นที่นันทนาการแบบเน้นผู้ใช้ประโยชน์ (User-oriented Recreation Areas) มีลักษณะเด่นอยู่ที่ความสะดวกในการเข้าถึงเนื่องจากอยู่ใกล้แหล่งชุมชน มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก แบบครบครัน เปิดโอกาสให้ใช้ประโยชน์ในเวลากลางวันภายหลังภารกิจต่าง ๆ เช่น สวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น สนามกีฬาหรือสวนสัตว์ เป็นต้น

2. พื้นที่นันทนาการแบบเน้นธรรมชาติ (Resource-based Recreation Areas) มีลักษณะเด่น อยู่ที่ความเป็นธรรมชาติที่ห่างไกลชุมชนหรือเมือง เปิดโอกาสให้ผู้ใช้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ หลาย รูปแบบและสามารถพักผ่อนในพื้นที่เหล่านั้นได้ เช่น ภูเขา ป่าไม้ แหล่งน้ำธรรมชาติ หรือชายทะเล เป็นต้น เนื่องจากการเดินทางไปเยือนต้องใช้เวลาและมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างมาก ช่วงเวลาในการใช้ จึงเป็นช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์หรือวันหยุดประจำปี ลักษณะกิจกรรม ได้แก่ การชมทัศนียภาพ เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ เป็นต้น

3. พื้นที่นันทนาการแบบเน้นผู้ใช้ประโยชน์และธรรมชาติร่วมกัน (Intermediate Recreation Areas) พื้นที่นันทนาการในกลุ่มนี้จัดอยู่ระหว่างกลางของพื้นที่ที่กล่าวมาแล้ว ทั้งในเชิงภูมิศาสตร์และ การใช้ประโยชน์ ส่วนใหญ่มักจะไมห่างไกลจากชุมชนมากนักและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ค่อนข้างดี ช่วงเวลาใช้ประโยชน์มีทั้งเวลากลางวันและในวันหยุดสุดสัปดาห์ พื้นที่ที่มีขนาดใหญ่

กว่าแบบที่หนึ่งแต่เล็กกว่าแบบที่สอง ได้แก่ รีสอร์ทต่าง ๆ ลักษณะของกิจกรรม ได้แก่ การตั้งแคมป์ พักแรม ปิกนิก เล่นเรือหรือว่ายน้ำ เป็นต้น

ประโยชน์และคุณค่าของนันทนาการ

แหล่งนันทนาการก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้านการบริการทางนันทนาการ การบริการ สิ่งแวดล้อมและผลกระทบจากภายนอก (Externality) ในเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งประโยชน์ที่เกิดขึ้นนี้เป็น ปัจจัยหลักในการพิจารณาเพื่อประเมินมูลค่าของแหล่งนันทนาการ โดยสามารถจำแนกประโยชน์ของแหล่งนันทนาการเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ประโยชน์ทางตรง (Direct Benefit) หมายถึง ประโยชน์ที่ผู้ใช้บริการได้รับโดยตรงจาก แหล่งนันทนาการ เช่น ความเพลิดเพลิน ความสุขกายสบายใจจากการพักผ่อนหย่อนใจ

2. ประโยชน์ทางอ้อม (Indirect Benefit) หมายถึง ประโยชน์ที่มีผลไปยังพื้นที่หรือคนภายนอก (External Benefit) เช่น การลดปัญหาสภาวะทางทัศนียภาพ อากาศและอื่น ๆ การจัดการที่ตั้ง สวนสาธารณะในเขตเมือง หรือการเพิ่มขึ้นของมูลค่าที่ดินรอบ ๆ บริเวณแหล่งนันทนาการ เป็นต้น

ศุรเชษฐ์ และ ศิริลักษณ์ (2535) ได้กล่าวถึงประโยชน์และคุณค่าของการนันทนาการ ทั้งที่สามารถประเมินมูลค่าในรูปเงินตราได้และไม่ได้ (Tangible and Intangible Value) ไว้ 6 ด้าน คือ

1. ด้านสุขภาพ กิจกรรมนันทนาการ เช่น การวิ่ง การขี่จักรยาน เป็นต้น เป็นกิจกรรมช่วย กระตุ้นระบบอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายให้มีสภาพดีขึ้น เพิ่มความแข็งแรงของร่างกาย ผ่อนคลาย ความตึงเครียด ทำให้ร่างกายสามารถประกอบกิจการงานได้อย่างต่อเนื่อง

2. ด้านจิตใจ ประชาชนที่อยู่ในสภาวะเร่ร่อน สภาพแวดล้อมที่แออัด สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ เมื่อได้สัมผัสสัปดาห์วิถีชีวิตธรรมชาติ ทำให้เกิดความผ่อนคลายและมีความสุข สามารถยกระดับจิตใจ ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจอันดีแก่สมาชิกในครอบครัวและสังคม

3. ด้านเศรษฐกิจ นันทนาการก่อให้เกิดการจ้างงาน การกระจายรายได้ไปสู่สังคม นันทนาการเกี่ยวข้องกับการผลิตการตลาดด้านอุปกรณ์ เครื่องมือที่จำเป็นต่อการนันทนาการ เช่น

อุปกรณ์พักผ่อน เรือ รถ ร่องเท้า เป็นต้น ส่วนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ เช่น การขนส่ง โรงแรม อาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึก ซึ่งนับว่านันทนาการมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม

4. ด้านสังคม นันทนาการที่มีการพัฒนาและการจัดการที่ดี มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ดี และเพียงพอ ทำให้กลุ่มประชากรโดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนและวัยรุ่นใช้เวลาว่างในการประกอบกิจกรรมนันทนาการโดยไม่ไปปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ดีหรือเป็นภัยต่อสังคม เช่น การพนัน การมั่วยาเสพติด เป็นต้น ดังนั้น นันทนาการก่อให้เกิดความสัมพันธที่ดี เกิดมิตรภาพ รู้จักการเสียสละ และทำให้มีระเบียบวินัย เคารพในสิทธิของผู้อื่น

5. ด้านวัฒนธรรม การได้ประกอบกิจกรรมนันทนาการก่อให้เกิดการเรียนรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในสมบัติของชาติที่มีอยู่ รู้ซึ่งถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อมว่าเป็นสิ่งสวยงาม ต้องสงวนไว้เพื่อความรื่นรมย์ และทำให้เกิดการเพิ่มพูนคุณภาพชีวิต

6. ด้านการศึกษา พื้นที่นันทนาการทุกแห่งเปรียบเสมือนห้องปฏิบัติการธรรมชาติ ทุกคนที่เข้าไปใช้บริการ ณ แหล่งนันทนาการสามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นธรรมชาติได้ด้วยตนเอง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการด้านนันทนาการ

ความต้องการด้านนันทนาการ (Demand for Outdoor Recreation) โดยทั่วไปมีความหมายว่า จำนวนรวมของผู้มาเยือน (Total Number of Visitors) พื้นที่นันทนาการแห่งใดแห่งหนึ่ง หนึ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านนันทนาการสรุปว่า ถ้าหากทรัพยากรนันทนาการมีปริมาณมากเพียงพอและประชาชนมีสิทธิเลือกอย่างเสรี คนส่วนใหญ่พร้อมที่จะใช้จ่ายเงินและเวลาว่างที่มีอยู่เพื่อนันทนาการ จากข้อมูลการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยชี้ให้เห็นว่า ในปีหนึ่ง ๆ คนไทยใช้เวลาเพื่อออกเดินทางไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ที่อยู่ห่างไกลจากภูมิลำเนาของตนเองเป็นจำนวนมาก (เดินทางไปต่างจังหวัด) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อท่องเที่ยวพักผ่อน เยี่ยมญาติ ทำธุรกิจ หรือวัตถุประสงค์อื่น ๆ (สุรเชษฐ์ และ ศิริลักษณ์, 2535)

สุรเชษฐ์ และ ศิริลักษณ์ (2535) ระบุว่า สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการด้านนันทนาการ นอกจากสิ่งกระตุ้นภายในของมนุษย์เองซึ่งได้แก่ ค่านิยมส่วนตัวและความพอใจของแต่ละบุคคลแล้ว ยังมีปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมอีกหลายอย่างเกี่ยวข้อง ดังนี้

1) ประชากร (Population) ปัจจัยด้านประชากรที่มีอิทธิพลต่อความต้องการด้านนันทนาการ มีหลายลักษณะ คือ

1.1) จำนวนประชากร (Population Size) การที่ประชากรของประเทศเพิ่มขึ้น ย่อมทำให้ความต้องการด้านนันทนาการมีมากขึ้นด้วย และหากปัจจัยอื่น ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่น รายได้ การศึกษา การขนส่ง ฯลฯ แนวโน้มของความต้องการด้านนันทนาการก็จะมากขึ้นด้วย

1.2) ที่อยู่อาศัย (Living Area) ในเขตเมืองประชากรส่วนใหญ่มักขาดโอกาสที่จะได้สัมผัสกับธรรมชาติและการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง ประชากรจากเขตเมืองจึงมักเดินทางท่องเที่ยวและแวะเยือนพื้นที่ธรรมชาติในวันหยุดสุดสัปดาห์เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้พบว่านักท่องเที่ยวที่ไปเยือนอุทยานแห่งชาติประมาณร้อยละ 40 ถึง 55 เป็นประชากรที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร จึงอาจสรุปได้ว่า ปัจจัยเรื่องที่อยู่อาศัยมีอิทธิพลสำคัญต่อความต้องการนันทนาการ ยิ่งเมืองมีขนาดใหญ่เท่าใดแนวโน้มของประชากรจากเขตเมืองนั้นจะออกเดินทางท่องเที่ยวไปตามแหล่งธรรมชาติและเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการจะมากยิ่งขึ้น

1.3) อายุ (Age) ผู้ชำนาญการด้านนันทนาการยอมรับว่า ชนิดและความต้องการด้านนันทนาการมีผลกระทบมาจากอายุของประชากร กล่าวคือ อายุของประชากรจะเป็นตัวชี้ถึงความต้องการกิจกรรมนันทนาการ หรืออายุต่างกันจะเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการต่างกัน เด็กเล็กต้องการกิจกรรมนันทนาการต่างไปจากกลุ่มเยาวชน กลุ่มเยาวชนต้องการกิจกรรมนันทนาการต่างไปจากกลุ่มผู้ใหญ่ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ความสนใจและจิตความสามารถในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการจะเปลี่ยนแปลงไปเมื่ออายุมากขึ้น

1.4) การศึกษา (Education) การศึกษาสัมพันธ์โดยตรงกับรายได้ของประชากร ผู้ที่มีการศึกษาสูงส่วนใหญ่มีแนวโน้มว่าจะมีรายได้สูง และการที่มีรายได้ดีก็ส่งผลถึงความต้องการทางด้านนันทนาการ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การศึกษาของมนุษย์ไม่ใช่ปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อความต้องการด้านนันทนาการ

2) รายได้ (Income) การเดินทางและการเข้าร่วมกิจกรรมนั้นธนาคารมีค่าใช้จ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง รายได้จะเป็นตัวกำหนดหรือบ่งบอกถึงขีดความสามารถของบุคคลในการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งนั้นธนาคารต่าง ๆ ทั้งที่อยู่ใกล้หรือไกลจากที่อยู่อาศัย และอิทธิพลต่อการเลือกกิจกรรมแต่ละประเภท หรือกลุ่มกิจกรรมที่มีค่าใช้จ่ายต่างกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการประเมินมูลค่าแหล่งนันทนาการ ซึ่งเป็นมูลค่าประโยชน์ที่ไม่ปรากฏในรูปตัวเงินอย่างชัดเจน นักเศรษฐศาสตร์หลายท่านได้ทำการศึกษาแนวความคิดเรื่องการประเมินมูลค่าประโยชน์แหล่งนันทนาการโดยอาศัยพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีต่อการใช้บริการแหล่งนันทนาการนั้น ๆ ซึ่งแสดงออกมาในรูปความเต็มใจที่จะจ่าย และวิธีการวิเคราะห์เพื่อหามูลค่าของความเต็มใจที่จะจ่ายในการประเมินมูลค่าแหล่งนันทนาการก็คือ การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง สำหรับการศึกษาด้านการประเมินมูลค่าผลประโยชน์ด้านนันทนาการในประเทศไทยได้มีผู้ที่ทำการศึกษาไว้หลายคน ดังนี้

ศิริวุฒิ (2524) ศึกษาการประเมินค่าสินค้าที่ไม่ผ่านตลาด ศึกษาเฉพาะกรณีสวนลุมพินี เพื่อหาเส้นอุปสงค์ต่อการเดินทางไปใช้บริการสวนลุมพินี และคำนวณมูลค่าของสวนลุมพินีโดยใช้วิธีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง (Travel Cost Approach) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา คือ 187 ชุด แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับบุคคล จากการวิเคราะห์พบว่า อัตราการใช้บริการสวนลุมพินีต่อบุคคลใน 1 ปี มีความสัมพันธ์กับค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการเดินทางไปสวนลุมพินี ค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการเดินทางไปสถานที่พักผ่อนหย่อนใจอื่น ๆ และวัตถุประสงค์ของการเดินทางซึ่งเป็นตัวแทนของรสนิยม และหากค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปสวนลุมพินีเพิ่มขึ้นอัตราการเดินทางมาใช้บริการจะลดลง ซึ่งไม่ได้ประเมินมูลค่าออกมาเป็นตัวเงินอย่างเป็นรูปธรรม เช่นเดียวกับการประเมินค่าในระดับเขต จากการวิเคราะห์อัตราการเดินทางไปใช้บริการของประชาชนในเขตต่าง ๆ ต่อ 1,000 คน ในเวลา 1 ปี ขึ้นอยู่กับค่าใช้จ่ายในการเดินทางโดยเฉลี่ยในการเดินทางไปใช้บริการสวนลุมพินี ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปใช้บริการสถานที่ทดแทนอื่น แต่มิได้ขึ้นอยู่กับการได้เฉลี่ย เมื่อหาเส้นอุปสงค์ต่อการเดินทางในระดับเขตแล้ว จึงหาพื้นที่ได้เส้นอุปสงค์ มูลค่าสวนลุมพินีในปี พ. ศ. 2523 จากวิธีวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง มีมูลค่าเท่ากับ 11.93 ล้านบาทต่อปี

สุวดี (2529) ประเมินมูลค่าประโยชน์ของแหล่งนันทนาการในเขตเมืองศึกษาเฉพาะกรณีสวนสัตว์ดุสิต กรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธี Travel Cost Approach ซึ่งเป็นการประเมินมูลค่าจากความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้มาท่องเที่ยวที่มีต่อการมาพักผ่อนในสวนสัตว์ดุสิต พิจารณาในรูปค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการเดินทาง ได้แก่ ค่าพาหนะ ค่าเสียเวลา และค่าธรรมเนียมผ่านประตู โดยใช้วิธีวิเคราะห์ต้นทุนการเดินทางโดยการประมาณการเส้นอุปสงค์ของผู้มาท่องเที่ยว และประเมินมูลค่าจากพื้นที่ได้เส้นอุปสงค์นั้น โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายจำนวน 321 ตัวอย่าง ผลการศึกษาปรากฏว่าสวนสัตว์ดุสิตก่อให้เกิดมูลค่าประโยชน์ด้านนันทนาการในปี พ. ศ. 2528 เท่ากับ 27.96 ล้านบาท และเมื่อมีการอนุรักษ์พื้นที่นี้ไว้ในสภาพที่เป็นแหล่งนันทนาการต่อไปจะมีมูลค่าประโยชน์ทั้งหมดในรูปมูลค่าปัจจุบันเป็นตัวแทนตลอดอายุโครงการ 25 ปี เท่ากับ 204.52 ล้านบาท ณ ระดับอัตราส่วนลดร้อยละ 13 หรือมีมูลค่าเท่ากับ 298.43 ล้านบาท ณ ระดับอัตราส่วนลดร้อยละ 8 และจากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมาเที่ยว จำนวน 5 ตัวแปร คือระดับรายได้ ระดับการศึกษา ความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ในเขตอาศัย ค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการเดินทางระหว่างที่พักกับสวนสัตว์ และแหล่งนันทนาการอื่น ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ปรากฏว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมาเที่ยวสวนสัตว์ดุสิตมีเพียงปัจจัยเดียว คือ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางระหว่างที่พักกับสวนสัตว์ดุสิต

จตุพร (2546) ศึกษาการประเมินมูลค่าผลประโยชน์ด้านนันทนาการของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าถ้ำผาท่าพล อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ต้นทุนการเดินทางระดับเขต (Zonal Travel Cost Method) ของผู้มาท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าถ้ำผาท่าพล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ผู้มาท่องเที่ยว จำนวน 321 ราย ผลการศึกษาพบว่า มูลค่าประโยชน์ด้านนันทนาการของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าถ้ำผาท่าพลใน 1 ปี (ตุลาคม พ. ศ. 2544 - กันยายน พ. ศ. 2545) เท่ากับ 2,909,137.50 บาท และมูลค่าปัจจุบันตลอดระยะเวลา 20 ปี เท่ากับ 40,756,579.47 บาท ณ อัตราคิดลดร้อยละ 5.125 ต่อปี ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมาท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าถ้ำผาท่าพล ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 มีเพียงปัจจัยเดียว คือ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาแหล่งนันทนาการนี้ ประกอบด้วย ค่าพาหนะ ค่าอาหาร เครื่องดื่ม ค่าของเวลา และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

สำหรับการศึกษาด้านการจัดการการท่องเที่ยวได้มีผู้ทำการศึกษาไว้ ดังนี้

มิศรา (2542) ศึกษารูปแบบและวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการศึกษาสรุปได้ว่าการเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการ 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 ให้ชุมชน

ทั้งสิ้นเป็นผู้บริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเอง รูปแบบที่ 2 ให้คณะกรรมการองค์กรปกครองท้องถิ่นร่วมกับผู้แทนกลุ่มดำเนินการ โดยมีกรรมการองค์กรปกครองท้องถิ่นและมีคณะที่ปรึกษา

ฤทัยวัลลภ (2544) ศึกษาเรื่อง แนวคิดในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์ จังหวัดกาญจนบุรี โดยมุ่งศึกษาศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และสภาพการจัดการในปัจจุบันของอุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์ ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ลักษณะพื้นที่ของอุทยานมีศักยภาพทั้งทางด้านวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สำหรับแนวทางในการจัดการควรมีการพัฒนาบุคลากร ปรับปรุงระบบสื่อความหมายและการให้บริการนักท่องเที่ยว ควบคุมคุณภาพการให้บริการด้านการท่องเที่ยว เน้นการสร้างความร่วมมือการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐเอกชนและชุมชนท้องถิ่น และมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

นพรัตน์ และคณะ (2547) ศึกษาเรื่องการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวแบบยั่งยืน กรณีศึกษาหมู่บ้านปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยใช้แบบสอบถามจากผู้ประกอบการที่เข้าร่วม โครงการหมู่บ้านท่องเที่ยวบ้านทรงไทยฯ ชาวบ้านในหมู่บ้านปลายโพงพาง และนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศรวม 217 ตัวอย่าง

ผลการศึกษาพบว่า ธุรกิจท่องเที่ยวบ้านทรงไทยแบบโฮมสเตย์ของหมู่บ้านปลายโพงพางแห่งนี้ยังไม่ถือว่าเป็นธุรกิจท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เนื่องจากมีลักษณะแห่งความไม่ยั่งยืนแอบแฝงอยู่หลายประการ ได้แก่ การกระจายผลตอบแทนให้กับเจ้าของบ้านทรงไทยอย่างไม่เป็นธรรม การเบียดบังผลประโยชน์ทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของคนรุ่นต่อไปในอนาคต การนำมาซึ่งวัฒนธรรมของผู้มาเยือน/นักท่องเที่ยว เป็นต้น ทำให้ธุรกิจท่องเที่ยวที่ยั่งยืนไม่ได้ การที่จะจัดการธุรกิจท่องเที่ยวบ้านทรงไทยแบบโฮมสเตย์ของหมู่บ้านปลายโพงพางนี้ให้เป็นธุรกิจท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้นั้น ต้องได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐ คนในชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ในการร่วมมือกันทั้งในด้านการประชาสัมพันธ์ การรักษาและฟื้นฟูสภาพธรรมชาติ การดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีของชุมชนบ้านทรงไทย การรักษาความสะอาด ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้มาเยือน

สำหรับงานวิจัยด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม สรุปได้ดังนี้

เสาวรีย์ (2545) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มุ่งเน้นศึกษาในด้านวันพำนักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวและนโยบายของรัฐในการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยใช้แบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวจำนวน 250 ตัวอย่าง

ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวมีความพอใจในการท่องเที่ยวและการพักผ่อนเป็นเวลา 2 วัน 1 คืน คิดเป็นร้อยละ 60 สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมท่องเที่ยวที่มี 4 ตัวแปร คือ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและภูมิลำเนา โดยรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีอิทธิพลมากที่สุด และตัวแปรทุกตัวมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับวันพำนักเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ส่วนนโยบายของรัฐเรื่องการส่งเสริมการท่องเที่ยวจะอยู่ในรูปของหน่วยงานท้องถิ่นคือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดช่วยสนับสนุนการอำนวยความสะดวกในด้านสาธารณูปโภค และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยช่วยเผยแพร่ด้านการประชาสัมพันธ์

จากการตรวจสอบเอกสารข้างต้นจะเห็นได้ว่า ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมายังแหล่งพักผ่อนหย่อนใจนั้น เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ณ แหล่งนันทนาการต่าง ๆ โดยมีปัจจัยเสริมอื่น ๆ อาทิ รายได้ และจุดประสงค์ของการเดินทางไปใช้บริการ ซึ่งสรุปได้ว่าการประเมินมูลค่าประโยชน์ด้านนันทนาการด้วยวิธีการวิเคราะห์ต้นทุนในการเดินทาง เป็นวิธีการประเมินมูลค่าพื้นที่นันทนาการที่ได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างมากจากนักเศรษฐศาสตร์หลายท่าน รวมทั้งเป็นวิธีการที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในประเทศที่พัฒนาแล้ว ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงใช้วิธีการวิเคราะห์ต้นทุนในการเดินทาง ในการศึกษาเพื่อประเมินมูลค่าด้านนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พร้อมทั้งจะทำการศึกษาความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยว เพื่อจะได้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผน จัดการ พัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

พื้นที่ศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ครอบคลุมพื้นที่ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การล่องเรือชมหิ่งห้อย การล่องเรือชมธรรมชาติและวิถีชีวิต และการพักผ่อนที่บ้านทรงไทยในลักษณะโฮมสเตย์

1. ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่

หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านโคกเกตุ หมู่ที่ 7 ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม หรือเมืองแม่กลอง พื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มริมทะเลโดยตลอด สภาพดินเป็นดินเหนียวปนปนทราย และมีแม่น้ำลำคลองมากมาย ซึ่งแยกมาจากแม่น้ำแม่กลองกระจายอยู่ทั่วไป น้ำในลำคลองมีสภาพเป็นน้ำกร่อย จึงมีการปลูกผลไม้มานานชนิด เช่น ลิ้นจี่ ส้มโอและมะพร้าว เป็นต้น และนอกจากนี้ยังเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของหิ่งห้อยจำนวนมาก ทำให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว ณ หมู่บ้านแห่งนี้ได้เป็นอย่างดี

เนื่องจากชาวบ้านมีความผูกพันกับแม่น้ำลำคลอง จึงสร้างบ้านเรือนไทยไว้ริมคลองกันมาตั้งแต่โบราณ และยังคงเป็นเอกลักษณ์ของ “บ้านทรงไทย” ไว้สืบเนื่องมานานกว่า 100 ปี โดยเฉพาะที่ตำบลปลายโพงพางมีการอนุรักษ์สภาพดั้งเดิมของบ้านทรงไทยไว้เป็นจำนวนมากถึง 114 หลัง และยังคงอนุรักษ์วิถีชีวิตความเป็นไทยแบบพื้นบ้านไว้ได้ดี จนได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านทรงไทยของจังหวัดสมุทรสงคราม ปี พ. ศ. 2540 จึงได้เกิดแนวคิดในการจัดหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางขึ้น เริ่มดำเนินการในปี พ. ศ. 2542 มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยองค์การบริหารส่วนตำบลปลายโพงพาง จนกระทั่งในปี พ. ศ. 2544 ได้มีการจัดตั้งชมรมอนุรักษ์หมู่บ้านท่องเที่ยวบ้านทรงไทยปลายโพงพางขึ้นมาบริหารจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวฯ จนถึงปัจจุบัน

2. อาณาเขตและที่ตั้ง

ตำบลปลายโพรงฟ้า อำเภออัมพวา ตั้งอยู่ตอนกลางของจังหวัดสมุทรสงคราม อยู่ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 9 กิโลเมตร ติดกับทางหลวงหมายเลข 3095 สายสมุทรสงคราม-ปากท่อ (สายเก่า) ระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 72 กิโลเมตร ตำบลปลายโพรงฟ้ามีพื้นที่ 14.7 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 9,358 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อดังภาพที่ 2 และภาพที่ 3

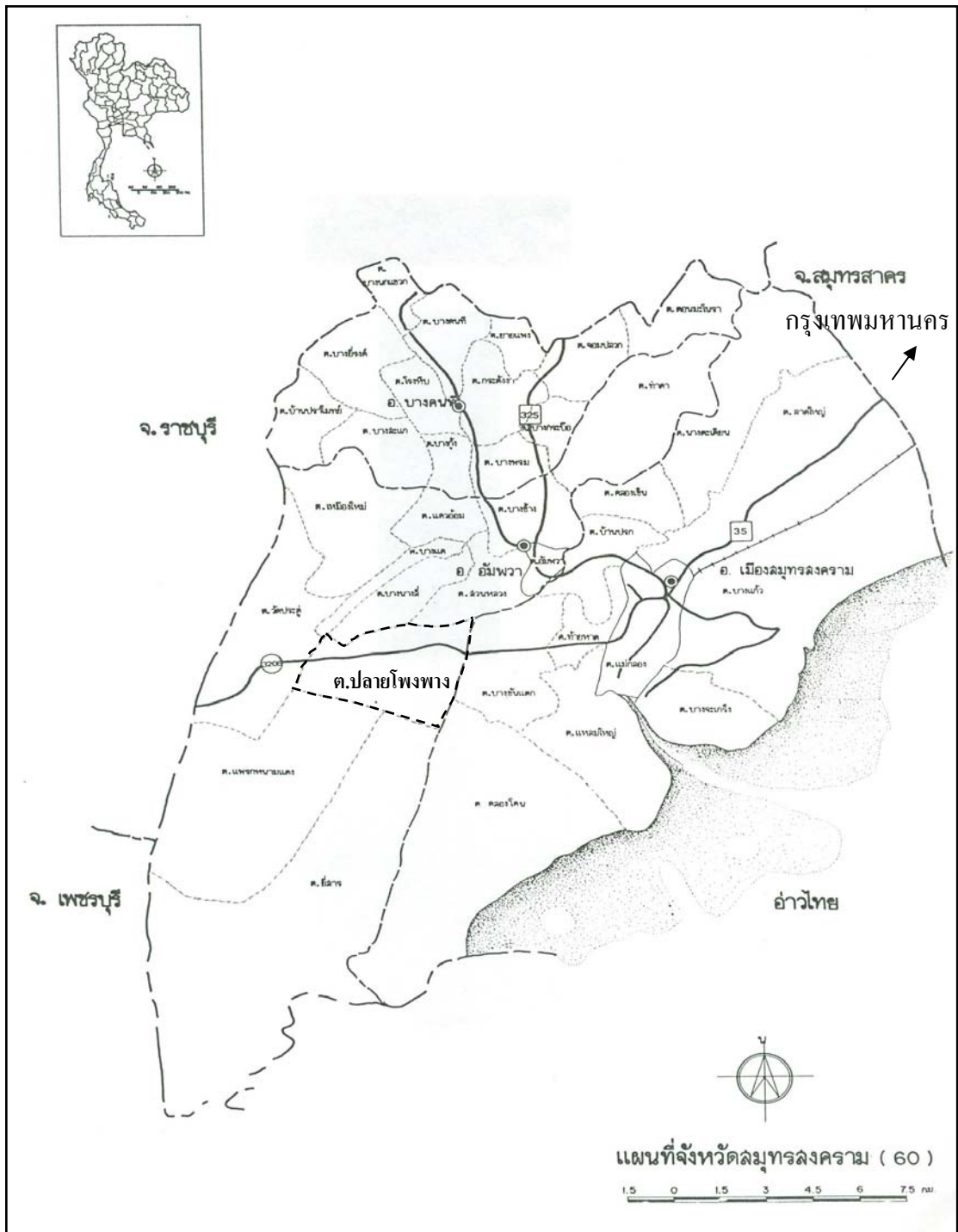
ทิศเหนือ	จรดตำบลบางนางลี่และตำบลสวนหลวง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
ทิศใต้	จรดตำบลยี่สารและตำบลปากแพรกหนามแดง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
ทิศตะวันออก	จรดตำบลบางขันแตก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
ทิศตะวันตก	จรดตำบลวัดประดู่และตำบลบางแค อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

3. ข้อมูลด้านการปกครอง

ตำบลปลายโพรงฟ้า ตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเมื่อ ปี พ. ศ. 2539 แบ่งเขตปกครองออกเป็น 9 หมู่บ้าน (ภาพที่ 3) ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านปากกวน หมู่ที่ 2 บ้านวัดประชา หมู่ที่ 3 บ้านลัดดาช่วย หมู่ที่ 4 บ้านอมราวดี หมู่ที่ 5 บ้านคลองขุดเล็ก หมู่ที่ 6 บ้านหน้าวัดนางพิมพ์ หมู่ที่ 7 บ้านโคกเกตุ หมู่ที่ 8 บ้านสี่แยก และหมู่ที่ 9 บ้านคลองแขก จำนวนครัวเรือน 1,547 ครัวเรือน ประชากร 8,964 คน แยกเป็นเพศชาย 4,326 คน เพศหญิง 4,638 คน (กองราชการส่วนตำบล, 2544)

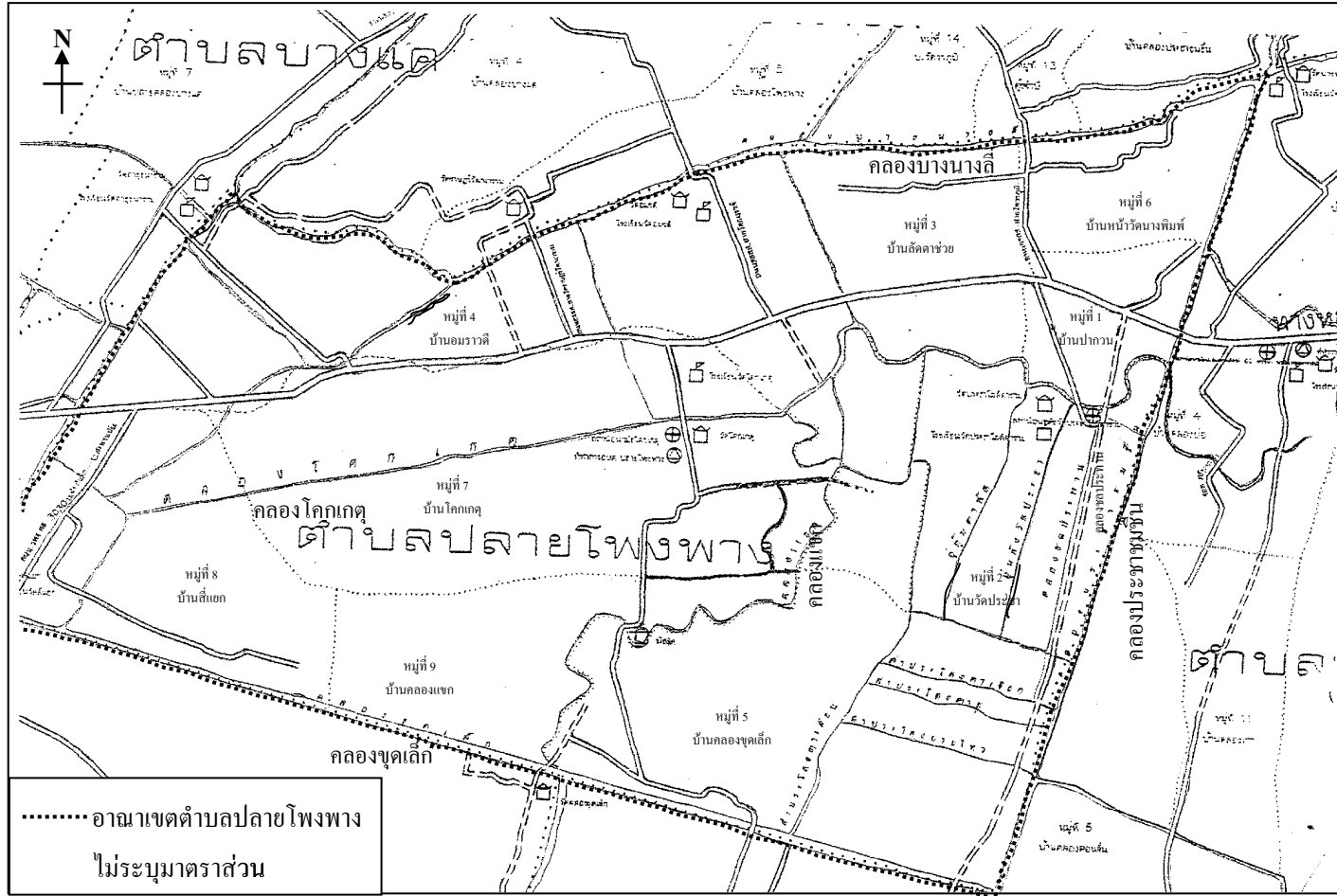
4. การประกอบอาชีพ

ประชาชนในตำบลปลายโพรงฟ้าส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือ การทำสวนผลไม้ ได้แก่ สวนลิ้นจี่ ส้มโอ มะพร้าว และการทำน้ำตาลมะพร้าว สำหรับอาชีพเสริมได้แก่ ค้าขาย รับจ้าง การเลี้ยงปลาในร่องสวน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การให้ที่พักนักท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เป็นต้น

ภาพที่ 2 แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขต ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(2540)

ภาพที่ 3 อาณาเขต ตำบลปลายโพงพาง อำเภอมั้วพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
 ที่มา: ปรับปรุงจากองค์การบริหารส่วนตำบลปลายโพงพาง (2546)

5. ทรัพยากรเพื่อท่องเที่ยวและจุดเด่นที่น่าสนใจ

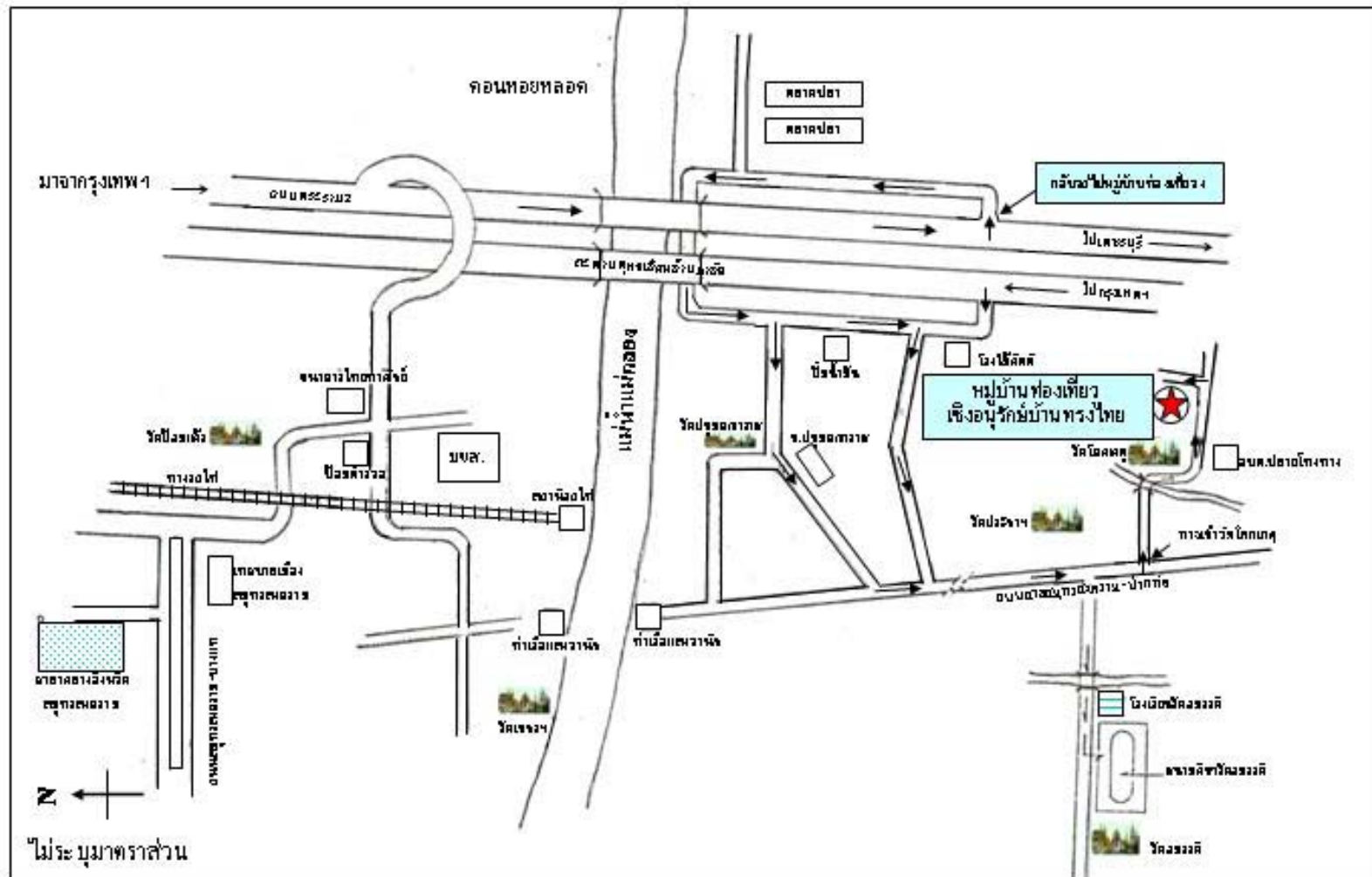
ตำบลปลายโพงพางมีทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวและจุดเด่นที่น่าสนใจ ดังนี้

- 1) หมู่บ้านทรงไทย ที่ยังคงอนุรักษ์ความเป็นเอกลักษณ์ของบ้านทรงไทยที่มีอายุตั้งแต่ 100- 200 ปี ไว้ได้อย่างสมบูรณ์ทั้งตำบลปลายโพงพาง จำนวน 114 หลัง
- 2) วิถีชีวิตชาวสวนพื้นบ้านของไทย ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้ เช่น การใส่บาตรพระตอนเช้า การเลี้ยงน้ำตาลมะพร้าว การทำงานฝีมือจากกะลา เป็นต้น
- 3) สภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์ ความงามความมหัศจรรย์ของฝูงหิ่งห้อยจำนวนมากที่คืนลำพู

6. การเดินทางเข้าสู่พื้นที่

การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย สามารถเดินทางไปได้ในหลายเส้นทางทั้งทางรถยนต์ รถไฟ และเรือ (ภาพที่ 4) ดังนี้

- 1) จากกรุงเทพมหานครถึงจังหวัดสมุทรสงคราม ระยะทางประมาณ 79 กิโลเมตร
- 2) จากสมุทรสงครามถึงทางแยกเชิงสะพานแม่น้ำแม่กลอง อ.สมุทรสงคราม - ปากท่อ สายเก่า 5 กิโลเมตร จากสะพานข้ามแม่น้ำแม่กลอง 7 กิโลเมตร ถึงวัดโลกเกตุ หมู่ที่ 7 ตำบลปลายโพงพาง
- 3) จากตลาดน้ำดำเนินสะดวก-อุทยาน ร.2 เข้าทางแยกสะพานศรีสุริเยนไปวัดภูมรินทร์ เข้าแยก อ.ลัดดาช่วย-ท้องคุ้ง ตรงข้ามวัดประชาเสถียรเขวาสีอุบลถึงวัดโลกเกตุ ระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร
- 4) จากสายใต้ นั้รถสาย 976 (ป.2) สายใต้-บางแก้ว-สมุทรสงคราม ถึงแม่กลอง ต่อรถรับจ้างสาย 415 (สมุทรสงคราม-ปากท่อ) ลงตรงทางเข้าวัดโลกเกตุ

ภาพที่ 4 เส้นทางการเดินทางสู่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
ที่มา: ปรับปรุงจากองค์การบริหารส่วนตำบลปลายโพงพาง(2546)

สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพวง มีหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การล่องเรือชมธรรมชาติ วิธีชีวิตริมน้ำ ชมการสาธิตการทำน้ำตาลมะพร้าว การฝึกพายเรือ การเล่นน้ำ การชมหิ้งห้อย ดังแสดงในภาพที่ 5

		
ก. ล่องเรือชมธรรมชาติ	ข. ล่องเรือชมวิถีชีวิตริมน้ำ	ค. พิพิธภัณฑ์ข้าวของเครื่องใช้ในอดีต
		
ง. การทำน้ำตาลมะพร้าว	จ. การพายเรือเล่น	ฉ. แม่ค้าขายกล้วยเดี่ยวเรือ
		
ช. ที่พักค้าง Home Stay ที่บ้านทรงไทย		ซ. นั่งเรือชมหิ้งห้อยใต้ต้นลำพู ในเวลากลางวัน

ภาพที่ 5 กิจกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพวง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้มุ่งศึกษารูปแบบลักษณะการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย และศึกษาการประเมินมูลค่าด้านนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ซึ่งเป็นการประเมินมูลค่าจากการใช้ประโยชน์ทางตรง โดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับวิธีการศึกษาแบ่งได้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งขั้นตอนการคำนวณ มีรายละเอียดดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ แบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมจากหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชนที่จัดพิมพ์เผยแพร่เพื่อใช้ประกอบการศึกษา ได้แก่ ข้อมูลด้านประวัติความเป็นมา ลักษณะทั่วไป ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย รูปแบบกิจกรรมนันทนาการที่ถูกจัดขึ้น รวมทั้งรายงานทางวิชาการและวิทยานิพนธ์ที่ได้ศึกษาไว้แล้ว

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Random Sampling) จำนวน 303 ตัวอย่าง จากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาทั้งในวันหยุดราชการและในวันธรรมดา ในปี พ. ศ. 2547 โดยระยะเวลาในการเก็บข้อมูลจะดำเนินการในช่วงเดือนมกราคมถึงมีนาคม พ. ศ. 2547 และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย เช่น ผู้จัดการศูนย์บริการนักท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย เจ้าหน้าที่ อบต. ปลายโพงพาง เจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ ผู้ที่อยู่อาศัยใกล้กับแหล่งชมหิ่งห้อย เป็นต้น

ตารางที่ 1 สถิตินักท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2546

เดือน	จำนวน (คน)
มกราคม	550
กุมภาพันธ์	780
มีนาคม	753
เมษายน	710
พฤษภาคม	636
มิถุนายน	416
กรกฎาคม	363
สิงหาคม	555
กันยายน	421
ตุลาคม	688
พฤศจิกายน	487
ธันวาคม	844
รวม	7,203

ที่มา: ชมรมอนุรักษ์หมู่บ้านท่องเที่ยวบ้านทรงไทยปลายโพงพาง(2546)

สำหรับขนาดกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากเริ่มมีการบันทึกข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยในปี พ. ศ. 2546 จึงใช้สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวตลอดปี พ.ศ. 2546 (ตารางที่ 2) ซึ่งมีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งสิ้น 7,203 คน เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยร้อยละ 99.5 นักท่องเที่ยวต่างชาติร้อยละ 0.5 นำมาคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยตารางสถิติตัวอย่างสำเร็จรูปสำหรับเลือกจำนวนตัวอย่างในกรณีทราบจำนวนประชากรดังตารางที่ 2

จากจำนวนประชากรของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวฯ ในปี พ.ศ. 2546 จำนวน 7,203 คน ผู้ศึกษาพิจารณาเลือกจำนวนตัวอย่างใกล้เคียงกับประชากรของการศึกษาจากตารางที่ 2 โดยเลือกจำนวนตัวอย่าง 5,000 คน ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้จำนวนตัวอย่างเท่ากับ 303 ตัวอย่าง โดยสุ่มจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวฯ ในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2547 จำนวน 303 ราย ซึ่งเก็บแบบสอบถามทั้งในวันธรรมดาและวันหยุดราชการ รวมทั้งสิ้น 303 ชุด (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 2 ตัวอย่างสำเร็จรูปสำหรับเลือกจำนวนตัวอย่างในกรณีทราบจำนวนประชากร

(หน่วย: คน)

จำนวนประชากร (คน)	ความเชื่อมั่น ร้อยละ 99	ความเชื่อมั่น ร้อยละ 98	ความเชื่อมั่น ร้อยละ 97	ความเชื่อมั่น ร้อยละ 95
500,000	7,933	2,009	895	322
100,000	7,465	1,977	888	322
50,000	6,945	1,939	881	321
20,000	5,749	1,832	858	318
10,000	4,465	1,678	823	313
5,000	*	1,437	760	303
4,000	*	1,341	732	299
3,000	*	1,206	690	291
2,000	*	*	619	278
1,000	*	*	473	244

หมายเหตุ * กลุ่มตัวอย่างต้องมีมากกว่าร้อยละ 50 ของประชากร

ที่มา: Arkin, H. and R. Colton(1963 อ้างถึงใน ฤทธิชัย, 2542)

ตารางที่ 3 จำนวนตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย
สำหรับเก็บข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม-มีนาคม พ.ศ.2547

	เดือน	จำนวนตัวอย่าง
วันธรรมดา	มกราคม-มีนาคม	103
วันหยุด	มกราคม-มีนาคม	200
รวม		303

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามสำหรับการสัมภาษณ์
นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวฯ ที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อหาตัว

แปรต่าง ๆ ลักษณะแบบสอบถามจะมีคำถามทั้งลักษณะปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) และคำถามปลายปิด (Close-ended Questionnaire) โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ได้แก่ ที่พักอาศัย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ได้แก่ ความตั้งใจในการเดินทางมาท่องเที่ยว การทราบข้อมูลของหมู่บ้านท่องเที่ยวฯ วัตถุประสงค์การมาท่องเที่ยว สิ่งดึงดูดใจในการมาท่องเที่ยว จำนวนครั้งที่มา พาหนะในการเดินทาง และลักษณะการมาท่องเที่ยว

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางและค่าใช้จ่ายนอกเหนือจากการเดินทาง

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) พิจารณาออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.1 นำข้อมูลที่รวบรวมมาพิจารณาเพื่อให้ทราบข้อมูลโดยทั่วไปของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ซึ่ง ได้แก่ ที่อยู่อาศัย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ วัตถุประสงค์ในการมาท่องเที่ยว สิ่งดึงดูดใจในการมาท่องเที่ยว ลักษณะการมาท่องเที่ยว เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ของการศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้นำมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย โดยนำ

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าฐานนิยม และร้อยละ แสดงผลในรูปตารางและการพรรณนา

1.2 การศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพรงพาง ในประเด็นต่าง ๆ โดยการให้คะแนนความพอใจ ซึ่งผู้ศึกษากำหนดระดับคำตอบเป็น 4 ระดับ ดังนี้

พอใจมาก	ให้คะแนน 4 คะแนน
พอใจ	ให้คะแนน 3 คะแนน
เฉย ๆ	ให้คะแนน 2 คะแนน
ไม่พอใจ	ให้คะแนน 1 คะแนน

ใช้คะแนนกลุ่มตัวอย่างแบ่งระดับความพอใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพรงพางในด้านต่าง ๆ เป็น 3 ระดับ ซึ่งมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

กำหนดจำนวนชั้นระดับคะแนนจากสูตร

$$\begin{aligned} K &= 1 + 3.3 \log N \\ &= 1 + 3.3 \log (4) \\ &= 1 + 1.99 \\ &= 2.99 = 3 \text{ ชั้น} \end{aligned}$$

โดยที่ K = จำนวนชั้นระดับคะแนน

N = จำนวนข้อมูล

คำนวณหาความกว้างของชั้นระดับคะแนนโดย

$$\frac{(\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด})}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{4 - 1}{3} = 1$$

จากเกณฑ์ดังกล่าวสามารถแปลความหมายของระดับคะแนนได้ ดังนี้ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ความหมายของระดับคะแนนความพอใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย

ค่าคะแนนเฉลี่ย	ระดับความพอใจ
1.00 – 2.00	น้อย
2.01 - 3.00	ปานกลาง
3.01 – 4.00	มาก

นำข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง ในประเด็นต่าง ๆ ที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าคะแนนเฉลี่ย และแสดงผลในรูปตารางและการพรรณนา

1.3 นำข้อมูลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย มาพิจารณาศึกษาเปรียบเทียบกับเอกสารวิชาการที่ได้มีการศึกษาไว้แล้ว เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ของการศึกษา เพื่อหาแนวทางและข้อเสนอแนะที่เหมาะสมในการจัดการการท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป แสดงผลในรูปการพรรณนา

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) สามารถพิจารณาได้เป็นกรณี ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมกับอัตราการมาท่องเที่ยว โดยตัวแปรอิสระที่ทำการศึกษาได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปกลับจากแหล่งที่พักอาศัยถึงหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ระดับการศึกษา ลักษณะอาชีพ และระดับรายได้ ซึ่งการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของอัตราการมาท่องเที่ยวเกี่ยวกับตัวแปรอื่นถูกกำหนดให้คงที่นั้น โดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Least Square Method) ในรูปสมการถดถอยพหุคูณ โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (Coefficient of Determination: R^2), Adjusted R - Square, t - Statistic และ F - Statistic มาช่วยในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยกับตัวแปรอิสระที่ทำการศึกษา

2.2 การประเมินมูลค่าทางนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย โดยใช้วิธีวิเคราะห์ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการเดินทางระดับบุคคลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ของการศึกษา จะเป็นขั้นตอนการประเมินมูลค่าของความพอใจที่ได้รับจากการมาท่องเที่ยว ณ พื้นที่นันทนาการแห่งนี้ โดยประเมินจากความพอใจส่วนเกินของนักท่องเที่ยวด้วยการคำนวณพื้นที่ใต้เส้นอุปสงค์ ซึ่งจะเป็นตัวแทนของมูลค่าประโยชน์ของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย

จากการศึกษาการประเมินมูลค่าแหล่งนันทนาการ โดยใช้วิธีการคำนวณค่าใช้จ่ายในการเดินทางระดับบุคคล สามารถนำมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมกับอัตราการมาท่องเที่ยว และสามารถประเมินมูลค่าของผลประโยชน์ทางด้านนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยได้จากขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมกับอัตราการมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย โดยใช้ข้อมูลแต่ละบุคคล อธิบายได้โดยฟังก์ชันความสัมพันธ์สมการที่ 8

$$Q_i = f(TC_i, E_i, X_i, Y_i) \quad (8)$$

โดยที่ Q_i = อัตราการมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย
ของบุคคล i ในระยะเวลา 1 ปี (ครั้ง/ปี)

TC_i = ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปและกลับระหว่างเขตที่พักอาศัยถึง
หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ซึ่งประกอบด้วย
ค่าพาหนะเดินทาง ค่าที่พัก ค่าอาหาร เครื่องดื่ม ค่าของที่ระลึก
และอื่น ๆ ที่เกิดจากการใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยแห่งนี้ต่อนักท่องเที่ยว 1 คน (บาท/ครั้ง)

E_i = ระดับการศึกษาของบุคคล i ที่เดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้าน
ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย

X_i = ลักษณะอาชีพของบุคคล i ที่เดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย

Y_i = ระดับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของบุคคล i ที่เดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้าน
ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย (บาท/เดือน)

i = บุคคลที่ i โดยที่ $i = 1, 2, 3, \dots, 303$

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการมาท่องเที่ยวเกี่ยวกับตัวแปรแต่ละตัว เมื่อตัวแปรอื่นถูกกำหนดให้คงที่นั้น โดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุดในรูปสมการถดถอยแบบพหุคูณ โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) t-Statistic และ F-Statistic เมื่อได้ความสัมพันธ์แล้วสามารถนำมาเขียนเส้นอุปสงค์แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการมาท่องเที่ยวและค่าใช้จ่ายในการเดินทางมายังแหล่งนันทนาการได้

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินมูลค่าผลประโยชน์ทางด้านนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย โดยใช้วิธีต้นทุนในการเดินทางระดับบุคคล (ITCM) มีขั้นตอนในการประเมิน ดังนี้

2.1 หาเส้นอุปสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวอนุรักษ์บ้านทรงไทย โดยเส้นอุปสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวฯ เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการเดินทางและอัตราการมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวอนุรักษ์บ้านทรงไทย

2.2 คำนวณหาค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูงสุด (Choke Price) ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูงสุดที่กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเต็มใจที่จะจ่ายในการมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย โดยค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูงสุดหาได้จากการนำค่าใช้จ่ายในการเดินทางทั้งหมดของนักท่องเที่ยวแต่ละคนมาเรียงลำดับจากน้อยสุดไปหา มากสุดแล้วกำหนดค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 95 ของข้อมูลค่าใช้จ่ายในการเดินทางทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว

2.3 นำสมการที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการมาเที่ยวของบุคคล i (Q_i) กับตัวแปรต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจและสังคมต่อครั้งของบุคคล i (TC_i) มาคำนวณหาส่วนเกินของผู้บริโภค (CS) ทั้งหมด โดยทำการหาพื้นที่ใต้เส้นอุปสงค์ด้วยวิธีปริพันธ์ค่าใช้จ่ายในการเดินทางทั้งหมดของนักท่องเที่ยวแต่ละคนถึงค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูงสุด (สมการที่ 9)

$$CS = \int_{TC_i}^{TC_{max}} (Q_i) dTC \quad (9)$$

โดยที่ CS คือ ส่วนเกินผู้บริโภคทั้งหมด (บาท)
 TC_i คือ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางทั้งหมดของนักท่องเที่ยวแต่ละคน (บาท)
 TC_{max} คือ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูงสุด (บาท)

2.4 คำนวณหาส่วนเกินผู้บริโภคเฉลี่ยต่อคน (CSM) โดยคำนวณจากส่วนเกินของผู้บริโภคทั้งหมด (คำนวณได้จากข้อ 2.3) หารด้วยจำนวนจำนวนตัวอย่างนักท่องเที่ยวทั้งหมด (303 คน) ดังสมการที่ 10

$$CSM = \frac{CS}{303} \quad (10)$$

โดยที่ CSM คือ ส่วนเกินผู้บริโภคเฉลี่ยต่อคน (บาท/คน)

2.5 คำนวณหาส่วนเกินผู้บริโภคเฉลี่ยต่อคนต่อการเดินทาง 1 ครั้ง (ACS) โดยคำนวณได้ดังสมการที่ 11

$$ACS = \frac{CSM}{QY} \quad (11)$$

โดยที่ ACS คือ ส่วนเกินผู้บริโภคเฉลี่ยต่อคนต่อการเดินทาง 1 ครั้ง (บาท/คน/ครั้ง/ปี)

QY คือ อัตราเฉลี่ยการมาท่องเที่ยวแหล่งนันทนาการต่อปี (ครั้ง/ปี)

2.6 คำนวณหามูลค่าทางนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวฯ (Y) ดังสมการที่ 12

$$Y = ACS \times POP \quad (12)$$

โดยที่ Y คือ มูลค่าด้านนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย (บาท)

POP คือ จำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดที่มาเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยต่อปี (คน/ปี)

มูลค่าที่คำนวณได้เป็นมูลค่าทางด้านต้นทุนการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้าน
ทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง ในปี พ.ศ. 2547

ข้อสมมติ

1. ผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยเป็นผู้มีความตั้งใจในการมาเพื่อ
การพักผ่อนหย่อนใจ ณ หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยโดยตรง
2. การตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยของ
นักท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกิดขึ้นในการเดินทางมาพักผ่อนในแต่ละครั้ง

บทที่ 4

ผลการศึกษา

สำหรับผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นการศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยว ลักษณะการมาท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ข้อคิดเห็นทั่วไปและข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพรง อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม แสดงผลการศึกษาในรูปของร้อยละ ส่วนที่ 2 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมกับอัตราการมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย และประเมินมูลค่าด้านนันทนาการให้อยู่ในรูปตัวเงิน โดยใช้วิธีต้นทุนการเดินทางระดับบุคคล ส่วนที่ 3 ศึกษาความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้

ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยว

1. ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย

ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวประกอบด้วย จังหวัดที่อยู่อาศัย เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ สามารถแสดงผลวิเคราะห์ในรูปร้อยละได้ ดังนี้

1.1 จังหวัดที่อยู่อาศัย

จากผลการศึกษาพบว่ามีกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นสัดส่วนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.10 รองลงมาเป็นจังหวัดปทุมธานี จังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดระยอง คิดเป็นร้อยละ 5.30 เท่ากัน นอกจากนี้ยังมีผู้มาท่องเที่ยวจากจังหวัดอื่น ๆ อีก ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547
แยกตามจังหวัดที่อยู่อาศัย

จังหวัด	คน	ร้อยละ
กรุงเทพมหานคร	173	57.10
ปทุมธานี	16	5.30
สมุทรปราการ	16	5.30
ระยอง	16	5.30
อุบลราชธานี	13	4.30
นนทบุรี	11	3.60
สมุทรสาคร	6	2.00
แพร่	6	2.00
นครปฐม	5	1.70
ราชบุรี	5	1.70
เชียงใหม่	5	1.70
พระนครศรีอยุธยา	4	1.30
ลำปาง	4	1.30
ชลบุรี	4	1.30
สมุทรสงคราม	3	1.00
นครราชสีมา	3	1.00
กาญจนบุรี	2	0.70
ฉะเชิงเทรา	2	0.70
เพชรบุรี	2	0.70
เชียงราย	2	0.70
สุพรรณบุรี	1	0.30
มุกดาหาร	1	0.30
ยโสธร	1	0.30
นครศรีธรรมราช	1	0.30
สงขลา	1	0.30
รวม	303	100.00

1.2 เพศและอายุ

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 68.00 และกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 32.00 (ตารางที่ 6) โดยกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวมีอายุเฉลี่ย 32 ปี ผู้มาท่องเที่ยวอายุน้อยที่สุดมีอายุ 13 ปี ผู้มาท่องเที่ยวอายุมากที่สุดมีอายุ 72 ปี ซึ่งกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวมีช่วงอายุระหว่าง 21-30 ปี เป็นสัดส่วนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.00 รองลงมาได้แก่ ช่วงอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.70 และช่วงอายุต่ำกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.50 แสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 6 กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547
แยกตามเพศ

เพศ	คน	ร้อยละ
หญิง	206	68.00
ชาย	97	32.00
รวม	303	100.00

ตารางที่ 7 กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547
แยกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	คน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 21 ปี	38	12.50
21-30 ปี	115	38.00
31-40 ปี	99	32.70
41-50 ปี	28	9.20
มากกว่า 50 ปี	23	7.60
อายุเฉลี่ย 32 ปี		
รวม	303	100.00

1.3 ระดับการศึกษา

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวมีการศึกษาในระดับปริญญาตรี เป็นสัดส่วนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56.10 รองลงมาคือ ระดับสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 16.80 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ปวช. คิดเป็นร้อยละ 12.90 ตามลำดับ แสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547
แยกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	คน	ร้อยละ
ไม่ได้รับการศึกษา	2	0.70
ประถมศึกษา	11	3.60
มัธยมศึกษาตอนต้น	5	1.70
มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช.	39	12.90
อนุปริญญา หรือ ปวส.	23	7.60
ปริญญาตรี	170	56.10
สูงกว่าปริญญาตรี	51	16.80
อื่น ๆ	2	0.70
รวม	303	100.00

1.4 อาชีพ

จากการศึกษาพบว่าอาชีพของกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวที่เป็นนักเรียน/นิสิต/นักศึกษา มีสัดส่วนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.40 รองลงมาเป็นพนักงานเอกชน / รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 26.10 ข้าราชการ ลูกจ้างหน่วยงานราชการ คิดเป็นร้อยละ 16.80 ค้าขาย/นักธุรกิจ/ประกอบธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 12.90 แสดงในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547
แยกตามอาชีพ

อาชีพ	คน	ร้อยละ
นักเรียน / นิสิต / นักศึกษา	86	28.40
พนักงานเอกชน / รัฐวิสาหกิจ	79	26.10
ข้าราชการ ลูกจ้างหน่วยงานราชการ	51	16.80
ค้าขาย / นักธุรกิจ / ประกอบธุรกิจส่วนตัว	39	12.90
แม่บ้าน / เกษียณ / ไม่ได้ทำงาน	23	7.60
รับจ้างทั่วไป	19	6.30
อื่น ๆ	5	1.70
ทำการเกษตร	1	0.30
รวม	303	100.00

1.5 รายได้

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง ต่ำกว่า 5,001 บาท เป็นสัดส่วนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.40 รองลงมา มีรายได้ในช่วงมากกว่า 30,000 บาทขึ้นไป และ 15,001 - 20,000 บาท มีสัดส่วนใกล้เคียงกันคือคิดเป็นร้อยละ 17.80 และ 17.20 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547
แยกตามรายได้

รายได้ต่อเดือน (บาท)	คน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5,001	83	27.40
5,001 - 10,000	52	17.20
10,001 - 15,000	37	12.20
15,001 - 20,000	38	12.50
20,001 - 25,000	21	6.90

ตารางที่ 10 (ต่อ)

รายได้ต่อเดือน (บาท)	คน	ร้อยละ
25,001 - 30,000	18	5.90
มากกว่า 30,000 บาทขึ้นไป	54	17.80
รวม	303	100.00

2. ลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยว

2.1 ความตั้งใจในการมาท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวมีความตั้งใจในการมาท่องเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยที่เดียวเป็นสัดส่วนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 84.50 และมีผู้ที่ตั้งใจจะไปที่อื่นด้วย คิดเป็นร้อยละ 15.50 ดังแสดงในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547
แยกตามความตั้งใจในการมาท่องเที่ยว

ความตั้งใจในการมาเที่ยว	คน	ร้อยละ
ตั้งใจมาที่นี่ที่เดียว	256	84.50
ตั้งใจจะไปที่อื่นด้วย	47	15.50
รวม	303	100.00

หมายเหตุ: กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวตั้งใจจะไปที่อื่นด้วย แต่ไม่ได้ระบุสถานที่ที่จะไป
ในแบบสอบถาม

2.2 ความถี่ในการมาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี

จากการศึกษาพบว่าความถี่ในการมาท่องเที่ยวเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยเท่ากับ 1.85 ครั้งต่อปี ซึ่งกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาเที่ยวครั้งแรกในปี พ. ศ. 2547 และคิดว่าจะมาท่องเที่ยวอีกเพราะประทับใจ

บรรยากาศร่มรื่น เงียบสงบ อากาศดีไม่ตรีของชาวบ้าน และต้องการชวนเพื่อน/ครอบครัวมาเที่ยว อีก จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 51.80 และมีกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวเคยมาเที่ยวแล้วมากที่สุด 4 ครั้ง จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 10.20 ดังแสดงในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547
แยกตามความถี่ในการมาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี

ความถี่ในการมาท่องเที่ยว (ครั้ง)	คน	ร้อยละ
1	157	51.80
2	65	21.50
3	50	16.50
4	31	10.20
รวม	303	100.00

2.3 ผู้แนะนำหรือแหล่งข้อมูลที่กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวได้รับ

จากการศึกษาพบว่าผู้แนะนำหรือแหล่งข้อมูลที่กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวได้รับเกี่ยวกับหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ส่วนใหญ่ร้อยละ 39.95 เพื่อน/ญาติแนะนำให้รู้จัก ร้อยละ 20.38 ทราบข้อมูลจากสื่อโทรทัศน์/วิทยุ ร้อยละ 12.33 ทราบข้อมูลจากใบปลิว/ป้ายประกาศ/วารสารท่องเที่ยว ร้อยละ 9.38 ได้รับทราบข้อมูลจากเว็บไซต์ นอกจากนั้นกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวยังได้รับทราบข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และพบเห็นด้วยตนเอง เป็นต้น ดังแสดงในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547
แยกตามผู้แนะนำหรือแหล่งข้อมูลที่ได้รับ

ผู้แนะนำหรือแหล่งข้อมูลที่ได้รับ	คน	ร้อยละ
เพื่อน/ญาติ แนะนำให้รู้จัก	149	39.95
สื่อโทรทัศน์/วิทยุ	76	20.38
ใบปลิว/ป้ายประกาศ/วารสารท่องเที่ยว	46	12.33

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ผู้แนะนำหรือแหล่งข้อมูลที่ได้รับ	คน	ร้อยละ
เว็บไซต์	35	9.38
อื่นๆ	33	8.85
พบเห็นด้วยตนเอง	16	4.29
หนังสือพิมพ์	10	2.68
บริษัทนำเที่ยว	8	2.14
รวม	373	100.00

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

2.4 วัตถุประสงค์การมาท่องเที่ยว

จากการศึกษาวัตถุประสงค์การมาท่องเที่ยวพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ร้อยละ 98.02 มาท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน/เปลี่ยนบรรยากาศ รองลงมาร้อยละ 94.72 มาดูหิ้งห้อย และร้อยละ 81.19 เพื่อศึกษาหาประสบการณ์ (ตารางที่ 14)

สำหรับวัตถุประสงค์ของการมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวให้ลำดับความสำคัญไว้ 3 อันดับแรก จากการศึกษาพบว่า ในวัตถุประสงค์ของการมาท่องเที่ยวลำดับที่ 1 กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวมาเพื่อพักผ่อน/เปลี่ยนบรรยากาศ คิดเป็นร้อยละ 51.85 รองลงมาเพื่อทำกิจกรรมอื่น ๆ เช่น ดูแลงยูติ เล่นน้ำ คิดเป็นร้อยละ 35.49 และเพื่อศึกษาช่องทางธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 30.00

วัตถุประสงค์ของการมาท่องเที่ยวลำดับที่ 2 กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวมาเพื่อดูหิ้งห้อย คิดเป็นร้อยละ 51.57 รองลงมาเพื่อพักผ่อน/เปลี่ยนบรรยากาศ คิดเป็นร้อยละ 29.97 และเพื่อศึกษาหาประสบการณ์ คิดเป็นร้อยละ 22.76

วัตถุประสงค์ของการมาท่องเที่ยวลำดับที่ 3 กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวมาเพื่อรับประทานอาหาร คิดเป็นร้อยละ 81.58 รองลงมาเพื่อศึกษาหาประสบการณ์ คิดเป็นร้อยละ 51.63 และเพื่อศึกษาช่องทางธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 50.00

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ยังคงมีสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ สามารถเป็นแหล่งให้นักท่องเที่ยวเข้ามาพักผ่อนและศึกษาหาประสบการณ์ได้ และถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญ

ตารางที่ 14 กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547
แยกตามวัตถุประสงค์การมาท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์การมาท่องเที่ยว		ลำดับที่ 1	ลำดับที่ 2	ลำดับที่ 3	รวม	ร้อยละ ^{2/}
พักผ่อน/เปลี่ยนบรรยากาศ	คน	154	89	54	297	98.02
	ร้อยละ ^{1/}	51.85	29.97	18.18	100.00	
ศึกษาหาประสบการณ์	คน	63	56	127	246	81.19
	ร้อยละ ^{1/}	25.61	22.76	51.63	100.00	
ดูหิ้งห้อย	คน	69	148	70	287	94.72
	ร้อยละ ^{1/}	24.04	51.57	24.39	100.00	
รับประทานอาหาร	คน	3	4	31	38	12.54
	ร้อยละ ^{1/}	7.89	10.53	81.58	100.00	
ศึกษาช่องทางธุรกิจ	คน	3	2	5	10	3.30
	ร้อยละ ^{1/}	30.00	20.00	50.00	100.00	
อื่นๆ	คน	11	4	16	31	10.23
	ร้อยละ ^{1/}	35.49	12.90	51.61	100.00	

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

1/ ร้อยละ คิดจากกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวที่เลือกตอบในแต่ละวัตถุประสงค์

2/ ร้อยละ คิดจากกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวทั้งหมด 303 คน

ตารางที่ 15 กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547
แยกตามสิ่งจูงใจหรือกิจกรรมที่ดึงดูดใจให้มาท่องเที่ยว

สิ่งจูงใจหรือกิจกรรมที่ดึงดูดใจ ให้มาท่องเที่ยว		ลำดับที่ 1	ลำดับที่ 2	ลำดับที่ 3	รวม	ร้อยละ ^{2/}
คู่มือห้อย	คน	166	52	44	262	86.47
	ร้อยละ ^{1/}	63.36	19.85	16.79	100.00	
ส่องเรือชมธรรมชาติ	คน	73	133	52	258	85.15
	ร้อยละ ^{1/}	28.29	51.55	20.16	100.00	
พักค้างบ้านทรงไทย	คน	24	55	85	168	55.45
	ร้อยละ ^{1/}	14.63	33.54	51.83	100.00	
บรรยากาศที่ร่มรื่นเงียบสงบ	คน	31	38	86	155	51.16
	ร้อยละ ^{1/}	20.00	24.52	55.48	100.00	
เล่นน้ำ/พายเรือ	คน	4	18	29	51	16.83
	ร้อยละ ^{1/}	7.84	35.29	56.86	100.00	
รับประทานอาหาร	คน	0	5	6	11	3.63
	ร้อยละ ^{1/}	0.00	45.45	54.55	100.00	
อื่นๆ	คน	5	2	1	8	2.64
	ร้อยละ ^{1/}	62.50	25.00	12.50	100.00	

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

1/ ร้อยละ คิดจากกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวที่เลือกตอบในแต่ละสิ่งจูงใจหรือกิจกรรมที่ดึงดูดใจให้มาท่องเที่ยว

2/ ร้อยละ คิดจากกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวทั้งหมด 303 คน

2.5 สิ่งจูงใจหรือกิจกรรมที่ดึงดูดใจให้มาท่องเที่ยว

จากการศึกษาสิ่งจูงใจหรือกิจกรรมที่ดึงดูดใจให้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวส่วนใหญ่ร้อยละ 86.47 สนใจมาคู่มือห้อย รองลงมาร้อยละ 85.15 สนใจมาส่องเรือชมธรรมชาติ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และร้อยละ 55.45 สนใจมาพักค้างบ้านทรงไทย (ตารางที่ 15)

สำหรับสิ่งจูงใจหรือกิจกรรมที่ดึงดูดใจให้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวให้ลำดับความสำคัญไว้ 3 อันดับแรก จากการศึกษาพบว่า สิ่งจูงใจหรือกิจกรรมที่ดึงดูดใจให้มาท่องเที่ยวลำดับที่ 1 กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวสนใจมาดูหิ้งห้อย คิดเป็นร้อยละ 63.36 รองลงมาเพื่อทำกิจกรรมอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 62.50 และมาท่องเที่ยวชมธรรมชาติ วิถีชีวิต วัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 28.29 แสดงในตารางที่ 15

สิ่งจูงใจหรือกิจกรรมที่ดึงดูดใจให้มาท่องเที่ยวลำดับที่ 2 กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวสนใจมาท่องเที่ยวชมธรรมชาติ วิถีชีวิต วัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 57.55 รองลงมาเพื่อมารับประทานอาหาร คิดเป็นร้อยละ 45.45 และมาเล่นน้ำ/พายเรือ คิดเป็นร้อยละ 35.29

สิ่งจูงใจหรือกิจกรรมที่ดึงดูดใจให้มาท่องเที่ยวลำดับที่ 3 กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวสนใจมาเล่นน้ำ/พายเรือ คิดเป็นร้อยละ 56.86 รองลงมาสนใจมาชมบรรยากาศที่ร่มรื่นเงียบสงบ คิดเป็นร้อยละ 55.48 และมารับประทานอาหาร คิดเป็นร้อยละ 54.55

2.6 ประเภทของวันและลักษณะการมาท่องเที่ยว

จากการศึกษาประเภทของวันที่มาท่องเที่ยว พบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวนิยมมาท่องเที่ยวในวันหยุด คิดเป็นร้อยละ 80.20 ส่วนกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวในวันธรรมดาคิดเป็นร้อยละ 19.80 สำหรับลักษณะการมาท่องเที่ยว พบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ร้อยละ 90.10 มาท่องเที่ยวแบบพัก 2 วัน 1 คืน รองลงมาร้อยละ 8.90 เป็นการมาท่องเที่ยวแบบมาเช้า-กลับเย็น และร้อยละ 1 เป็นการมาท่องเที่ยวแบบมาเย็น-กลับดึก (หลังจากดูหิ้งห้อย) แสดงในตารางที่ 16

จากตารางที่ 16 จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมมาท่องเที่ยวในวันหยุด และเป็นการมาท่องเที่ยวแบบพักค้าง โดยมีระยะเวลาพักก่อน 2 วัน 1 คืน สำหรับผู้มาท่องเที่ยวในวันธรรมดา และการท่องเที่ยวลักษณะมาเช้า-กลับเย็น หรือ มาเย็น-กลับดึก (หลังจากดูหิ้งห้อย) มีสัดส่วนที่ค่อนข้างน้อย

2.7 กลุ่มที่มาท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ส่วนใหญ่ร้อยละ 69.30 มากับเพื่อน โดยเฉลี่ยกลุ่มละ 9 คน รองลงมาเดินทางมากับครอบครัวคิดเป็น ร้อยละ 16.20 นอกจากนั้นกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวร้อยละ 1.70 เดินทางมาคนเดียว และร้อยละ 12.90 เดินทางมากับกลุ่มท่องเที่ยวอื่น เช่น คณะนักเรียนหรือกลุ่มสัมมนา เป็นต้น แสดงในตารางที่ 16

2.8 พาหนะที่ใช้ในการเดินทางมาท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 58.70 นอกนั้นได้แก่ รถจักรยานยนต์ ร้อยละ 0.70 รถยนต์โดยสาร ร้อยละ 17.20 และร้อยละ 23.40 เดินทางโดยพาหนะอื่น ๆ เช่น รถเช่า รถทัวร์ เป็นต้น แสดงในตารางที่ 16

2.9 ประเภทกิจกรรมอื่น ๆ ของกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยว หากไม่ได้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย

จากการศึกษาพบว่าหากกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวไม่มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยผู้มาท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะใช้เวลาพักผ่อนอยู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 71.00 นอกนั้น ร้อยละ 5.30 ทำงานพิเศษ ร้อยละ 8.60 ทำงานปกติ และร้อยละ 15.20 กิจกรรมอื่น เช่น ไปเที่ยวที่อื่น ดูหนัง ฟังเพลง เดินซื้อของตามห้างสรรพสินค้า เข้าร้านเสริมสวย เป็นต้น แสดงในตารางที่ 16

ตารางที่ 16 กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547
แยกตามประเภทของวันที่มาท่องเที่ยว ลักษณะการมาท่องเที่ยว กลุ่มที่มาท่องเที่ยว
พาหนะที่ใช้ในการเดินทางมาท่องเที่ยว และประเภทกิจกรรมหากไม่มาท่องเที่ยว

	คน	ร้อยละ
<u>ประเภทของวันมาท่องเที่ยว</u>		
วันหยุด	243	80.20
วันธรรมดา	60	19.80
รวม	303	100.00

ตารางที่ 16 (ต่อ)

	คน	ร้อยละ
<u>ลักษณะการมาท่องเที่ยว</u>		
พัก 2 วัน 1 คืน	273	90.10
มาเช้า-กลับเย็น	27	8.90
มาเย็น-กลับดึก (หลังจากดูหิ่งห้อย)	3	1.00
รวม	303	100.00
<u>กลุ่มท่องเที่ยว</u>		
เพื่อน	210	69.30
ครอบครัว/ญาติพี่น้อง	49	16.20
อื่นๆ	39	12.90
มาคนเดียว	5	1.70
รวม	303	100.00
<u>พาหนะในการเดินทาง</u>		
รถยนต์ส่วนตัว	178	58.70
อื่นๆ	71	23.40
รถยนต์โดยสาร	52	17.20
รถจักรยานยนต์	2	0.70
เดิน	0	0.00
รถจักรยาน	0	0.00
รวม	303	100.00
<u>ประเภทกิจกรรม</u>		
พักผ่อนอยู่บ้าน	215	71.00
อื่นๆ	46	15.20
ทำงานปกติ	26	8.60
ทำงานพิเศษ	16	5.30
รวม	303	100.00

3. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยว

3.1 ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย

สำหรับค่าใช้จ่ายในการเดินทางประกอบด้วย ค่าพาหนะเดินทาง (ได้แก่ ค่าน้ำมัน ค่าเช่ารถ ค่าโดยสาร ค่าซ่อมรถ) ค่าที่พัก ค่าอาหาร เครื่องดื่ม ค่าของที่ระลึก และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยอยู่ในช่วง 1,001-1,500 บาทต่อครั้ง เป็นสัดส่วนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 43.20 รองลงมาคือ ร้อยละ 29.40 มีค่าใช้จ่ายอยู่ในช่วง 501-1,000 บาทต่อครั้ง ร้อยละ 10.90 มีค่าใช้จ่ายอยู่ในช่วง 1,501-2,000 บาทต่อครั้ง ร้อยละ 6.90 มีค่าใช้จ่ายมากกว่า 3,000 บาทต่อครั้ง ร้อยละ 3.60 มีค่าใช้จ่ายต่ำกว่า 501 บาทต่อครั้ง และกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวทั้งหมดมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเท่ากับ 1,453.60 บาทต่อครั้ง แสดงในตารางที่ 17

ตารางที่ 17 กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547
แยกตามค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง (บาท)	คน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 501	11	3.60
501-1,000	89	29.40
1,001-1,500	131	43.20
1,501-2,000	33	10.90
2,001-2,500	9	3.00
2,501-3,000	9	3.00
มากกว่า 3,000 บาทขึ้นไป	21	6.90
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเท่ากับ 1,453.60 บาท		
รวม	303	100.00

4. ความคิดเห็นทั่วไปและข้อเสนอแนะ

4.1 สิ่งที่ประทับใจเมื่อมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย

จากการศึกษาพบว่าสิ่งที่กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวประทับใจเมื่อมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยเป็นสัดส่วนมากที่สุด คือ วิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 36.57 รองลงมาร้อยละ 30.43 ประทับใจความสวยงามของธรรมชาติ ร้อยละ 27.29 ประทับใจความสวยงามจากแสงหิ่งห้อย และร้อยละ 5.71 ประทับใจสิ่งอื่น ๆ เช่น อัญมณีไม้ตรีของชาวบ้าน รสชาติอาหาร บ้านทรงไทย เป็นต้น แสดงในตารางที่ 18

ตารางที่ 18 กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547
แยกตามสิ่งที่ประทับใจเมื่อมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย

สิ่งที่ประทับใจ	คน	ร้อยละ
วิถีชีวิต วัฒนธรรม	256	36.57
ความสวยงามของธรรมชาติ	213	30.43
ความสวยงามจากแสงหิ่งห้อย	191	27.29
อื่น ๆ	40	5.71
รวม	700	100.00

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

4.2 รูปแบบกิจกรรมนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยในขณะนี้คืออยู่แล้ว คิดเป็นร้อยละ 74.60 ส่วนที่คิดว่ารูปแบบกิจกรรมนันทนาการในขณะนี้ยังไม่ดี คิดเป็นร้อยละ 25.40 โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเช่น จัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างนักท่องเที่ยวด้วยกัน ควรให้มีการละเล่นพื้นบ้าน การแสดงดนตรี เป็นต้น แสดงในตารางที่ 19

ตารางที่ 19 กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547
แยกตามรูปแบบกิจกรรมนันทนาการ

ความคิดเห็น	คน	ร้อยละ
ดีอยู่แล้ว	226	74.60
ยังไม่ดี	77	25.40
รวม	303	100.00

4.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวมีความคิดเห็นในระดับพอใจมากในด้านการพักแบบโฮมสเตย์ที่บ้านทรงไทย สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ห้องน้ำ-ห้องสุขาที่จัดไว้บริการ การให้บริการของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และความสะอาดของสถานที่ ปริมาณถังขยะที่จัดไว้บริการ มีค่าคะแนน 3.38 3.29 3.05 3.02 และ 3.01 คะแนน ตามลำดับ (ตารางที่ 20)

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวมีความคิดเห็นในระดับพอใจปานกลางเกี่ยวกับราคาค่าบริการ ความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยวทางน้ำ การเดินทางเข้าถึงหมู่บ้านท่องเที่ยวฯ และรูปแบบกิจกรรมนันทนาการ มีค่าคะแนน 2.99 2.91 2.89 และ 2.87 คะแนน ตามลำดับ (ตารางที่ 20)

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวส่วนใหญ่พอใจกับการเดินทางมาท่องเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย และพอใจในสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ดังนั้นหากต้องการให้หมู่บ้านท่องเที่ยวฯ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ยั่งยืน มีนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรดูแลรักษาสภาพธรรมชาติเหล่านี้ให้คงอยู่ในสภาพดีและสมบูรณ์ไว้เพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป

ตารางที่ 20 กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547
แยกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
บ้านทรงไทย

ความคิดเห็น	พอใจมาก (คน)	พอใจ (คน)	เฉย ๆ (คน)	ไม่พอใจ (คน)	ค่าเฉลี่ย	ระดับความพอใจ
1. การเดินทางเข้าถึงหมู่บ้านฯ	49	192	42	20	2.89	ปานกลาง
2. การให้บริการของศูนย์ บริการนักท่องเที่ยว	58	198	43	4	3.02	มาก
3. ห้องน้ำ-ห้องสุขาที่จัดไว้ บริการ	63	198	36	6	3.05	มาก
4. ความสะอาดของสถานที่ ปริมาณถังขยะที่จัดไว้บริการ	58	198	39	8	3.01	มาก
5. สภาพแวดล้อมของแหล่ง ท่องเที่ยว	116	176	13	7	3.29	มาก
6. รูปแบบกิจกรรมนันทนาการ	43	183	71	6	2.87	ปานกลาง
7. ความปลอดภัยในการ เดินทางท่องเที่ยวทางน้ำ	60	170	60	13	2.91	ปานกลาง
8. บ้านพักแบบโฮมสเตย์ที่ บ้านทรงไทย	130	159	13	1	3.38	มาก
9. ราคาค่าบริการ	44	220	30	9	2.99	ปานกลาง

4.4 ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพง

จากการศึกษาข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวในการปรับปรุงการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยพบว่า ผู้มาท่องเที่ยวส่วนใหญ่ร้อยละ 31.30 ต้องการให้มีการรักษาความสะอาดของลำคลองเพิ่มขึ้น เนื่องจากพบขยะในลำคลองเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีผลทำให้สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวสวยงามลดลง ผู้มาท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจจาก

การท่องเที่ยวที่น้อยลง รองลงมาร้อยละ 29.10 ต้องการให้มีการปรับปรุงป้ายบอกทางเข้าหมู่บ้านท่องเที่ยว เพราะป้ายบอกทางไม่ชัดเจน หาทางเข้าหมู่บ้านท่องเที่ยวไม่พบ และทำให้หลงทาง ร้อยละ 14.60 ต้องการให้จัดกิจกรรมนันทนาการเพิ่มเติม เช่น การละเล่นพื้นบ้าน การจัดกิจกรรมให้ผู้มาท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์กัน เป็นต้น ร้อยละ 10.70 ต้องการให้เพิ่มประสิทธิภาพผู้นำเที่ยวหรือไกด์ท้องถิ่นให้มีความรู้เพิ่มขึ้น สามารถอธิบายหรือให้ความรู้แก่ผู้มาท่องเที่ยวในเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวได้เข้าใจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ หรือรายละเอียดที่เกี่ยวข้องที่มีความน่าสนใจมากขึ้น เช่น เรื่องราวของวิถีชีวิตพื้นบ้าน เรื่องราวของธรรมชาติของหิ้งห้อยทำไมจึงมีแสงและเกี่ยวข้องอย่างไรกับต้นลำพู เป็นต้น (ตารางที่ 21)

ตารางที่ 21 กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2547
เสนอแนะให้ปรับปรุงการจัดการการท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย

ข้อเสนอแนะ	คน	ร้อยละ
1. ต้องการให้มีการรักษาความสะอาดของลำคลองเพิ่มขึ้น	199	31.30
2. ต้องการให้มีการปรับปรุงป้ายบอกทางเข้าหมู่บ้านฯ	185	29.10
3. ต้องการให้มีกิจกรรมนันทนาการเพิ่มขึ้น	93	14.60
4. ต้องการให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพผู้นำเที่ยวหรือไกด์ท้องถิ่น	68	10.10
5. ต้องการให้มีการดูแลเรื่องสวัสดิการของผู้มาใช้บริการมากขึ้น เช่น ความปลอดภัย เป็นต้น	57	9.00
6. ต้องการให้มีการปรับปรุงบ้านพักโฮมสเตย์	34	5.30
รวม	636	100.00

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

**การประเมินมูลค่าหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง
จังหวัดสมุทรสงคราม โดยวิธีต้นทุนในการเดินทางระดับบุคคล**

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง จำนวน 303 คนทำให้สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามซึ่งก็คือ อัตราการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว (Q) และตัวแปรอิสระต่าง ๆ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางของแต่ละบุคคล (TC) ระยะเวลาได้ต่อเดือน (Y) และระดับการศึกษา (E) ซึ่ง

เมื่อหาความสัมพันธ์แล้วจะทำให้ทราบว่าปัจจัยหรือตัวแปรใดที่มีอิทธิพลต่ออัตราการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว จากความสัมพันธ์ดังกล่าวจะทำให้ได้สมการที่สามารถนำมาหาส่วนเกินของผู้บริโภคทั้งหมด หรืออุปสงค์แสดงความต้องการเดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพรงพาง จากนั้นคำนวณหาส่วนเกินผู้บริโภคต่อคนต่อครั้งการเดินทางมาท่องเที่ยว และนำมาคูณกับจำนวนนักท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2546 จะทำให้หามูลค่าทางด้านนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพรงพาง ได้ แสดงผลการศึกษาเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่ออัตราการมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพรงพางของนักท่องเที่ยว

ในการศึกษารั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว (Q_t) กับปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมซึ่งได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางของแต่ละบุคคล (TC_t) ระดับรายได้ต่อเดือน (Y_t) และระดับการศึกษา (E_t) ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Least Square Method) ในรูปของสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) โดยพิจารณาค่า R^2 R^2_t t -Statistic และ F -Statistic โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วยรูปแบบ Log - Form

ผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมซึ่งได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางของแต่ละบุคคล (TC_t) ระดับรายได้ต่อเดือน (Y_t) และระดับการศึกษา (E_t) กับอัตราการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว (Q_t) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่ออัตราการมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพรงพางคือ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพียงปัจจัยเดียว โดยนำตัวแปรค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ในรูปแบบสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) ในรูปสมการ Double-Log ได้ดังสมการ (14)

$$\ln Q_t = 5.777 - 0.743 \ln TC_t \quad (13)$$

(18.879)   (-17.380)**

$$R^2 = 0.501 \quad \bar{R}^2 = 0.499$$

$$F - \text{Statistic} = 302.063 \quad n = 303$$

ตัวเลขภายในวงเล็บคือ ค่า t -Statistic

** แสดงระดับนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ผลการวิเคราะห์จากสมการ (15) สรุปได้ว่า ตัวแปรค่าใช้จ่ายในการเดินทางของแต่ละบุคคล (TC) มีความสัมพันธ์ต่ออัตราการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว (Q) ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยที่ตัวแปรค่าใช้จ่ายในการเดินทางของแต่ละบุคคลสามารถอธิบายความสัมพันธ์กับอัตราการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวได้ร้อยละ 49.9 และตัวแปรค่าใช้จ่ายในการเดินทางมีความสัมพันธ์ในทิศทางลบกับอัตราการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวซึ่งอธิบายได้ว่า หากค่าใช้จ่ายในการเดินทางของแต่ละบุคคลเพิ่มขึ้น จะทำให้อัตราการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวลดลง และในทางกลับกัน ถ้าค่าใช้จ่ายในการเดินทางของแต่ละบุคคลลดลง อัตราการมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพรงพานงของนักท่องเที่ยวก็จะเพิ่มขึ้น และจากสมการดังกล่าวเมื่อพิจารณาค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.743 จะเห็นได้ว่าค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรค่าใช้จ่ายในการเดินทางมีค่ามากแสดงให้เห็นว่า ค่าใช้จ่ายในการเดินทางของแต่ละบุคคลมีความสำคัญมากต่อการตัดสินใจในการมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพรงพานงของกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยว

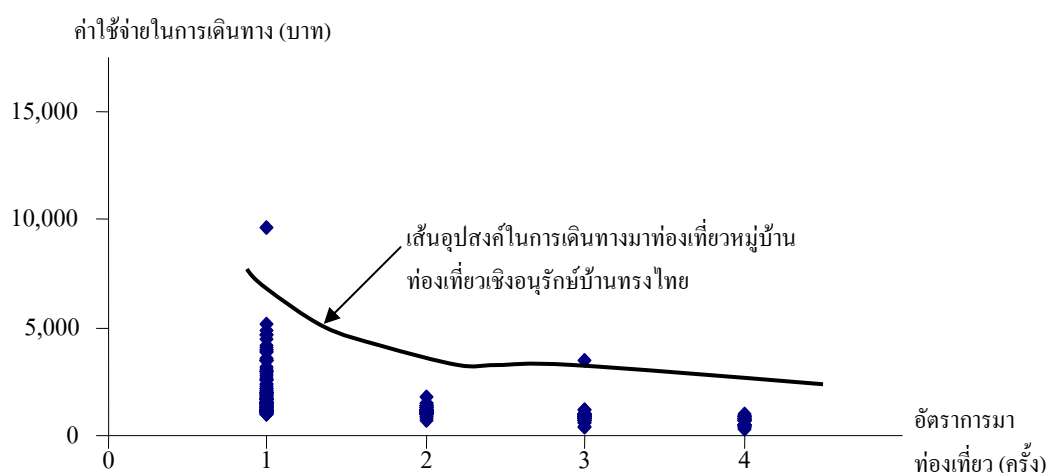
2. การประเมินมูลค่าผลประโยชน์ทางด้านนันทนาการโดยวิธีต้นทุนในการเดินทางระดับบุคคล (ITCM)

สำหรับการประเมินมูลค่าทางด้านนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพรงพานง โดยใช้วิธีต้นทุนในการเดินทางของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นวิธีการประเมินมูลค่าผลประโยชน์ด้านนันทนาการจากความพอใจส่วนเกินของนักท่องเที่ยว โดยความพอใจส่วนเกินของนักท่องเที่ยวสามารถหาได้จากพื้นที่ใต้เส้นอุปสงค์สำหรับการเดินทางมาท่องเที่ยว การใช้วิธีการคำนวณค่าใช้จ่ายในการเดินทางในระดับบุคคลจะช่วยหาเส้นอุปสงค์ได้ โดยมีแนวคิดที่ว่า ค่าใช้จ่ายในการเดินทางทั้งหมดที่เกิดขึ้นเป็นค่าใช้จ่ายจริงที่นักท่องเที่ยวมีความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อให้ได้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพรงพานง และสามารถนำมาประเมินมูลค่าหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพรงพานงแห่งนี้ได้

ขั้นตอนการประเมินมูลค่าด้านนันทนาการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพรงพานง มีดังนี้

(1) หาเส้นอุปสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพรงพานง โดยเส้นอุปสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรง

ไทย ค่าบิลปลายทาง โพงพาง เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการเดินทางและอัตราค่าธรรมเนียมห้องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ค่าบิลปลายทาง อธิบายได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของอัตราค่าธรรมเนียมห้องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ค่าบิลปลายทาง ในทุกระดับของค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่เกิดขึ้น คือเส้นอุปสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ค่าบิลปลายทางนั่นเอง แสดงดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 เส้นอุปสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย
ค่าบิลปลายทาง

(2) คำนวณหาค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูงสุด (Choke Price) ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว โดยค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูงสุดหาได้จากการนำค่าใช้จ่ายในการเดินทางทั้งหมดของผู้มาท่องเที่ยวแต่ละคนมาเรียงลำดับจากน้อยที่สุดไปหามากที่สุดแล้วกำหนดค่าเปอร์เซ็นต์ที่ 95 ของข้อมูลค่าใช้จ่ายในการเดินทางทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ซึ่งค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูงสุด (Choke Price) เท่ากับ 3,500 บาท

(3) นำสมการที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอัตราค่าธรรมเนียมของแต่ละคนกับค่าใช้จ่ายในการเดินทางของแต่ละบุคคลมาคำนวณหาส่วนเกินของผู้บริโภคทั้งหมด โดยการคำนวณหาพื้นที่ใต้เส้นอุปสงค์ด้วยวิธีการปริพันธ์ค่าใช้จ่ายในการเดินทางทั้งหมดของนักท่องเที่ยวแต่ละคน (TC) ถึงค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูงสุด (TC_{max}) โดยคำนวณส่วนเกินผู้บริโภคของแต่ละคนได้ดังนี้

$$\begin{aligned}\ln Q_i &= 5.777 - 0.743 \ln TC_i \\ Q_i &= e^{5.777} * TC_i^{(-0.743)} \\ CS &= \int_{TC_i}^{TC_{\max}} (Q_i) dTC \\ CS &= \frac{e^{5.777}}{(1 - 0.743)} * TC^{(1-0.743)} \Big|_{TC_i}^{TC_{\max}}\end{aligned}$$

แทนค่า e เท่ากับ 2.7178 และ $TC_{\max}$ เท่ากับ 3,500 บาท

$$CS_i = \frac{2.7178^{5.777} * 3,500^{(1-0.743)}}{1-0.743} - \frac{2.7178^{5.777} * TC_i^{(1-0.743)}}{1-0.743}$$

$$CS_i = \frac{2.7178^{5.777} * 3,500^{(0.257)}}{0.257} - \frac{2.7178^{5.777} * TC_i^{(0.257)}}{0.257}$$

แทนค่าใช้จ่ายในการเดินทางของแต่ละคน (TC_i) จากนั้นคำนวณหาส่วนเกินผู้บริโภคแต่ละคนแล้วนำส่วนเกินผู้บริโภคของแต่ละคนมารวมกัน ผลจากการคำนวณค่าส่วนเกินผู้บริโภคทั้งหมดได้เท่ากับ 703,122 บาท

(4) คำนวณหาส่วนเกินผู้บริโภคเฉลี่ยต่อคน(CSM) โดยคำนวณจากส่วนเกินผู้บริโภคทั้งหมดหารด้วยจำนวนกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวทั้งหมด 303 คน แสดงการคำนวณดังนี้

$$\begin{aligned}CSM &= \frac{703,122}{303} \\ &= 2,321 \text{ บาท/คน}\end{aligned}$$

ดังนั้นส่วนเกินผู้บริโภคเฉลี่ยต่อคนมีค่าเท่ากับ 2,321 บาท

(5) คำนวณหาส่วนเกินของผู้บริโภคต่อการเดินทาง 1 ครั้ง (ACS) ซึ่งคำนวณได้จากการนำส่วนเกินของผู้บริโภคเฉลี่ยต่อคน (CSM)หารด้วยอัตราเฉลี่ยการมาท่องเที่ยวต่อปี (QY) โดยอัตราเฉลี่ยการมาท่องเที่ยวต่อปีของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพงเท่ากับ 1.85 ครั้งต่อปี แสดงการคำนวณดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ACS} &= \frac{\text{CSM}}{\text{QY}} \\ &= \frac{2,321}{1.85} \\ &= 1,255 \text{ บาท/คน/ครั้ง} \end{aligned}$$

ดังนั้นส่วนเกินผู้บริโภคต่อคนต่อครั้งมีค่าเท่ากับ 1,255 บาท

(6) คำนวณหามูลค่าด้านนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพง (Y) ซึ่งคำนวณได้จากการนำส่วนเกินของผู้บริโภคต่อคนต่อครั้ง (ACS) คูณด้วยจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดที่มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพงต่อปี (POP) โดยใช้จำนวนนักท่องเที่ยวในปี พ. ศ. 2546 ซึ่งมีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งสิ้น 7,203 คน เป็นตัวแทนของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดที่มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพงต่อปีของปี พ. ศ. 2547 แสดงการคำนวณดังนี้

$$\begin{aligned} Y &= \text{ACS} \times \text{POP} \\ &= 1,255 \times 7,203 \\ &= 9,039,765 \text{ บาท} \end{aligned}$$

ดังนั้นมูลค่าทางด้านนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพง มีมูลค่าประมาณ 9,039,765 บาทต่อปี

อนึ่ง มูลค่าด้านนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพางที่คำนวณได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นเพียงมูลค่าส่วนหนึ่งจากการใช้ประโยชน์ทางตรง เฉพาะด้านนันทนาการเท่านั้น ยังไม่ได้รวมถึงมูลค่าจากการใช้ประโยชน์ด้านอื่น ๆ ตลอดจนไม่ได้รวมถึงมูลค่าจากการไม่ได้ใช้ประโยชน์แต่อย่างใด และเป็นมูลค่าด้านนันทนาการของพื้นที่ที่คำนวณได้จากค่าใช้จ่ายในการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวไทยเท่านั้น มูลค่านี้ยังไม่ได้รวมถึงนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง มีนักท่องเที่ยวต่างชาติให้ความสนใจมาท่องเที่ยวพอสมควร ทั้งนี้เนื่องจากหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพางนี้อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไม่มากนัก มีแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตพื้นบ้าน สภาพแวดล้อมธรรมชาติยังคงสมบูรณ์ และมีสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นสิ่งที่สามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวต่างชาติที่นิยมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นได้ โดยมูลค่าที่คำนวณได้นั้นสะท้อนออกมาจากค่าใช้จ่ายจริงของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยเท่านั้น ดังนั้นมูลค่าทางด้านนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง จึงมีมูลค่ามากกว่า 9,039,765 บาทต่อปี และมูลค่าที่คำนวณได้นี้แสดงให้เห็นว่าหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพางแห่งนี้มีมูลค่า มีราคา ซึ่งให้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ พัฒนาฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้ยังคงรักษาสภาพความสวยงามและเป็นธรรมชาติ รักษาวิถีชีวิตวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ถาวร จะเป็นจุดดึงดูดสำคัญที่จะทำให้ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพางบ่อยครั้งขึ้น สามารถสร้างและกระจายรายได้ไปสู่พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการนำเที่ยว ผู้ประกอบการร้านอาหารและเครื่องดื่ม ผู้ประกอบการร้านขายของที่ระลึก ผู้ประกอบการบ้านพัก คนขับเรือ ไกด์ท้องถิ่น และประชาชนในท้องถิ่นที่อยู่บริเวณใกล้เคียง

การประเมินรายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง ในปี พ. ศ. 2547

การศึกษาประเมินรายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง ในปี พ. ศ. 2547 จากการศึกษาพบว่าประเภทของการบริการที่จัดไว้ให้กับนักท่องเที่ยวมี 3 ประเภท คือ 1) การบริการท่องเที่ยวแบบเป็นแพคเกจประกอบด้วย การท่องเที่ยว อาหาร และที่พัก รวม 2 วัน 1 คืน 2) การให้บริการเรือรับจ้าง และ 3) การจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มให้กับนักท่องเที่ยว ในการประเมินรายได้นี้ได้จาก

การคำนวณค่าประมาณอัตราค่าบริการการท่องเที่ยวแต่ละประเภท คูณกับจำนวนจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพง ในปี พ. ศ. 2547 แต่ละประเภท

ในการประมาณการหาจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการการท่องเที่ยวแต่ละประเภทได้จากการเทียบสัดส่วนลักษณะการมาท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวในปี พ. ศ. 2547 (ตารางที่ 16) เปรียบเทียบกับจำนวนนักท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2546 ทั้งสิ้น 7,203 คน (ตารางที่ 23) ได้ดังนี้

ตารางที่ 22 ประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการการท่องเที่ยวแต่ละประเภทของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยในปี พ. ศ. 2547

ลักษณะการมาท่องเที่ยว	กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยว (คน)	จำนวนผู้มาใช้บริการการท่องเที่ยว (คน)		
พัก 2 วัน 1 คืน	273	$273 \times 7,203$	=	6,490
		303		
มาเช้า-กลับเย็น	27	$27 \times 7,203$	=	642
		303		
มาเย็น-กลับดึก (หลังจากดูหนังห้อย)	3	$3 \times 7,203$	=	71
		303		
รวม	303			7,203

ผลการประเมินรายได้จากการให้บริการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพง ในปี พ. ศ. 2547 แต่ละประเภทมีดังนี้

1. รายได้จากค่าบริการท่องเที่ยวแบบเป็นแพคเกจ (พัก 2 วัน 1 คืน) อัตราค่าบริการ 700 บาท ต่อคน ปี พ. ศ. 2547 มีจำนวนนักท่องเที่ยวมาใช้บริการการท่องเที่ยวแบบแพคเกจ จำนวน 6,490 คน ดังนั้นรายได้จากการบริการท่องเที่ยวแบบเป็นแพคเกจ ประมาณ 4,543,000 บาทต่อปี

2. รายได้จากค่าบริการเรือรับจ้าง อัตราค่าบริการลำละ 400 บาท เฉลี่ยคนละ 100 บาท ปี พ. ศ. 2547 มีจำนวนนักท่องเที่ยวมาใช้บริการเรือรับจ้างชมธรรมชาติ วิถีชีวิตวัฒนธรรมท้องถิ่น

จำนวน 642 คน ใช้บริการเรือรับจ้างชมหิ่งห้อย จำนวน 71 คน รวม 713 คน ดังนั้นรายได้ค่าบริการเรือรับจ้าง ประมาณ 71,300 บาทต่อปี

3. รายได้จากค่าอาหารและเครื่องดื่ม จำนวน 365 วัน เฉลี่ยวันละประมาณ 200 บาท ดังนั้น รายได้จากค่าอาหารและเครื่องดื่มประมาณ 73,000 บาทต่อปี

รวมรายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ.ศ. 2547 ทั้งสิ้นประมาณ 4,687,300 บาท ภายใต้ข้อสมมติที่ว่าหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยแห่งนี้ได้รับการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ดังนั้นกลุ่มผู้ประกอบการมีรายได้ด้านนี้คงที่ตลอดไป ในการประเมินมูลค่าการให้บริการการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวสามารถกระทำได้โดยใช้สูตรมูลค่าลงทุน (Capitalized Value) ดังนี้ (วุฒิพล, 2528)

$$V_0 = \frac{AR}{0.0r}$$

กำหนดให้ V_0 = มูลค่าหรือมูลค่าของรายได้ที่ได้รับจากการให้บริการด้าน

ต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว (บาท)

AR = มูลค่ารายได้สุทธิรวมจากการให้บริการด้านต่างๆ แก่นักท่องเที่ยวรายปี (บาทต่อปี)

$0.0r$ = อัตราดอกเบี้ยในที่นี่จะให้อัตรา 12% เพราะว่าเป็นอัตราดอกเบี้ยที่หน่วยงานของรัฐใช้ประเมินผลสำเร็จของโครงการต่าง ๆ ของรัฐ

ในที่นี้สมมติให้รายได้สุทธิรายปีจากการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวรายปีรวม (AR) มีค่าคงที่

$$\begin{aligned} \text{ดังนั้น } V_0 &= \frac{4,687,300}{0.12} \\ &= 39,060,833 \text{ บาท} \end{aligned}$$

ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่ามูลค่ารายได้ที่ได้รับจากการให้บริการการท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ แก่ นักท่องเที่ยวเป็นมูลค่าสูงถึง 39,060,833 บาทต่อปี

**ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง**

หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามเป็นการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน (Community-based Tourism) ที่สนองต่อนโยบายการท่องเที่ยวของรัฐบาล เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมชุมชน โดยจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนในรูปแบบการนำชมของดีของชุมชนในการศึกษาความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง พิจารณามององค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผลการศึกษาแบ่งออกได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ทรัพยากรการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง

ส่วนที่ 2 นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง

ส่วนที่ 3 การตลาดการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 4 การบริการและการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง

ผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้จัดการศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ รวมถึงการสังเกตสภาพแวดล้อมของพื้นที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง ทำให้ทราบว่าทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง มีทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สถานที่ประวัติศาสตร์โบราณคดี ทั้งที่มีอยู่ในตำบลปลายโพงพางและพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งจัดไว้ในโปรแกรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง ประกอบด้วย

ทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวที่อยู่ในตำบลปลายโพรงพง ได้แก่

1) บ้านทรงไทย ที่มีอายุตั้งแต่ 100-200 ปี ที่ยังคงอนุรักษ์ความเป็นเอกลักษณ์ของบ้านทรงไทยที่มีไว้ได้อย่างสมบูรณ์ ชุมชนส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมน้ำลำคลอง นักท่องเที่ยวสามารถล่องเรือชมความงามของบ้านทรงไทยได้ตลอดลำคลองทั้งตำบลปลายโพรงพง ใช้เวลาล่องเรือประมาณ 1-2 ชั่วโมง นอกจากนี้ยังมีการจัดบ้านทรงไทยให้เป็นที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนอีกด้วย

2) บรรยากาศธรรมชาติ วิถีชีวิตชาวสวนพื้นบ้านของไทย ที่ยังคงมีความเป็นธรรมชาติและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ที่ไม่สามารถพบได้ในเขตชุมชนเมืองหรือกรุงเทพมหานคร นักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้ เช่น การใส่บาตรพระตอนเช้า การทำสวน การพายเรือ การเล่นน้ำตามลำคลอง เป็นต้น

3) ป่าชายน้ำหรือป่าชายคลอง เป็นป่าไม้ธรรมชาติที่จัดอยู่ในจำพวกป่าชายเลนเช่นเดียวกัน เพราะลักษณะของดินชายน้ำหรือชายคลองมีสภาพเป็นดินเลน แต่เป็นป่าที่กระทบกับน้ำ 3 ลักษณะ คือ เป็นป่าไม้ที่อาจได้รับน้ำจืด น้ำกร่อย หรือน้ำเค็มในลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือทั้ง 3 ลักษณะก็ได้ สังคมพืชที่ขึ้นอยู่เป็นกลุ่มเดียวกับป่าชายเลนแต่มีชนิดพันธุ์น้อยกว่า โดยมีพันธุ์ไม้สกุลจากและลำพูเป็นหลักซึ่งสามารถปรับตัวได้ดีกับน้ำทั้ง 3 ลักษณะ นอกจากนี้ยังมีพันธุ์ไม้อื่น ๆ อีก เช่น โกงกาง แสม ดินเป็ด เป็นต้น (วิระ, 2546) ป่าชายคลองช่วยให้สภาพแวดล้อมป่าชายคลองดีขึ้น ช่วยให้รู้สึกเป็นธรรมชาติ มีความร่มเย็น สบายงาม เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ต่าง ๆ นักท่องเที่ยวสามารถชมความงามของป่าชายคลองได้ในขณะเดียวกับที่ล่องเรือชมบ้านทรงไทย

4) หิ่งห้อย เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย เพราะความสวยงามของฝูงหิ่งห้อยจำนวนมากบริเวณต้นลำพูเป็นสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย และดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวมากขึ้น

5) เตาตาล มีอยู่หลายแห่งริมเส้นทางสายสมุทรสงคราม-บางคนที เป็นสถานที่ผลิตน้ำตาลมะพร้าวด้วยวิธีดั้งเดิม นักท่องเที่ยวสามารถแวะชมและซื้อน้ำตาลมะพร้าวเป็นของฝากได้ สำหรับจุดที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยจัดให้นักท่องเที่ยวชมการสาธิตการทำน้ำตาลมะพร้าว คือ เตาตาลทวีศักดิ์

ทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งจัดไว้ในโปรแกรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ได้แก่

1) อุทยานพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย หรือ อุทยาน ร.2 ตั้งอยู่บนพื้นที่ 11 ไร่ ซึ่งเป็นสถานที่พระราชสมภพของรัชกาลที่ 2 ริมแม่น้ำแม่กลอง เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นทั้งนักรบ นักปกครอง ศิลปิน กวีและช่าง ที่ได้พระราชทานศิลปวัฒนธรรมอันงดงามไว้เป็นมรดกของชาติ ภายในมีกลุ่มอาคารทรงไทย 4 หลัง จัดเป็นพิพิธภัณฑ์แสดงศิลปวัตถุสมัยต้นรัตนโกสินทร์ นอกจากนี้ยังมีโรงละครกลางแจ้ง สวนพรรณไม้ในวรรณคดี ร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง และจำหน่ายพันธุ์ไม้ เป็นสถานที่ที่มีความร่มรื่น เหมาะสำหรับเข้าไปเยี่ยมชมบรรยากาศแบบไทยที่ยังคงอนุรักษ์เอาไว้ เปิดให้ชมทุกวัน เวลา 09.00 - 18.00 น.

2) วัดกุฎีทอง ตั้งอยู่ที่ตำบลสวนหลวง ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด ได้แก่ "กุฎีทอง" ทำด้วยไม้สัก สร้างในสมัยต้นรัชกาลที่ 1 โดยเศรษฐีตระกูลบางช้าง และพระพุทธรูปปูนปั้นปิดทองปางมารวิชัยอายุกว่า 300 ปี ชื่อ "พระพุทธรัดนมงคลหรือหลวงพ่อโต"

3) วัดบางแคน้อย ตั้งอยู่ที่ตำบลริมแคว ริมแม่น้ำแม่กลอง สิ่งที่น่าสนใจได้แก่ ผนังภายในพระอุโบสถทำจากไม้แกะสลักเป็นเรื่องราวในพุทธประวัติ การประสูติ ตรัสรู้ ปรีชาญาณ และเรื่องพระเจ้าสิบชาติ เป็นอุโบสถที่มีความงดงามในศิลปการแกะสลักไม้

4) ค่ายบางกุ้ง ตั้งอยู่ที่ตำบลบางกุ้ง อำเภอบางคนที เป็นโบราณสถานเก่าแก่มียุกว่า 200 ปี เป็นสถานที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ในสมัยธนบุรี พระเจ้าตากสินมหาราชได้รวมกำลังขับไล่กองทัพพระเจ้ากรุงอังวะจนได้รับชัยชนะ ในปี พ.ศ. 2510 กระทรวงศึกษาธิการได้ตั้งเป็นค่ายลูกเสือขึ้น เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติพระเจ้าตากสินมหาราช นอกจากนี้ภายในบริเวณค่ายมีโบสถ์ที่สร้างตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ชาวบ้านเรียกว่า "โบสถ์หลวงพ่อดำ" มีลักษณะพิเศษคือ โบสถ์ทั้งหลังปกคลุมด้วยต้นไม้ชนิด คือ ต้นโพธิ์ ต้นไทร ต้นไกร ต้นกร่าง จึงเรียกว่า "โบสถ์ปรกโพธิ์"

5) ตลาดน้ำท่าคา ตั้งอยู่ที่ตำบลท่าคา เป็นตลาดนัดทางน้ำที่ยังคงความเป็นธรรมชาติของวิถีชีวิตชาวบ้านซึ่งมีอาชีพทำสวนปลูกพืชชนิดต่าง ๆ ชาวบ้านจะพายเรือนำผลผลิต พืชผักและผลไม้จากสวน เช่น พริก หอม กระเทียม น้ำตาลมะพร้าว ฝรั่ง ส้มโอ มาขายมาแลกเปลี่ยนกันเฉพาะในวันขึ้นและวันแรม 2 ค่ำ 7 ค่ำ และ 12 ค่ำ ปัจจุบันเพิ่มวันค้าขายในวันเสาร์-อาทิตย์ด้วย ตั้งแต่เวลา 06.00-11.30 น.

2. นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง

องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น นอกเหนือจากทรัพยากรการท่องเที่ยวแล้ว นักท่องเที่ยวที่เข้ามายังสถานที่ต่าง ๆ นั้น ก็จัดเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งด้วยเช่นกัน

จากตารางสถิตินักท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง ซึ่งเริ่มมีการบันทึกข้อมูลในปี พ. ศ. 2546 จะเห็นว่านักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพางนั้น ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย คิดเป็นร้อยละ 99.50 นักท่องเที่ยวต่างชาติคิดเป็นร้อยละ 0.50 (ตารางที่ 23)

ตารางที่ 23 สถิตินักท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง ปี พ. ศ. 2546

เดือน	จำนวน (คน)		รวม (คน)
	นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวต่างชาติ	
มกราคม	548	2	550
กุมภาพันธ์	775	5	780
มีนาคม	747	6	753
เมษายน	705	5	710
พฤษภาคม	634	2	636
มิถุนายน	415	1	416
กรกฎาคม	363	0	363
สิงหาคม	552	3	555
กันยายน	419	2	421
ตุลาคม	682	6	688
พฤศจิกายน	484	3	487
ธันวาคม	842	2	844
รวม	7,166	37	7,203

ที่มา: ชมรมอนุรักษ์หมู่บ้านท่องเที่ยวบ้านทรงไทยปลายโพงพาง (2546)

จากตารางที่ 23 จะเห็นว่านักท่องเที่ยวจะมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวฯ มากที่สุดเป็น 2 ช่วง คือในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน และช่วงเดือนตุลาคม-ธันวาคม ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าเป็นช่วงที่มีวันหยุดจำนวนมาก และมีช่วงวันหยุดปิดเทอมของนักเรียน นักศึกษา ทำให้มีเวลาว่างในการเดินทางมาท่องเที่ยว ส่วนช่วงที่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวน้อย คือ ช่วงเดือนมิถุนายน-กันยายน ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าเป็นช่วงที่มีวันหยุดน้อย และนักเรียน นักศึกษา เปิดเทอม นอกจากนี้ในช่วงนี้ยังเป็นช่วงที่มีฝนตก จึงทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวฯ ลดลง

จากการศึกษาลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวโดยใช้แบบสอบถามและการสังเกตพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวที่มาเที่ยวมีอายุระหว่าง 21-30 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,001 บาท ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล เดินทางมาท่องเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง เป็นครั้งแรกและคิดว่าจะมาอีก เพราะประทับใจในบรรยากาศและอัธยาศัยไมตรีของชาวบ้าน นิยมเดินทางเป็นกลุ่ม 3-5 คน ไปกับเพื่อนและครอบครัว ส่วนใหญ่ทราบข่าวการท่องเที่ยวจากเพื่อน/ญาติ/คนรู้จัก

สำหรับวัตถุประสงค์ของการมาท่องเที่ยวผู้มาท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง เพื่อต้องการพักผ่อน/เปลี่ยนบรรยากาศ รองลงมาเพื่อต้องการดูหิ้งห้อย และเพื่อต้องการศึกษาหาประสบการณ์ แสดงให้เห็นว่าหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ยังคงมีสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ และสามารถเป็นแหล่งให้นักท่องเที่ยวเข้ามาศึกษาหาประสบการณ์ได้ ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญ

3. การตลาดการท่องเที่ยว

การตลาดการท่องเที่ยวเป็นส่วนของความต้องการในการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและประชาชนในพื้นที่ ซึ่งรวมถึงกิจกรรม รูปแบบหรือกระบวนการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ จากการศึกษาโดยการสอบถาม การสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

อุปสงค์ของการท่องเที่ยว

จากการสอบถามการสัมภาษณ์ผู้จัดการศูนย์บริการนักท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย และการศึกษาเอกสารงานวิจัยพบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวมีจำนวนมากเฉพาะในช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์เท่านั้น ส่วนในวันธรรมดา จันทร์-ศุกร์ จะมีนักท่องเที่ยวน้อยหรือบางวันไม่มีนักท่องเที่ยวมาเข้าพักเลย ประกอบกับปัจจุบันมีผู้ประกอบการท่องเที่ยวเช่นเดียวกับของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ค้าบปลายโพงพางเพิ่มขึ้น ทำให้มีนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวฯ ลดน้อยลง เนื่องจากการกระจายของนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งอื่น

ปัจจุบันนักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมชอบท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ความต้องการที่จะให้พัฒนาในด้านระบบรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินแก่นักท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากระบบรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้านยังไม่เป็นระบบที่ดี นักท่องเที่ยวยังมีความกังวลใจถึงความปลอดภัยของตน

จากการสอบถามนักท่องเที่ยวและการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม พบว่าปัจจัยสำคัญของการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว คือ เรื่องของเวลา ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง นอกจากนี้คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวก็เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ประกอบการควรจะคำนึงถึง

อุปทานของการท่องเที่ยว

จากการสัมภาษณ์ผู้จัดการศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และการสังเกตสภาพทั่วไปและสภาพแวดล้อมของพื้นที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ค้าบปลายโพงพาง พบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ค้าบปลายโพงพาง จัดไว้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว คือ ข้อมูลข่าวสาร โปรแกรมสื่อความหมาย ส่วนหนึ่งจะได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานสำคัญในการประชาสัมพันธ์ให้ โดยประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย บางส่วนมีนักท่องเที่ยวนำข้อมูลของหมู่บ้านท่องเที่ยวฯ ไปเผยแพร่ตามเว็บไซต์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวต่าง ๆ ในส่วนแผนผังและป้ายบอกทางชมรมหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยจะเป็นผู้จัดทำขึ้นเพื่อแจกให้กับนักท่องเที่ยวเอง ในส่วนของนักท่องเที่ยวเองหาก

ได้รับความประทับใจจากการมาเที่ยวสถานที่แห่งนี้ จะบอกปากต่อปากหรือแนะนำ给朋友 ญาติ หรือคนรู้จักมาเที่ยว

การจัดที่พัก บ้านทรงไทยที่เข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวฯ สำหรับให้บริการมีจำนวน 17 หลัง มีอายุตั้งแต่ 100-200 ปี มีการปรับปรุงและทำความสะอาดสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว โดยเจ้าของบ้านพักจะจัดเตรียมที่นอนไว้ให้ ห้องพักจะมีทั้งในลักษณะเป็นห้องส่วนตัวหรือเป็นห้องโถงนอนรวม ขึ้นอยู่กับลักษณะของบ้านและความต้องการของนักท่องเที่ยว ส่วนนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักบ้านธรรมดาที่ไม่ใช่บ้านทรงไทย ทางหมู่บ้านท่องเที่ยวฯ ได้จัดบ้านธรรมดาไว้รองรับด้วยเช่นกัน ในกรณีที่นักท่องเที่ยวกลัวบรรยากาศบ้านไม้หรือบ้านเก่า เป็นต้น

ห้องสุขาสำหรับให้บริการนักท่องเที่ยว มีให้บริการทั้งที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวจำนวน 6 ห้อง และที่บ้านพักของนักท่องเที่ยวอย่างน้อยหลังละ 1 ห้อง ซึ่งเจ้าของบ้านพักได้มีการดูแลในเรื่องความสะอาดของห้องน้ำ ความสะอาดของน้ำที่ใช้ในห้องน้ำ แต่อาจจะเป็นปัญหาสำหรับนักท่องเที่ยวอยู่บ้าง เนื่องจากน้ำที่ทางหมู่บ้านใช้เป็นน้ำบาดาลและน้ำในลำคลอง ไม่ใช่ น้ำประปาทั้งหมด ทำให้น้ำมีความสกปรกอยู่บ้าง แต่ทางเจ้าของบ้านดูแลด้วยการทำให้น้ำตกตะกอนก่อนให้บริการ

ลานจอดรถ ได้จัดพื้นที่จอดรถไว้บริเวณด้านหน้าทางเข้าสู่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว แต่ไม่ได้มีการปรับพื้นที่ให้เป็นระเบียบ ในช่วงฤดูฝนนักท่องเที่ยวจะได้รับความลำบากหากรถติดหล่มรถสกปรก และในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวนำรถเข้ามาทุกคนจะทำให้ที่จอดรถไม่พอ อีกทั้งบริเวณที่จอดรถเป็นบริเวณใต้ต้นไม้พรวัว ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกไม่ปลอดภัยหากจะจอดรถไว้ใต้ต้นไม้พรวัว

การคมนาคม/ยานพาหนะ การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านมาได้ 2 ทาง คือ ทางรถยนต์และทางเรือ ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะเดินทางทางรถยนต์ส่วนตัว ซึ่งจะสะดวกกว่านักท่องเที่ยวที่นั่งรถโดยสารประจำทางเนื่องจากเส้นทางซับซ้อน และหากนักท่องเที่ยวไม่รู้จักรูปเส้นทางทำให้การเดินทางมาลำบาก อาจเปลี่ยนใจไปท่องเที่ยวที่อื่นที่มีบริการคล้ายคลึงกัน เนื่องจากทางหมู่บ้านท่องเที่ยวฯ ไม่มีรถบริการรับส่งนักท่องเที่ยว สำหรับเส้นทางในการคมนาคมในบริการท่องเที่ยวไปยังจุดต่าง ๆ จะใช้เรือเพียงอย่างเดียว ซึ่งทางศูนย์บริการนักท่องเที่ยวจะจ้างเรือหางยาวซึ่งเป็นชาวบ้านในพื้นที่ไว้สำหรับบริการนำนักท่องเที่ยวไปเที่ยว และส่งตามบ้านพักต่าง ๆ

การบริการด้านอาหาร ทางหมู่บ้านท่องเที่ยวฯ ได้จัดให้นักท่องเที่ยวรับประทานอาหารเช้าที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งจะจัดอาหารเช้าให้บริการนักท่องเที่ยวในตอนเย็นและตอนเช้าก่อนที่นักท่องเที่ยวจะไปเที่ยวยังจุดต่าง ๆ เท่านั้น หากมองอีกแง่หนึ่งเหมือนเป็นการบังคับให้นักท่องเที่ยวรับประทานอาหารเช้าที่หมู่บ้านฯ จัดไว้ให้เท่านั้น นักท่องเที่ยวไม่มีสิทธิในการเลือกรับประทานอาหารเองได้ และไม่มีอาหารตามสั่งไว้บริการ แต่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะพอใจกับรสชาติอาหารที่ทางหมู่บ้านท่องเที่ยวฯ จัดไว้ให้ นอกจากนี้หากนักท่องเที่ยวต้องการจะรับประทานอาหารอย่างอื่น จะมีแม่ค้าพายเรือมาขาย เช่น ก๋วยเตี๋ยวเรือ ขนมครก ขนมไทยต่าง ๆ เป็นต้น แต่ช่วงเวลาที่มาขายจะไม่แน่นอน

การบริการด้านเครื่องดื่ม ที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวจะมีบริการน้ำดื่มเป็นน้ำเปล่า หากต้องการเครื่องดื่มชนิดอื่น เช่น น้ำอัดลม กาแฟ จะมีจำหน่ายที่ร้านค้าของศูนย์ สำหรับที่บ้านพักเจ้าของบ้านบางบ้านจะจัดเตรียมไว้ให้

การบริการของที่ระลึก ที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีการจำหน่ายของที่ระลึกอยู่บ้าง เช่น รองเท้าหนังจากฝีมือชาวบ้าน ส้มโอ น้ำตาลสด ซึ่งชนิดสินค้ายังไม่มีความหลากหลายและเมื่อไปชมการทำน้ำตาลมะพร้าวนักท่องเที่ยวสามารถสั่งซื้อน้ำตาลได้ทันที ในกรณีที่ไม่มีสินค้าชาวบ้านที่ทำน้ำตาลจะนำสินค้ามาส่งให้ไว้ที่ศูนย์ในวันรุ่งขึ้น

การบริการนำเที่ยว วันแรกในการท่องเที่ยวล่องเรือชมธรรมชาติ วิถีชีวิตวัฒนธรรมท้องถิ่น ชมหิ่งห้อย คนขับเรือจะทำหน้าที่ไกด์นำเที่ยวไปด้วย ส่วนในวันที่สอง นักท่องเที่ยวจะนั่งเรือใหญ่ไปเที่ยวตามจุดต่าง ๆ เช่น อุทยาน ร.2 ค่ายบางกุ้ง วัดบางแค่น้อย ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวจะจัดให้มีไกด์ท้องถิ่นนำเที่ยวไว้ 1-2 คน ซึ่งจะเป็นนักเรียน เยาวชน ที่มาฝึกงาน ทำกิจกรรมวิชาเรียน และหารายได้พิเศษ การให้ข้อมูลจะเป็นในลักษณะท่องจำมาบอกกล่าวให้นักท่องเที่ยวทราบมากกว่าการพูดคุยหรืออธิบายให้นักท่องเที่ยวเข้าใจ

ระบบรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้านท่องเที่ยวฯ ยังไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาดูแลในส่วนของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ที่บ้านพักหลังอื่น ๆ จะให้คนในบ้านตรวจตราตนเอง ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตนเอง นอกจากนั้น ในระหว่างการนั่งเรือท่องเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ เรือบางลำไม่มีเสื้อชูชีพสำหรับบริการนักท่องเที่ยว

4. การบริการและการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพง

หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพง เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญ เนื่องจากปัจจุบันเขตเมืองขยายมากขึ้น โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สภาพธรรมชาติเริ่มหายไป คนต้องการแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่ไกล ใช้เวลาเดินทางไม่นานมากนัก และยังคงมีสภาพที่เป็นธรรมชาติอยู่เพื่อการพักผ่อน หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพง เป็นสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติที่อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมากนัก และมีสภาพที่เป็นธรรมชาติและมีเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น จึงเป็นจุดมุ่งหมายหนึ่งของนักท่องเที่ยว แต่หากไม่ได้รับการพัฒนาหรือการดูแลที่ดี อาจทำให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดน้อยลง ซึ่งในการพัฒนาหรือดูแลสิ่งใดก็ตามเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ขึ้นอยู่กับลักษณะการบริหารและการดำเนินการในด้านต่าง ๆ โดยความร่วมมือกัน หรือมีการจัดการแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้มีปริมาณนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นหรือไม่ลดน้อยไปกว่าเดิม

ซึ่งในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ควรพิจารณาถึงความต้องการพื้นฐาน 10 ประการของนักท่องเที่ยวในการเข้าพักในโฮมสเตย์ สรุปได้ดังนี้ (ชววิทย์, 2544)

1. เติงนอนที่สบายในราคาที่สมเหตุสมผล
2. ห้องอาบน้ำและส้วมที่สะอาด
3. อาหารพื้นบ้านง่าย ๆ แต่ปรุงมาอย่างดี
4. ทิวทัศน์และธรรมชาติของชนบทที่สวยงาม
5. ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของท้องถิ่น
6. กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ อาทิ พายเรือ เดินป่า ตกปลา ชิมข้าว ปั่นเขา ชี่จักรยาน
7. ร้านค้าทั่วไปและร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก
8. ความบันเทิง อาทิ คอนเสิร์ต การเต้นรำ การแสดงพื้นบ้าน
9. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
10. ความเป็นมิตรและรอยยิ้มของเจ้าบ้าน

จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ นายวิชาญ บุญพืด สมาชิกสภาจังหวัดสมุทรสงคราม ปี พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นหัวหน้าผู้ควบคุมดูแลบริหารจัดการโครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย เกี่ยวกับการบริการและการจัดการการท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย สรุปได้ดังนี้

การบริการ

หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง เริ่มให้บริการท่องเที่ยวมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 โดยให้บริการนักท่องเที่ยวในลักษณะให้บริการที่พัก บริการนำเที่ยว และจัดกิจกรรมอื่นตามความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น จัดสัมมนา จัดบรรยาย เป็นต้น ซึ่งรูปแบบการท่องเที่ยวแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ท่องเที่ยวแบบแพคเกจท่องเที่ยว คือ บริการนำเที่ยว อาหารพร้อมที่พัก 2 วัน 1 คืน
2. ท่องเที่ยวแบบมาเช่า-เย็นกลับ
3. ท่องเที่ยวแบบมาเย็นกลับคิก หลังจากคูกิ่งห้อย

กิจกรรมการท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน ประกอบด้วย

- วันที่หนึ่ง - ช่วงบ่ายล่องเรือชมความสวยงามของธรรมชาติ วิถีชีวิตวัฒนธรรมท้องถิ่น
ชมบ้านเรือนไทยของตำบลปลายโพงพาง
- ชมการสาธิตการทำน้ำตาลมะพร้าว
  - รับประทานอาหารเย็นที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
  - นั่งเรือไปชมคูกิ่งห้อย
  - พักค้างที่บ้านทรงไทย
- วันที่สอง - ใ้บাত্রพระบิณฑบาตรทางเรือ
- รับประทานอาหารเช้าที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
  - นั่งเรือชมวิถีชีวิตสองฝั่งแม่น้ำแม่กลอง
  - แวะชมสถานที่ต่าง ๆ เช่น วัดภุมรินทร์กุฎีทอง วัดบางแค่น้อย
ค่ายบางกุ้ง อุทยาน ร.2 เป็นต้น
  - กลับถึงบ้านพักเก็บสัมภาระเพื่อเดินทางกลับ

อัตราค่าบริการ

1. ห้องเที่ยวแบบ 2 วัน 1 คืน	= 700 บาทต่อคน
2. ค่าที่พักพร้อมอาหาร	= 500 บาทต่อคน
3. ค่าเรือชมวิถีชีวิตบ้านริมคลองรอบตำบล	= 400 บาทต่อลำ
4. เรือชมหนึ่งห้อยในเวลาากลางคืน	= 800 บาทต่อลำ (12 ที่นั่ง) = 300 บาทต่อลำ (4 ที่นั่ง)
5. เรือท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตริมน้ำ เช่น อุทยาน ร. 2	= 1,000 บาทต่อลำ (12 ที่นั่ง)
6. สำหรับท่านที่มาศึกษาดูงาน ฟังบรรยายสรุป บริการอาหารกลางวันและเครื่องดื่ม	= ท่านละ 100 บาท

การบริหารจัดการ

การดำเนินโครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพรงพง เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ. ศ. 2542 โดยองค์การบริหารส่วนตำบลปลายโพรงพง ได้จัดให้การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมหนึ่งขององค์กร มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารการท่องเที่ยวขึ้นภายใต้การดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลปลายโพรงพง มีคณะกรรมการไม่เกิน 6 คน ประกอบด้วยประธานกรรมการฝ่ายต่าง ๆ สมาชิกร่วมกิจกรรม มีข้อบังคับที่นายอำเภอให้ความเห็นชอบ คณะกรรมการบริหารการท่องเที่ยว ปี พ. ศ. 2542 ประกอบด้วย (ประมินทร์, 2543)

1. นายรัช บุญพืด (ประธาน อบต. ปี พ. ศ. 2542)	ประธานกรรมการ
2. นายสะอาด พึ่งนิม	กรรมการ
3. นายอุทัย นาคันัน	กรรมการ
4. นายนิमित อินทหลวง	กรรมการ
5. นายณรงค์ สระคง	กรรมการ
6. นายวีระเดช อ้อยทอง	กรรมการ
7. ว่าที่ร้อยโท จิรวัดน์ อินทะแสน	กรรมการและเลขานุการ

โครงสร้างการบริหารงานเป็นการผสมผสานการทำงานทั้งองค์กรชุมชนและความร่วมมือจากประชาชนเป็นสำคัญ คณะกรรมการดำเนินการส่วนใหญ่เป็นกรรมการ อบต. บริหารจัดการตาม

ข้อบังคับ มีการจัดประชุมอย่างไม่เป็นทางการ จะใช้วิธีการจัดประชาคม จัดเวทีชาวบ้านเพื่อระดมความคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมของหมู่บ้าน กำหนดระเบียบ วิธีปฏิบัติ รายละเอียด การบริการ รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวๆ มีการแบ่งบทบาทภาระหน้าที่ไม่ชัดเจน การดำเนินการจึงเป็นแบบลองผิดลองถูก จากการศึกษาและตัดสินใจของผู้ทำงานในระดับตำบลและหมู่บ้าน

แหล่งเงินทุนหรืองบประมาณที่ใช้ในการจัดการและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้จากงบประมาณของ อบต. หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยจะมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว เช่น การจัดบ้านให้นักท่องเที่ยวพักแบบโฮมสเตย์ ขายผลผลิตการเกษตร ค่าเช่าและค่าจ้างเรือนำเที่ยว ฯลฯ ซึ่งจะมีการแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งเข้า อบต.

แต่เนื่องจากการดำเนินการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวใช้งบประมาณของ อบต. และประชาชนในหมู่บ้านทั้งหมดไม่ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและรับรู้โครงการ ทำให้มีประชาชนส่วนหนึ่งไม่เห็นด้วยและไม่พอใจ จากการทำนำงบประมาณของ อบต. ไปใช้ในการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว เนื่องจากเกรงว่าจะเป็นการหาประโยชน์ให้บุคคลเฉพาะกลุ่มจนเกิดปัญหาขัดแย้งขึ้นในชุมชน ดังนั้น นายธวัช บุญพัทธ์ ซึ่งเป็นแกนนำหรือผู้บุกเบิกในการจัดหมู่บ้านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว จึงได้นำโครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ออกจากกิจกรรมของ อบต. และตั้งชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยขึ้นเพื่อบริหารจัดการท่องเที่ยวแทน ในปี พ.ศ. 2544 และดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา การบริหารจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง ดำเนินการโดยชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย สมาชิกส่วนใหญ่ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนในชุมชนที่เห็นด้วยกับการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน และต้องการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวของหมู่บ้านให้เป็นที่รู้จัก มีชื่อเสียง และเป็น การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยมีนายธวัช บุญพัทธ์ สมาชิกสภาจังหวัดสมุทรสงคราม ปี พ.ศ. 2547 เป็นหัวหน้าผู้ควบคุมดูแลบริหารจัดการโครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง

การจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง จะดำเนินการผ่านศูนย์บริการนักท่องเที่ยวซึ่งตั้งอยู่ที่ เลขที่ 253 หมู่ที่ 7 ตำบลปลายโพงพาง อำเภอ อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม หมายเลขโทรศัพท์ 034-717510 โดยศูนย์บริการนักท่องเที่ยวจะมี

เจ้าหน้าที่ต้อนรับและประสานงานด้านการท่องเที่ยวอยู่ประมาณ 5 คน ประกอบด้วย ผู้จัดการ 1 คน เจ้าหน้าที่ต้อนรับ ดูแลด้านอาหารและเครื่องดื่ม 4 คน ส่วนใหญ่จะเป็นคนในครอบครัวของนาย ธวัช และชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียง

เงินทุนหรืองบประมาณที่ใช้ในการบริหารจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวจะได้จากเงินทุนส่วนตัวของนายธวัช บุญพัก และส่วนหนึ่งได้จากรายได้จากการท่องเที่ยว แต่ไม่ได้รับการสนับสนุนเงินงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เนื่องจากปัญหาความขัดแย้งของประชาชนที่ไม่เห็นด้วยในการนำเงินงบประมาณมาพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยว ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะประชาชนไม่ได้สังเกตเห็นว่าการท่องเที่ยวการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย จะก่อให้เกิดรายได้ที่เป็นตัวเงินได้อย่างไร การสนับสนุนขององค์กรท้องถิ่นหรือหน่วยงานภาครัฐจึงเป็นในลักษณะการให้ยืมอุปกรณ์สำนักงาน เช่น จาก อบต. การคิดป้ายเป็นจุดท่องเที่ยวเชิงเกษตรจากกรมส่งเสริมการเกษตร ป้ายประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และการสนับสนุนเอกสารเผยแพร่ แผ่นพับ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ วารสารการท่องเที่ยว และภาพยนตร์สารคดีทางโทรทัศน์ เป็นต้น โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

รายได้และผลตอบแทน รายได้จากการท่องเที่ยวจะจัดสรรให้กับเจ้าของบ้านพัก ซึ่งคิดตามจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าพักที่บ้านรายละ 100 บาท ให้คนขับเรือลำละประมาณ 300 - 400 บาท ขึ้นอยู่กับลักษณะการท่องเที่ยว และหักเข้าชมรมฯ คิดตามจำนวนนักท่องเที่ยวคนละ 20 บาท สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการพัฒนา ปรับปรุง สิ่งอำนวยความสะดวกของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

ในการคัดเลือกบ้านทรงไทยเพื่อจัดให้เป็นที่พักนักท่องเที่ยว จะมีคณะกรรมการชมรมฯ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการชมรมฯ ดำเนินการสำรวจบ้านทรงไทยที่เหมาะสมสำหรับจัดให้เป็นที่พักนักท่องเที่ยว โดยจะพิจารณาในด้านความสะอาดของบ้านพัก ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ อุปกรณ์ที่นอน นอกจากนี้ จะพิจารณาถึงความพร้อมของเจ้าของบ้านในการต้อนรับนักท่องเที่ยว อหยาศัยไมตรีของเจ้าของบ้านพัก ซึ่งส่วนใหญ่บ้านทรงไทยที่จัดให้เป็นที่พักนักท่องเที่ยวจะเป็นเครือญาติกัน จะมีการจัดประชุมทำความเข้าใจ อบรมให้ความรู้เจ้าของบ้านพักในการจัดบ้านพักสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการพาไปดูงานการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ อีกด้วย

การจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวจะรับทราบข้อมูลจำนวนและวัน เวลา ที่นักท่องเที่ยวจะมาท่องเที่ยวจากการติดต่อล่วงหน้าทางโทรศัพท์ มีการบันทึกการจองที่พักไว้ในสมุดบันทึก โดยทางศูนย์ฯ จะประสานงานติดต่อที่พักรักษาและจัดหาเรือไว้ให้นักท่องเที่ยว เมื่อนักท่องเที่ยวมาถึงศูนย์บริการนักท่องเที่ยวก็จะจัดให้นักท่องเที่ยวเข้าพักในบ้านทรงไทย ซึ่งการจัดสรรนักท่องเที่ยวให้เข้าพักที่บ้านทรงไทยจะพิจารณาบ้านที่เข้าร่วมโครงการให้หมุนเวียนกันไป ดังนั้น หากมีนักท่องเที่ยวมาจำนวนน้อย บางสัปดาห์อาจมีบ้านบางหลังที่ไม่ได้รับนักท่องเที่ยว ซึ่งการบริการบ้านพักจะสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยวว่าจะพักบ้านทรงไทยที่เป็นบ้านไม้ บ้านเก่าแก่ หรือบ้านทรงไทยสมัยใหม่ ซึ่งใหม่กว่า

เนื่องจากการเดินทางของนักท่องเที่ยวใช้เวลาในการเดินทางไม่เท่ากัน ทำให้นักท่องเที่ยวมาถึงเวลาที่ไม่น่าแน่นอน การจัดเวลาให้นักท่องเที่ยวอาจได้รับบริการไม่เหมือนกัน เช่น นักท่องเที่ยวบางกลุ่มอาจได้ไปเที่ยวก่อนการนำสัมภาระไปเก็บที่บ้านพัก นักท่องเที่ยวบางกลุ่มอาจได้นำสัมภาระไปเก็บที่บ้านพักก่อนการไปเที่ยว เป็นต้น

การบันทึกข้อมูลนักท่องเที่ยว เริ่มมีการบันทึกข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2546 โดยศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยวจะทำการบันทึกข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวอย่างไม่เป็นทางการหรือเป็นมาตรฐานมากนัก ข้อมูลที่บันทึกได้แก่ วันที่มาท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยว ค่าบริการ ซึ่งจะทำการบันทึกเป็นรายวันที่มีการมาท่องเที่ยว แต่ยังไม่ได้มีการสรุปจำนวนนักท่องเที่ยวเป็นรายเดือนหรือรายปีไว้

การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวฯ ทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ยังไม่มีการดำเนินการที่เป็นรูปแบบที่แน่ชัด ส่วนใหญ่จะดำเนินการในลักษณะการขอความร่วมมือจากเจ้าของบ้านพัก ชาวบ้านในชุมชนให้ช่วยกันอนุรักษ์บ้านทรงไทยไว้ ช่วยกันรักษาความสะอาดของบ้านพักและบริเวณบ้าน ไม่ทิ้งขยะลงลำคลอง ไม่ตัดต้นลำพูซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของหิ่งห้อย อย่างไรก็ตาม ในการดูแลรักษาความสะอาดลำคลองของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยได้มีการณรงค์ให้มีการทำกักตักไขมันก่อนปล่อยน้ำทิ้งลงคลอง ซึ่งเป็นการช่วยรักษาคุณภาพน้ำอีกทางหนึ่ง

ในการดูแลรักษาแหล่งชมหิ่งห้อย ไม่ได้มีการพัฒนาหรือปรับปรุงพื้นที่นั้นให้คงอยู่แต่อย่างใด เมื่อจำนวนหิ่งห้อยในพื้นที่นั้นลดน้อยลง ก็จะใช้วิธีการย้ายแหล่งชมหิ่งห้อย เนื่องจากหิ่งห้อยจะอาศัยอยู่มากบริเวณต้นลำพูที่มีคุณภาพน้ำและสิ่งแวดล้อมดี สำหรับในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับเจ้าของบ้านพักที่อาศัยใกล้แหล่งชมหิ่งห้อยจากการเกิดเสียงดังรบกวนในเวลากลางคืนจนเกิดความไม่พอใจ จึงตัดต้นลำพูที่เป็นแหล่งที่อาศัยของหิ่งห้อยทิ้ง จะใช้วิธีการเจรจาขอความร่วมมือจากชาวบ้านที่พักอาศัยใกล้แหล่งชมหิ่งห้อยไม่ให้ตัดต้นลำพู พร้อมทั้งควบคุมไม่ให้เรือนำเที่ยวแล่นเสียงดัง และขอความร่วมมือนักท่องเที่ยวใช้ชมหิ่งห้อยอย่างสงบไม่ส่งเสียงดัง

ในการดูแลแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เช่น อุทยาน ร.2 วัดบางแค่น้อย ค่ายบางกุ้ง เป็นลักษณะการได้ประโยชน์ร่วมกัน ไม่ได้มีการจัดการที่เป็นรูปธรรมชัดเจนมากนัก เนื่องจากสถานที่แต่ละแห่งจะมีผู้รับผิดชอบดูแลอยู่แล้ว

จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยวประกอบด้วย ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านอาหาร เจ้าของบ้านพัก คนขับเรือ พ่อค้าแม่ค้า ชาวบ้านที่มาปฏิบัติงานที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เจ้าของบ้านพักที่อาศัยใกล้แหล่งชมหิ่งห้อย ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นการสร้างชื่อเสียงให้กับตำบลปลายโพรงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ทำให้คนรู้จักมากขึ้น เป็นการสร้างอาชีพเสริมให้กับชาวบ้านในชุมชนในการให้บริการด้านต่าง ๆ แต่ก็มีส่วนหนึ่งของผู้ที่ไม่ได้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวข้องโดยตรงกับการท่องเที่ยวไม่เห็นด้วยหากมีการนำงบประมาณของ อบต. มาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวมากเกินไป ประกอบกับผู้ประกอบการท่องเที่ยวยังไม่ได้แสดงให้เห็นว่ารายได้จากการท่องเที่ยวส่วนหนึ่งได้นำมาพัฒนาหรือสร้างประโยชน์ต่อชุมชนให้เห็นอย่างชัดเจน จึงถูกคัดค้านหรือไม่เห็นด้วยอย่างไรก็ตามความคิดเห็นที่ได้จากการสัมภาษณ์นี้ ซึ่งมีทั้งความคิดเห็นในเชิงบวกและเชิงลบต่อการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย เป็นเพียงความคิดเห็นส่วนหนึ่งของประชาชนในชุมชนเท่านั้น

จากการสัมภาษณ์นายธวัช บุญพิศ (2546) สมาชิกสภาจังหวัดสมุทรสงคราม ปี พ.ศ. 2547 เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลปลายโพรงพาง ผู้จัดการศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านอาหาร เจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์และ

เจ้าของบ้านที่พักอาศัยอยู่ใกล้แหล่งชมหิ่งห้อย สามารถสรุปปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านทรงไทย ได้ดังนี้

1. ปัญหาจากสภาพพื้นที่ธรรมชาติและการขึ้นลงของน้ำในลำคลอง ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการล่องเรือท่องเที่ยว หากน้ำลดลงมากก็จะไม่สามารถนำท่องเที่ยวไปชมธรรมชาติ วัฒนธรรมวิถีชีวิต และหิ่งห้อยได้ ต้องรอจนกว่าระดับน้ำจะขึ้นจนเรือสามารถผ่านได้ จึงสามารถนำนักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยวได้

2. ความขัดแย้งกับเจ้าของบ้านพักที่อาศัยอยู่ใกล้แหล่งชมหิ่งห้อย เนื่องจากเวลาในการชมหิ่งห้อยเป็นเวลากลางคืน การนำเรือไปชมหิ่งห้อยอาจรบกวนชาวบ้านที่ต้องการพักผ่อน เมื่อมีคนเข้าไปชมหิ่งห้อยใกล้ ๆ บ้านพัก อาจเกิดความรำคาญเสียงเรือ เสียงสุนัขเห่า เสียงดังจากนักท่องเที่ยว จึงตัดต้นลำพูซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของหิ่งห้อยทิ้ง

3. ความสกปรกของแม่น้ำลำคลอง ในขณะที่นักท่องเที่ยวล่องเรือท่องเที่ยวจะพบขยะลอยมาตามลำน้ำ ขยะที่ถูกทิ้งบริเวณใต้ถุนบ้านของชาวบ้าน ทำให้เกิดทัศนียภาพที่ไม่สวยงาม ทำให้ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวลดลง

4. ปัญหาด้านงบประมาณ ในการพัฒนาการท่องเที่ยว การปรับปรุงพื้นที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยส่วนใหญ่จะใช้งบประมาณจากรายได้จากการท่องเที่ยวเอง มากกว่าได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานบริหารส่วนท้องถิ่น

5. ปัญหาด้านบุคลากร จำนวนพนักงานไม่เพียงพอต่อการบริการนักท่องเที่ยว พนักงานส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่น ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ดีมากนัก ขาดทักษะในการให้ข้อมูลและในการติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยว

6. ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ระบบการบริหารงานยังเป็นแบบครอบครัวจึงไม่ได้มาตรฐานการบริการ ดำเนินการในลักษณะลองผิดลองถูก ยังไม่มีระบบการประสานงานที่ดีกับผู้เกี่ยวข้อง ภาครัฐและเอกชน ยังไม่มีระบบการจัดการสำรองที่พักที่ทันสมัย การบริหารเวลาการวางแผนจัดส่งนักท่องเที่ยวยังไม่เป็นระบบ

การจัดการแก้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ จะใช้วิธีการบอกกล่าว การขอความช่วยเหลือ มากกว่า การให้ผลประโยชน์ตอบแทนในรูปแบบตัวเงิน หรือการใช้กฎหมายบังคับ

การติดตามประเมินผลการดำเนินการ โครงการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านทรงไทยยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนมีการประชุมหารือกันระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าของบ้านพัก คนขับเรือ คณะกรรมการชมรมฯ ผู้จัดการศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีเพียงปีละ 1 ครั้ง สำหรับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวจะมีเพียงแต่ข้อคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีการบันทึกไว้ในสมุดเยี่ยมของเจ้าของบ้านเท่านั้น

จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพางพบว่า การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวยังขาดการสนับสนุนจากทางรัฐบาล ความร่วมมือของคนในชุมชนในด้านการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ การดูแลรักษาความปลอดภัยจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ การสนับสนุนงบประมาณประชาสัมพันธ์ และยังขาดความร่วมมือกันระหว่างผู้ประกอบการด้วยกัน ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่มีผู้รับผิดชอบดำเนินการที่เป็นรูปธรรม เป็นเหตุให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมได้โดยง่าย ชาวบ้านเองก็นำวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวเข้ามาปะปนกับวัฒนธรรมของตน ทำให้วัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชนบ้านทรงไทยกำลังจะถูกกลืนด้วยวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษามูลค่าและการจัดการด้านนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง จังหวัดสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาถึงลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม 2) เพื่อประเมินมูลค่าประโยชน์ด้านนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยให้อยู่ในรูปแบบตัวเงินโดยใช้วิธีต้นทุนในการเดินทางระดับบุคคล และ 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย สำหรับประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการศึกษาในครั้งนี้คือ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยและการท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรสงครามต่อไปในอนาคต รวมทั้งเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและประเมินมูลค่าของแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ต่อไปด้วย สำหรับวิธีการศึกษาใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสอบถามนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง โดยใช้แบบสอบถามทั้งหมด 303 ชุด จากการสุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยในช่วงเดือนมกราคมถึงมีนาคม พ.ศ. 2547 จำนวน 303 คน สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยว

จากการศึกษาลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีที่พักอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุระหว่าง 21-30 ปี เป็นนักเรียน นิสิตนักศึกษา พนักงานเอกชน และรัฐวิสาหกิจในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี เป็นสัดส่วนมากที่สุด และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วงต่ำกว่า 5,001 บาท

สำหรับลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยวพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความตั้งใจในการมาท่องเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยนี้เพียงแห่งเดียว เป็นการเดินทางมาท่องเที่ยวในครั้งแรกและมีความต้องการที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวอีกครั้งหากมีโอกาส ซึ่งจำนวนครั้งของการมาท่องเที่ยวเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวเท่ากับ 1.85 ครั้งต่อปี กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวส่วนใหญ่ทราบข้อมูลหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยจากเพื่อน/ญาติ ในการเดินทางมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นพาหนะในการเดินทาง และเดินทางมาท่องเที่ยวกับเพื่อน รองลงมาเป็นครอบครัวหรือญาติพี่น้อง กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเดินทางมาท่องเที่ยวในวันหยุด ใช้เวลาท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน โดยพักค้างบ้านทรงไทยแบบโฮมสเตย์ ซึ่งวัตถุประสงค์การมาท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวตามลำดับความสำคัญ คือ ลำดับแรกเพื่อพักผ่อนเปลี่ยนบรรยากาศ รองลงมาเพื่อดูหิ้งห้อย และศึกษาหาประสบการณ์ตามลำดับ

ในส่วนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวพบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความประทับใจในวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยในมากที่สุด รองลงมาประทับใจในความสวยงามของหิ้งห้อย และมีความเห็น

ว่า 1
รูปแบบกิจกรรมนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยในขณะนี้คืออยู่แล้ว และมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยเช่น ต้องการให้มีการทำความสะอาดลำคลองเนื่องจากพบขยะลอยอยู่ในลำคลองจำนวนมาก การปรับปรุงป้ายบอกทางเข้าหมู่บ้านฯ การเพิ่มประสิทธิภาพของผู้นำเที่ยวหรือไกด์ท้องถิ่น การบริหารจัดการของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และการดูแลรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวในขณะล่องเรือท่องเที่ยว เป็นต้น

2. มูลค่าด้านนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง จังหวัด สมุทรสงคราม

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับอัตราการมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยคือ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางของแต่ละบุคคล (TC) ซึ่งสามารถอธิบายความสัมพันธ์กับอัตราการมาท่องเที่ยว (Q) ได้ร้อยละ 49.9 ที่ระดับความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95 สำหรับการศึกษาเพื่อประเมินมูลค่าด้านนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย

ด้วยวิธีต้นทุนในการเดินทางระดับบุคคล (ITCM) พบว่ามูลค่าผลประโยชน์ด้านนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพรงพวง มีมูลค่าประมาณ 9,039,765 บาท

อนึ่ง มูลค่าด้านนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพรงพวงที่คำนวณได้จากการศึกษาครั้งนี้ เป็นเพียงมูลค่าส่วนหนึ่งจากการใช้ประโยชน์ทางตรงเฉพาะด้านนันทนาการเท่านั้น ยังไม่ได้รวมถึงมูลค่าจากการใช้ประโยชน์ด้านอื่น ๆ ตลอดจนไม่ได้รวมถึงมูลค่าจากการไม่ได้ใช้ประโยชน์แต่อย่างใด และเป็นมูลค่าด้านนันทนาการของพื้นที่ที่คำนวณได้จากค่าใช้จ่ายในการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวไทยเท่านั้น มูลค่านี้ยังไม่ได้รวมถึงนักท่องเที่ยวต่างชาติ แม้ว่ามูลค่าที่ประเมินได้นี้ไม่สูงมากนัก ส่วนหนึ่งเป็นเพราะว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อาศัยอยู่ใกล้จังหวัดสมุทรสงคราม ทำให้มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาแหล่งท่องเที่ยวต่ำ แต่ก็แสดงให้เห็นประชาชนทั่วไปทราบว่า หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยแห่งนี้มีมูลค่า มีราคา จึงควรช่วยกันดูแลรักษา เพื่อให้คงคุณค่าไว้เป็นประโยชน์ต่อไป มูลค่าด้านนันทนาการนี้เป็นมูลค่าหรือราคาขั้นต่ำเปลี่ยนแปลงไปตามค่าใช้จ่ายในการเดินทางของนักท่องเที่ยวและจำนวนนักท่องเที่ยว ถ้ามีการจัดการและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยที่ดี ก็จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้มูลค่าด้านนันทนาการเพิ่มขึ้นด้วย และมูลค่าด้านนันทนาการที่ประเมินได้ในเบื้องต้นนี้ สามารถใช้เปรียบเทียบกับผลประโยชน์ด้านอื่น ๆ ของหมู่บ้านท่องเที่ยวฯ หรือเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ของโครงการพัฒนาหรือทางเลือกในการจัดการต่าง ๆ เพื่อการขอสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนา ฟื้นฟู ดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลจากการประเมินรายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยวปรากฏว่าในรอบปี พ. ศ. 2547 ผู้ให้บริการท่องเที่ยวมีรายได้รวมทั้งสิ้นประมาณ 4,687,300 บาทต่อปี ซึ่งประกอบด้วย รายได้จากการท่องเที่ยวแบบเป็นแพคเกจ ประมาณ 4,543,000 บาทต่อปี รายได้จากค่าบริการเรือรับจ้างประมาณ 71,300 บาทต่อปี และรายได้จากการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม ประมาณ 73,000 บาทต่อปี และเมื่อประเมินรายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยวภายใต้ข้อสมมติที่ว่า หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพรงพวง ได้รับการจัดการให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนแล้ว จะมีมูลค่าประมาณ 39,060,833 บาทต่อปี

3. ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย

หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามเป็นการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน (Community - based Tourism) โดยจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนในรูปแบบการนำชมของดีของชุมชน ทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยมีทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สถานที่ประวัติศาสตร์โบราณคดี ทั้งที่มีอยู่ในตำบลปลายโพงพางและพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งนักท่องเที่ยวจะมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยมากที่สุดเป็น 2 ช่วง คือในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน และช่วงเดือนตุลาคม-ธันวาคม ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าเป็นช่วงที่มีวันหยุดจำนวนมาก ส่วนช่วงที่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวน้อย คือ ช่วงเดือนมิถุนายน-กันยายน ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าเป็นช่วงที่มีวันหยุดน้อย และเป็นช่วงที่มีฝนตกมาก จึงทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยลดลง ประกอบกับปัจจุบันมีผู้ประกอบการท่องเที่ยวเช่นเดียวกับของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยเพิ่มขึ้น ทำให้มีนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวฯ ลดน้อยลง เนื่องจากมีการกระจายของนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งอื่น

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวฯ ในปัจจุบันดำเนินการโดยชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ซึ่งมีการจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสำหรับต้อนรับและบริการนักท่องเที่ยวในด้านการจัดที่พัก การจัดหาเรือนำเที่ยว บริการด้านอาหารและบริการนำเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยมีหลายด้าน ได้แก่ ปัญหาจากสภาพธรรมชาติของพื้นที่การขึ้นลงของน้ำในลำคลอง ความขัดแย้งของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ปัญหาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาด้านบุคลากร และปัญหาด้านการบริหารจัดการ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ยังไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาเท่าที่ควรเนื่องจากมีปัจจัยหลายประการเข้ามาเกี่ยวข้อง การที่จะพัฒนาให้หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไปได้นั้น ต้องได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐ คนในชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนนักท่องเที่ยวในการร่วมมือกันทั้งในด้านการประชาสัมพันธ์ การรักษาและฟื้นฟูสภาพธรรมชาติ การดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีของชุมชนบ้านทรงไทย การรักษาความสะอาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

วิจารณ์ผลและข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

สำหรับการวิจารณ์ผลและข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา มีดังนี้

1. การนำข้อมูลลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมโดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวมาช่วยในการวางแผนจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยได้กล่าวคือ

1.1 จากข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง การจัดกิจกรรมนันทนาการและการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ ที่พัก ปลอดภัยและสวัสดิภาพในการล่องเรือท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการควรคำนึงในการบริการนักท่องเที่ยวเหล่านั้น ดังนั้น ที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวควรมีห้องน้ำอย่างเพียงพอ ที่พักมีความสะอาด ปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน สำหรับในการล่องเรือท่องเที่ยวควรมีหมวก และชูชีพไว้บริการด้วย

1.2 จากข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ปี พ. ศ. 2546 พบว่า ช่วงที่มีนักท่องเที่ยวมากที่สุด 2 ช่วง คือ ช่วงเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน และช่วงเดือนตุลาคม-ธันวาคม และจากผลการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมมาท่องเที่ยวในวันหยุด มาท่องเที่ยววันละ 2 วัน 1 คืน ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวที่ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา ที่จะมีเวลามาท่องเที่ยวได้เฉพาะวันหยุดเท่านั้น ทำให้มีนักท่องเที่ยวในวันธรรมดาน้อย ดังนั้นเพื่อเป็นการขยายตลาดให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวในวันธรรมดาเพิ่มขึ้น จึงควรพิจารณาตลาดนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีความสนใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สนใจการเรียนรู้วิถีชีวิตพื้นบ้านของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยลดข้อจำกัดในการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ของคนไทยที่หนาแน่นเฉพาะวันหยุดได้ ด้วยการให้ข้อมูลการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาอื่น ๆ ผ่านสื่อต่าง ๆ หรือทางเว็บไซต์ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมาเที่ยวเพิ่มขึ้น

1.3 จากข้อมูลการศึกษากลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ส่วนใหญ่ต้องการมาพักผ่อนในสถานที่ที่มีสภาพแวดล้อมเป็นธรรมชาติ และรู้สึกประทับใจกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมอันดีของชุมชน ดังนั้นเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เหล่านี้มาใช้บริการท่องเที่ยวอีก ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและชุมชนจึงควรร่วมมือกันในการฟื้นฟูดูแลรักษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติให้คงอยู่ในสภาพสมบูรณ์ และอาศัยจุดขายและสร้างภาพพจน์

แก่ลูกค้าในด้านทิวทัศน์และธรรมชาติของชนบทที่สวยงาม ความเป็นมิตรและรอยยิ้มของเจ้าบ้าน ความสะอาดสบาย ราคาค่าบริการที่เหมาะสมกับคุณภาพการบริการที่ได้รับ ทั้งในด้านความปลอดภัยและบริการที่ดีประทับใจ

1.4 จากข้อมูลการศึกษากลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะทราบข้อมูลหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยจากเพื่อน/ญาติ แนะนำให้รู้จักมากกว่าทราบจากสื่ออื่น ๆ ดังนั้นผู้ประกอบการท่องเที่ยวจึงควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยในวารสารการท่องเที่ยว เว็บไซต์ และสื่อต่าง ๆ เพื่อนำเสนอการบริการท่องเที่ยว และเป็น การให้ข้อมูลที่ถูกต้องกับนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักและสามารถตัดสินใจมาท่องเที่ยวได้มากขึ้น

2. มูลค่าด้านนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง ปี พ. ศ. 2547 มีมูลค่าประมาณ 9,039,765 บาท โดยมูลค่านี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการอนุรักษ์ฟื้นฟูพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ยังคงรักษาสภาพความสวยงามไว้ให้คงอยู่ ซึ่งผู้ประกอบการจะมีรายได้จากการท่องเที่ยวมากขึ้นในแต่ละปี ควรมีการนำรายได้ส่วนหนึ่งจากการท่องเที่ยวมาใช้ในการพัฒนา ปรับปรุง ดูแลรักษาสภาพแวดล้อมชุมชนท้องถิ่นโดยตรง ซึ่งให้เห็นว่ารายได้จากการท่องเที่ยวได้นำมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวขึ้นโดยตรง หากผู้ประกอบการและชุมชนมีความร่วมมือกันในการพัฒนาทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวให้คงอยู่ในสภาพที่สวยงาม ซึ่งจะเป็นผลประโยชน์ทางตรงแก่ผู้ประกอบการท่องเที่ยว รวมทั้งผลประโยชน์ทางอ้อมที่เป็นการกระจายรายได้ไปสู่พื้นที่ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการร้านอาหาร เครื่องดื่ม ผู้ประกอบการบ้านพัก ผู้ประกอบการขายของที่ระลึก คนขับเรือ และประชาชนในท้องถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง

3. การจัดการการท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง

จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง พิจารณาเปรียบเทียบจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ทำให้ทราบว่าในการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวสม่ำเสมอ สร้างอาชีพและเพิ่มรายได้ด้านการท่องเที่ยว ต้องได้รับการสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณและความ

ร่วมมือจากทางภาครัฐ องค์กรท้องถิ่น คนในชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ในการร่วมมือกันทั้งในด้านการประชาสัมพันธ์ การรักษาและฟื้นฟูสภาพธรรมชาติ การดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีของชุมชนบ้านทรงไทย การรักษาความสะอาด ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์กรบริหารส่วนตำบลปลายโพงพาง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากการดำเนินการ โครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา ดำเนินการโดยชมรมอนุรักษ์หมู่บ้านท่องเที่ยวบ้านทรงไทยปลายโพงพาง ซึ่งผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรงมีเฉพาะกลุ่มเท่านั้น ได้แก่ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการบ้านพัก คนขับเรือ จุดสาธิตการทำน้ำตลมะพร้าว ไรด์ท้องถิ่น แม่น้ำที่พายเรือมาขายของบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ร้านจำหน่ายที่ระลึก ทำให้ไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากทางจังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่าที่ควร และมีปัญหาขัดแย้งกับประชาชนในชุมชนหากมีการนำงบประมาณมาใช้ในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวมากเกินไป เพราะประชาชนในชุมชนที่ไม่ได้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยว และไม่ได้เล็งเห็นว่าการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยจะก่อให้เกิดรายได้ที่เป็นตัวเงินได้อย่างไร ทำให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและได้รับความนิยมนั้นเป็นไปได้ช้า ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์กรบริหารส่วนตำบลปลายโพงพาง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) ควรจัดให้มีโครงการรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชีวเจน ทำความเข้าใจกับผู้ประกอบการและประชาชนในท้องถิ่นให้ทราบถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการท่องเที่ยว ซึ่งแม้จะไม่ได้รับผลประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้ที่เป็นตัวเงินที่ชัดเจน แต่ประชาชนในชุมชนจะได้รับสวัสดิการทางสังคมที่ดีขึ้น เช่น สาธารณูปโภคพื้นฐาน สภาพแวดล้อมที่ดี ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น

2) ควรสนับสนุนงบประมาณ เพื่อใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การรักษาความสะอาดของแม่น้ำลำคลอง การจัดทำป้ายบอกเส้นทาง แผนที่ท่องเที่ยว การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมของกลุ่มเกษตรกร ตลอดจนการอบรมให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แก่ผู้ประกอบการ ผู้นำเที่ยว

ท้องถิ่น และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและได้รับความนิยมมากขึ้น

3) จัดทำเป็นคู่มือและเอกสารที่ให้ข้อมูลและพร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับพื้นที่ท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง สำหรับนักท่องเที่ยว ควรมีการกำหนดกฎระเบียบสำหรับนักท่องเที่ยวในการปฏิบัติตัวเมื่อนักท่องเที่ยวอยู่ในชุมชน และการปฏิบัติตัวในระหว่างการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการให้ข้อมูลในด้านรูปแบบ ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว เป็นข้อมูลให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเลือกมาท่องเที่ยวตามความเหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อชุมชนและสภาพแวดล้อมธรรมชาติ

3.2 ข้อเสนอแนะต่อผู้ประกอบการการท่องเที่ยวและชุมชนในท้องถิ่น

หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่อยู่ไม่ไกลจากเขตเมืองหรือกรุงเทพมหานครนัก ประกอบกับมีแหล่งชมหิ่งห้อยที่สวยงามจึงเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตามนักท่องเที่ยวมักมาชมเพียงครั้งเดียวและไม่กลับมาท่องเที่ยวอีก ดังนั้นมีข้อเสนอแนะต่อผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และชุมชนในท้องถิ่น สำหรับเป็นแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพงพาง เพื่อให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง และเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ดังนี้

1) ควรมีการปรับปรุงระบบโครงสร้างการบริหารงานของชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ให้เป็นรูปธรรมและมีมาตรฐานมากขึ้น เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้ครอบคลุมภาระหน้าที่ทุกองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยว เช่น มีฝ่ายจัดการสิ่งแวดล้อม ฝ่ายการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายการตลาด ฝ่ายดูแลรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ฝ่ายการเงินและบัญชี ฝ่ายประเมินผลและติดตามผลการดำเนินงาน รวมทั้งมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ให้สอดคล้องกับภาระงานที่รับผิดชอบด้วย

2) ควรมีการกำหนดสัดส่วนการแบ่งรายได้ที่ได้จากการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน เป็นธรรม และสามารถตรวจสอบได้ โดยกำหนดให้ส่วนหนึ่งของรายได้ต้องจัดส่งเข้าชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

บ้านทรงไทยเพื่อใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว และควรจัดสรรรายได้ส่วนหนึ่งใช้ในการฟื้นฟู ดูแลรักษา แม่น้ำลำคลอง ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลาย-โพพาง

3) ผู้ประกอบการควรมีระบบการควบคุมและประเมินผลการดำเนินงานที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ เพื่อการพัฒนาปรับปรุงการจัดการการท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพพางต่อไปในอนาคต

4) ควรปรับปรุงระบบการจัดเก็บข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวให้มีมาตรฐาน การจัดเก็บค่าใช้จ่าย การจัดสรรบ้านพักอย่างถูกต้องและโปร่งใส ควรมีระบบการจัดคิวนักท่องเที่ยวที่จะเข้าพักในโฮมสเตย์ ให้มีความชัดเจนและเป็นธรรม เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งกันของสมาชิกในโครงการ

5) ส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่นิยมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยเป็นภาษาอังกฤษและประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง เช่น วารสารการท่องเที่ยว ราชการ โทรทัศน์ เว็บไซต์ เป็นต้น

6) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวควรมีข้อมูลเกี่ยวกับที่พักและกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้รับทราบข้อมูลด้านที่พักและลักษณะการท่องเที่ยวเพื่อการตัดสินใจ โดยการนำเสนอเป็นรูปภาพบ้านพัก พร้อมทั้งการบรรยายข้อมูลพื้นฐานของบ้าน เช่น จำนวนห้องพัก ลักษณะห้องพัก ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างไร มีอะไรน่าสนใจบ้าง เป็นต้น

7) จากผลการศึกษาข้อเสนอแนะในปรับปรุงการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพพาง กลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวส่วนใหญ่เสนอแนะไว้ว่า ควรมีปรับปรุงป้ายบอกทางเข้าหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยให้ชัดเจนขึ้น เนื่องจากทางเข้าหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพพาง ค่อนข้างซับซ้อน หายาก ป้ายบอกทางมีน้อยและมีขนาดเล็ก ทำให้นักท่องเที่ยวหลงทางกันบ่อยครั้ง

8) ควรให้ความสำคัญกับการรักษาความสะอาดของบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยว แม่น้ำ ลำคลอง และแหล่งท่องเที่ยว เพราะจะเป็นสิ่งที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ มีประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ดี และกลับมาท่องเที่ยวอีก

9) การจัดการปัญหาขยะตามลำคลองที่เป็นเส้นทางท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ควรร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่นในการทำความสะอาดลำคลอง มีการรณรงค์ให้เห็นถึงความสำคัญของการรักษาแม่น้ำลำคลอง แนะนำวิธีการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของลำคลอง ซึ่งนอกจากจะเกิดประโยชน์ต่อสุขอนามัยของชุมชนที่อาศัยอยู่ริมคลองแล้ว ยังมีผลดีต่อวิถีชีวิตของสัตว์น้ำ และสิ่งห้อยที่ต้องการสิ่งแวดล้อมที่ดี ส่งผลดีต่อการท่องเที่ยวอีกทางหนึ่งด้วย

10) ในการท่องเที่ยวทางเรือ เรือบริการนำเที่ยวควรจะมีชูชีพประจำเรือทุกลำและเพียงพอกับปริมาณนักท่องเที่ยว เพื่อความปลอดภัยและสวัสดิภาพของนักท่องเที่ยว

11) ควรมีการจัดทำป้ายชื่อสำหรับคนขับเรือหรือชื่อเรือบริการนำเที่ยว เพื่อที่นักท่องเที่ยวสามารถให้ข้อมูลข้อคิดชมในการให้บริการของคนขับเรือ ซึ่งจะเป็นการบังคับทางอ้อมให้คนขับเรือบริการด้วยความสุภาพ ทำให้การทำงานหรือการให้บริการมีมาตรฐาน

12) ควรจัดอบรมให้ความรู้แก่ชุมชน พัฒนาบุคลากร เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว คนขับเรือ ผู้นำเที่ยวท้องถิ่น เจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สามารถอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตพื้นบ้าน รวมถึงความรู้เกี่ยวกับสิ่งห้อยแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง และสามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศได้

13) ควรส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว เช่น มีรายได้จากการผลิตสินค้าที่ระลึก โดยให้มีความชำนาญในการผลิตสินค้า เพื่อให้ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน และมีความหลากหลาย เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ด้วย

ข้อจำกัดของการศึกษา

ข้อจำกัดของการศึกษาในครั้งนี้ มีดังนี้

1. การเก็บข้อมูลของการศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดเรื่องเวลา โดยการเก็บข้อมูลจะเก็บจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวในช่วงเดือนมกราคมถึงมีนาคม พ.ศ. 2547 เป็นเวลา 3 เดือน เพื่อเป็นตัวแทนของนักท่องเที่ยวตลอดทั้งปี พ.ศ. 2547 ส่วนใหญ่เก็บข้อมูลในช่วงวันหยุด ซึ่งเป็นช่วงที่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวจำนวนมาก อาจมีผลทำให้มูลค่าประโยชน์ด้านนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยเบี่ยงเบนจากค่าความเป็นจริงได้

2. การศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดในเรื่องการเก็บข้อมูลความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย เนื่องจากเจ้าของบ้านทรงไทยแต่ละหลัง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ผู้ประกอบการร้านอาหาร ผู้มีบ้านพักอาศัยใกล้แหล่งชมหิ่งห้อย มีบ้านอยู่ห่างจากศูนย์บริการนักท่องเที่ยว การเดินทางไปสัมภาษณ์ทำได้ลำบาก

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป มีดังนี้

1. การประเมินมูลค่าด้านนันทนาการในการศึกษารั้งนี้ยังไม่ได้รวมถึงค่าเสียโอกาสของเวลาของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ดังนั้นในการศึกษาในอนาคตนอกจากการพิจารณาค่าใช้จ่ายในการเดินทางแล้ว ควรพิจารณาค่าเสียโอกาสของเวลาของนักท่องเที่ยวด้วย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดเส้นอุปสงค์สำหรับการมาท่องเที่ยวและการประเมินมูลค่าด้านนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ค่าบิลปลายโปงพาง ได้ถูกต้องมากขึ้น

2. ในการศึกษารั้งนี้ศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างผู้มาท่องเที่ยวชาวไทยเท่านั้น ดังนั้นการศึกษาในอนาคตควรมีการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติด้วย

3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการและการตลาดการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศด้วย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติในอนาคต

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2539. **แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร.

_____. 2540. **สรุปแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับจังหวัดภาคกลาง**. กรุงเทพมหานคร.

_____. 2541. **แนวทางการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.)**. กรุงเทพมหานคร.

_____. 2544. **แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร.

กมลลา ชินพงศ์. 2532. **การประเมินมูลค่านันทนาการ: กรณีศึกษาสวนจตุจักร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. 2541. **การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.

กองราชการส่วนตำบล. 2544. **ข้อมูลสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ประจำปี 2544**. กรมการปกครอง.

จตุพร ละอองคำ. 2546. **การประเมินมูลค่าผลประโยชน์ด้านนันทนาการของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าถ้ำผาท่าพล อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จันทนาภรณ์ อ่ำพลจันทร์. 2544. **การประยุกต์แนวคิดช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จูไร ทัพวงษ์. 2543. “การวัดมูลค่าสิ่งแวดล้อมจากการสำรวจและตลาดสมมติ”. **ประมวลสาระชุดวิชาเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม หน่วยที่ 1-7**. บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ชูวิทย์ ศิริเวชสกุล. 2544. “จัด Homestay อย่างไรไม่ให้ผิดทาง”. **จุลสารการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย**. 20 (ตุลาคม-ธันวาคม 2544): 43-49.
- ดร.ชนันท์ เอ็มพันธ์. 2546. “บทนำ”. **คำบรรยายวิชาหลักนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ**. ภาควิชาอนุรักษวิทยา, คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (อัดสำเนา)
- ดร.ชนันท์ เอ็มพันธ์ และ สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ. 2545. **คำบรรยายวิชาการจัดการอุทยานและพื้นที่นันทนาการ**. ภาควิชาอนุรักษวิทยา, คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (อัดสำเนา).
- ชวัญ บุญพิศ. 2546. **สมาชิกสภาจังหวัดสมุทรสงคราม**. สัมภาษณ์. 1 พฤศจิกายน 2546.
- ชันษา จิตต์สงวน. 2540. “วิธีการประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยวิธีใช้ราคาตัวแทน”. **คู่มือการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (วันที่ 7-16 พฤษภาคม 2540)**. จัดโดยสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมร่วมกับศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์, คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประมินทร์ แสนประสิทธิ์. 2543. **พิมพ์เขียวของนายชวัญ บุญพิศ: การจัดหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย**. จังหวัดสมุทรสงคราม.
- นพรัตน์ ปานอุทัย, ศรีวิไล สุขศรีการ, สุภนุช ดวงรัตนศิริกุล และ อ้อยใจ จีบพิง. 2547. **การจัดการธุรกิจท่องเที่ยวแบบยั่งยืน กรณีศึกษา หมู่บ้านปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญาโท, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- มิศรา สามารณ. 2542. **การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. สถาบันดำรงราชานุภาพ, สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- ฤทัยวัลลภ มโนสา. 2544. **แนวคิดในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์ จังหวัดกาญจนบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ฤทธิชัย วุ้นศิริ. 2542. การประเมินมูลค่าของผลประโยชน์ทางด้านนันทนาการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโตงนางช้าง จังหวัดสงขลาและสตูล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วีระ เทพกรณ์. 2546. ป่าชายคลอง. บริษัทอักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด. กรุงเทพมหานคร.
- วุฒิพล หัวเมืองแก้ว. 2528. เศรษฐศาสตร์ป่าไม้. ภาควิชาการจัดการป่าไม้, คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2540. แผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร.
- _____. 2543. รายงานฉบับสมบูรณ์การศึกษาพัฒนาการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้านเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม. เสนอต่อสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม.
- สุกานดา ฟองย้อย. 2546. การจัดการท่องเที่ยวเชิงชุมชนของชุมชนชาวผู้ไทย หมู่บ้านโคกโค้ง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุวดี ศรีเบญจพลางกูร. 2529. การประเมินมูลค่าประโยชน์ของแหล่งนันทนาการในเขตเมือง: ศึกษาเฉพาะกรณี: สวนสัตว์ดุสิต กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมพร บุญเลิศ. 2543. มูลค่าด้านนันทนาการของพื้นที่ป่าอนุรักษ์: กรณีศึกษา เขานอจู้จี้ จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ และ ศิริลักษณ์ ปิ่นเกษร. 2535. “นันทนาการกับการป่าไม้”. เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการป่าไม้ชุมชน หน่วยที่ 8-15. สาขาวิชาการส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กรุงเทพมหานคร.

โตมสกาเว เพชรานนท์. 2543. “การวัดมูลค่าสิ่งแวดล้อมโดยใช้ต้นทุนในการเดินทาง”. **ประมวลสารเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม หน่วยที่ 1-7**. บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เสาวรีย์ ตะโพนทอง. 2545. “การศึกษาผลที่มีต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ตำบลปลายโพรง อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น”. **เรื่องเต็มการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 40 สาขาเศรษฐศาสตร์**. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศิริวุฒิ อยู่ตรีรักษ์. 2524. **การประมาณค่าสินค้าที่มีได้ผ่านระบบตลาด ศึกษาเฉพาะเรื่อง: สวนลุมพินี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศุภชัยวิชัยปาโม. 2538. **โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ กรณีภาคใต้**. เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อดิศร์ อิศรางกูร ณ อยุธยา. 2542. “การประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อม: คืออะไร ทำอย่างไรและทำเพื่อใคร”. **วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ (ธันวาคม ปีที่ 16 ฉบับที่ 4)**.

Arkin, H. and R. Colton. 1963. **Table for Statistician**. New York: Barm & Noble, Inc, อ้างถึงใน ฤทธิชัย วุ่นศิริ. 2542. **การประเมินมูลค่าของผลประโยชน์ทางด้านนันทนาการ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโตนงช้าง จังหวัดสงขลาและสตูล**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

Bishop, R. C. 1976. **Valuation of Extramarket Goods: Potential and Application of the Travel Cost and Hypothetical Methods in Asia and Pacific Basin**. East-West Center. Honolulu Hawaii. อ้างถึงใน จรรย์ แซ่อึ้ง. 2546. **การประเมินมูลค่าทางนันทนาการของสวนสันติภาพ กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Charles, D. Kolstad. 2000. **Environmental Economics**. Oxford University Press, New York.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ตัวอย่างแบบสอบถามวิทยานิพนธ์

แบบสอบถามโครงการวิทยานิพนธ์

มูลค่าและการจัดการด้านนันทนาการของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย

ตำบลปลายโพรงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

สาขาการจัดการทรัพยากร โครงการสหวิทยาการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

.....
กรุณาทำเครื่องหมาย “ / ” ในช่อง และ/หรือเติมข้อความในช่องว่างต่อไปนี้ให้สมบูรณ์**ส่วนที่ 1 ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมโดยทั่วไป**

1. ผู้ให้สัมภาษณ์อาศัยอยู่ในเขต/อำเภอ..... จังหวัด .....

ระยะทางจากที่พักถึงหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....กิโลเมตร ใช้เวลา.....ชั่วโมง

2. เพศ ชาย หญิง
3. อายุ .....ปี
4. สถานภาพ โสด สมรส หย่า / หม้าย / แยกกันอยู่
5. อาชีพ

☐ นักเรียน / นิสิต / นักศึกษา	☐ ค้าขาย / นักธุรกิจ / ประกอบธุรกิจส่วนตัว
☐ พนักงานเอกชน / รัฐวิสาหกิจ	☐ รับจ้างทั่วไป
☐ ข้าราชการ / ลูกจ้างหน่วยงานราชการ	☐ แม่บ้าน / เกษียณ / ไม่ได้ทำงาน
☐ ทำการเกษตร	☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....
6. การศึกษาสูงสุด

☐ ไม่ได้รับการศึกษา	☐ อนุปริญญา หรือ ปวส.
☐ ประถมศึกษา	☐ ปริญญาตรี
☐ มัธยมศึกษาตอนต้น	☐ สูงกว่าปริญญาตรี
☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช.	☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....
7. ท่านมีรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือน

☐ ไม่มีรายได้	☐ 15,001 – 20,000 บาท
☐ ต่ำกว่า 5,000 บาท	☐ 20,001 – 25,000 บาท
☐ 5,001 - 10,000 บาท	☐ 25,001 – 30,000 บาท
☐ 10,001 – 15,000 บาท	☐ 30,001 บาท ขึ้นไป

ส่วนที่ 2 ลักษณะของการเดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย

1. ความตั้งใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย
  - ตั้งใจมาที่นี่ทีเดียว
  - ตั้งใจจะไปที่อื่นด้วย โปรดระบุสถานที่ .....
2. ท่านเคยมาเที่ยวที่นี่หรือไม่
  - มาครั้งแรกและคิดว่าจะมาอีกเพราะ .....
  - มาครั้งแรกและคิดว่าจะไม่มาอีกเพราะ .....
  - เคยมาแล้ว ในปีนี้มาเที่ยว จำนวน.....ครั้ง
  - เคยมาแล้ว ในปี พ.ศ.....จำนวน.....ครั้ง
3. ท่านรู้จักที่นี่ได้อย่างไร

☐ พบเห็นด้วยตนเอง	☐ ไปปลิว / ป้ายประกาศ / วารสารท่องเที่ยว
☐ เพื่อน /ญาติ /คนในครอบครัว แนะนำให้รู้จัก	☐ สื่อโทรทัศน์ / วิทยุ
☐ เว็บไซต์	☐ หนังสือพิมพ์
☐ บริษัทนำเที่ยว	☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....
4. วัตถุประสงค์ของการมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ โดยให้ใส่หมายเลข 3 อันดับแรกของวัตถุประสงค์การมาท่องเที่ยว)

☐ พักผ่อน / เปลี่ยนบรรยากาศ	☐ รับประทานอาหาร
☐ ศึกษาและหาประสบการณ์	☐ คู่มือท่องเที่ยว
☐ ศึกษาช่องทางทำธุรกิจ	☐ อื่นๆ โปรดระบุ .....
5. สิ่งจูงใจหรือกิจกรรมที่ท่านสนใจในการทำมาเที่ยวที่นี่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ โดยให้ใส่หมายเลข 3 อันดับแรกตามความสนใจ)

☐ คู่มือท่องเที่ยว	☐ เล่นน้ำ / พายเรือ
☐ ล่องเรือชมธรรมชาติ วิถีชีวิต วัฒนธรรม	☐ บรรยากาศที่ร่มรื่นเงียบสงบ
☐ รับประทานอาหาร	☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....
☐ พักค้างที่บ้านทรงไทย	
6. จำนวนวันพักผ่อนที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย

☐ มาเช้า – กลับเย็น	☐ มาเย็น – กลับดึก (หลังจากคู่มือท่องเที่ยว)
☐ พัก.....วัน.....คืน	

7. ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยกับ

- มาคนเดียว ครอบครัว /ญาติพี่น้อง จำนวน.....คน
 เพื่อน จำนวน.....คน อื่นๆ โปรดระบุ .....

8. พาหนะที่ท่านใช้ในการเดินทาง ไป-กลับหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- เดิน ใช้เวลาเดินทาง..... ชั่วโมง..... นาที
 รถจักรยาน ใช้เวลาเดินทาง..... ชั่วโมง..... นาที
 รถจักรยานยนต์ ใช้เวลาเดินทาง..... ชั่วโมง..... นาที
 รถยนต์ส่วนตัว ใช้เวลาเดินทาง..... ชั่วโมง..... นาที
 รถโดยสาร ใช้เวลาเดินทาง..... ชั่วโมง..... นาที
 อื่นๆ โปรดระบุ..... ใช้เวลาเดินทาง..... ชั่วโมง..... นาที

ส่วนที่ 3 ข้อมูลค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1. ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ดังนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ค่ารถโดยสารไป..... บาท กลับ..... บาท
 ค่าน้ำมันรถไป..... บาท กลับ..... บาท
 ค่าเช่ารถ..... บาท/คัน
 ค่าซ่อมรถ (ถ้ามี)..... บาท/คัน
 ค่าใช้จ่ายในการเดินทางอื่นๆ โปรดระบุ..... บาท
 กรณีมากับบริษัททัวร์ ค่าใช้จ่ายแบบเหมาจ่าย..... บาท/คน
 รวมค่าใช้จ่ายระหว่างการเดินทางไป-กลับ..... บาท

2. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ นอกเหนือจากค่าใช้จ่ายระหว่างการเดินทางไป-กลับ ดังนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ค่าที่พัก (Home stay) ..... บาท
 ค่าพาหนะในพื้นที่ (ค่าเรือ)..... บาท
 ค่าอาหารและเครื่องดื่ม ..... บาท
 ค่าของที่ระลึก ..... บาท
 ค่าฟิล์มถ่ายรูป ค่าล้างอัดรูปและค่าถ่านใส่กล้อง..... บาท
 อื่นๆ โปรดระบุ.....บาท

รวมค่าใช้จ่ายอื่นๆ นอกเหนือจากค่าใช้จ่ายในการเดินทางทั้งสิ้น..... บาท

รวมค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยในครั้งนี้..... บาท

3. หากท่านไม่มาท่องเที่ยวที่หมู่บ้านแห่งนี้ ท่านจะใช้เวลาทำอะไร
- พักผ่อนอยู่บ้านเฉยๆ
- ทำงานพิเศษ ได้รับค่าตอบแทน.....บาท/วัน
- ทำงานปกติ ได้รับค่าตอบแทน.....บาท/วัน
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นทั่วไปและข้อเสนอแนะ

1. สิ่งที่ท่านประทับใจเมื่อมาเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ความสวยงามตระการตาจากแสงหิ่งห้อยมากมาย
- ความสวยงามของธรรมชาติ
- วิถีชีวิต วัฒนธรรมท้องถิ่น
- อื่นๆ โปรดระบุ.....
2. รูปแบบกิจกรรมนันทนาการในปัจจุบันของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยฯ
- ดีอยู่แล้ว เพราะ.....
- ยังไม่ดี เพราะ.....
3. การเดินทางมาท่องเที่ยวหมู่บ้านฯ ท่านมีความพอใจกับสิ่งต่างๆ ต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

	พอใจมาก	พอใจ	เฉยๆ	ไม่พอใจ
1. การเดินทางเข้าถึงหมู่บ้านฯ				
2. การให้บริการของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว				
3. ห้องน้ำ – สุขา				
4. ความสะอาดของสถานที่- ถังขยะ				
5. สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว				
6. รูปแบบกิจกรรมนันทนาการ				
7. ความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยวทางน้ำ				
8. บ้านพักแบบ Home stay ที่บ้านทรงไทย				
9. ราคาค่าบริการ				
10. อื่นๆ โปรดระบุ.....				

4. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ต้องการให้มีกิจกรรมนันทนาการเพิ่มขึ้น เช่น.....
- ต้องการให้มีการรักษาความสะอาดล่าคล่องเพิ่มขึ้น เพราะ.....
- ต้องการให้มีการดูแลเรื่องสวัสดิการของผู้มาใช้บริการเพิ่มขึ้น เช่น ความปลอดภัย.....
- ต้องการให้มีการปรับปรุงป้ายบอกทางเข้าหมู่บ้านฯ เพราะ.....
- ต้องการให้ปรับปรุงบ้านพัก (Home stay) โดย.....
- ต้องการให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพผู้นำเที่ยวหรือไกด์ท้องถิ่น เพราะ.....
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

5. ข้อเสนอแนะอื่นๆ (ถ้ามี)

1) ด้านการบริการ.....

.....

2) ด้านการอนุรักษ์.....

.....

3) ด้านสังคม.....

.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ